

ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ РАУФА АБЛЯЗОВА»
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ПАСЕЧНИК ІЯ ВАЛЕРІЇВНА

УДК 330.341.1:37:001.895 (043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНО-ПРОЄКТНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПОЗАШКІЛЬНИХ МИСТЕЦЬКИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ**

Спеціальність 051 – Економіка
Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело
 Ія ПАСЕЧНИК.

**Пасеч
ник Ія
Валер
іївна**

Подписано
цифровой
подписью:
Пасечник Ія
Валеріївна
DN: cn=Пасечник
Ія Валеріївна, o,
ou,
email=eeuem1@g
mail.com, c=UA
Дата: 2024.12.13
19:14:16 +02'00'

Науковий керівник:
Бондар Юлія Анатоліївна,
кандидат економічних наук, доцент

Черкаси – 2024

АНОТАЦІЯ

Пасечник І. В. Економічний розвиток інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка (галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки). – Приватний заклад вищої освіти «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова», Черкаси, 2024.

Наукове дослідження присвячено обґрунтуванню та розвитку теоретичних положень, розробленню методичного забезпечення та практичних рекомендацій щодо економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів на засадах стратегічного менеджменту.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження, наведено зв'язок з науково-дослідними роботами, визначено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, висвітлено особистий внесок здобувача.

У першому розділі «Теоретико-методичні засади формування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів» теоретично узагальнено підходи до наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. Визначено, що інноваційно-проектна діяльність є важливим засобом забезпечення ефективного розвитку позашкільних закладів, адже дозволяє інтегрувати новітні педагогічні, організаційні та технологічні підходи для підвищення якості мистецької освіти.

Надана загальна характеристика підходів до інноваційно-проектної діяльності, серед яких: антропологічний, інституційний, культурологічний, гуманітарний, педагогічний, психолого-педагогічний, соціально-психологічний,

когнітивний, інтердисциплінарний, екологічний, економічний, управлінський, технологічний, креативний, комунікативний, системний, трансформаційний, ситуативний, гендерний, соціальний конструктивізм.

Досліджено інноваційно-проектний розвиток позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». Доповнена класифікація видів інновацій в залежності від специфіки та місця використання в позашкільній мистецькій освіті. Розглянуті основні переваги інноваційно-проектного підходу: інтеграція знань; розвиток творчих здібностей; соціальна активність. Представлені основні інструменти та методи реалізації інноваційних проєктів: культурні обміни та партнерства; міждисциплінарні майстер-класи; соціально спрямовані проєкти; інтерактивні технології. Виокремлено основні виклики для інноваційно-проектного розвитку позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа».

Систематизовано інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. Видозмінена організаційно-управлінська структура органів управління позашкільними мистецькими освітніми закладами на різних рівнях: державний, регіональний, місцевий. Сформована нормативно-правова основа, головні складові інформаційного забезпечення та інноваційні методи і підходи до інституціонального забезпечення й основні цілі моніторингу та оцінки інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких закладів.

У другому розділі «Аналіз сучасного стану інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів України» розглянуто динаміку основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України. Визначено фактори зростання вагомості позашкільних мистецьких освітніх закладів.

Досліджено та графічно візуалізовано: основні показники діяльності закладів позашкільної мистецької освіти; кількість внутрішньо переміщених осіб, що здобувають позашкільну освіту; кількість працівників позашкільних

освітніх закладів; внутрішня система забезпечення якості освіти в позашкільних освітніх закладів; форми організації освітнього процесу в умовах воєнного стану позашкільних мистецьких освітніх закладів; формат роботи позашкільних мистецьких освітніх закладів станом на 2023 рік; структура здобувачів за територіальним розташуванням.

Проведено аналітичний огляд діючих інноваційних проєктів у сфері позашкільної мистецької освіти. Надана оцінка системі позашкільних мистецьких освітніх закладів України та розглянута її динаміка. Проаналізовані кількість та склад педагогічних працівників позашкільних освітніх закладів за віковим діапазоном; навчально-методична та матеріально-технічна база; видатки Державного бюджету України та місцевих бюджетів на позашкільну освіту та заходи із позашкільної роботи у 2019-2023 рр.

Сформована процедура факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів та запропонована шкала інтерпретації результатів. Графічно представлені результати факторно-критеріального оцінювання передумов розвитку інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів.

У третьому розділі «Науково-методичні рекомендації з удосконалення стратегій економічного розвитку інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів» розроблено стратегію та надано рекомендації щодо підвищення ефективності інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. Визначені завдання позашкільних мистецьких освітніх закладів України та представлено план розробки та впровадження інноваційної стратегії для позашкільних мистецьких освітніх закладів. Запропонована інноваційна стратегія для позашкільних мистецьких освітніх закладів. Рекомендовано до впровадження ефективні стратегії економічного розвитку (аналіз актуального стану; стратегування; механізм інноваційно-проєктної діяльності) дозволить забезпечити довготривале функціонування освітніх закладів.

Доведено, що поліпшення стратегій економічного розвитку позашкільних мистецьких освітніх закладів потребує комплексного підходу, який враховує фінансову стійкість, інноваційність і здатність до адаптації. Реалізація запропонованих рекомендацій дозволить забезпечити довготривалу діяльність таких закладів, сприяючи розвитку творчого потенціалу молодого покоління.

Обґрунтовано особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті. Сформовано фактори впливу на підготовку висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті та визначено рівень готовності персоналу організації до нововведень за складовими моделі ADKAR на прикладі «Центр музично-естетичного розвитку «Гармонія» (м. Кропивницький).

Розглянуто перспективи економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями. Досліджено вплив інноваційно-проєктної діяльності на гармонізацію культурного середовища. Виокремлено основні вектори економічного розвитку інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. Запропоновано перспективний розвиток інноваційно-проєктної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах. Розроблено модель інноваційно-проєктної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах. Визначено вплив інформаційно-комунікативних технологій на розвиток здібностей. Удосконалено основні види ігрових технологій, які використовуються в мистецькій освіті.

Ключові слова: економічний розвиток, управління розвитком, інноваційно-проєктна діяльність, економіка знань, економічні стратегії, економічна взаємодія, факторно-критеріальне оцінювання, організаційно-економічні передумови, STEAM-освіта, інтелектуальний потенціал, функціональні моделі, інформаційно-аналітичне забезпечення, інформаційно-комунікаційні технології, позашкільні мистецькі освітні заклади.

ABSTRACT

Pasechnyk I. V. Economic development of innovative project activities of extracurricular art educational institutions. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in specialty 051 – Economics (field of knowledge 05 – Social and behavioral sciences). – Private institution of higher education "East European University named after Rauf Ablyazov", Cherkasy, 2024.

The scientific research is devoted to the substantiation and development of theoretical provisions, the development of methodological support and practical recommendations for the economic development of innovative and project activities of out-of-school art educational institutions on the basis of strategic management.

The introduction substantiates the relevance of the dissertation topic, formulates the goal, objectives, object, subject and methods of the study, provides a connection with scientific research works, determines the scientific novelty and practical significance of the results obtained, highlights the personal contribution of the applicant.

The first section "Theoretical and methodological principles of the formation of innovative and project activities of out-of-school art educational institutions" theoretically summarizes approaches to the scientific substantiation of innovative and project activities of out-of-school art educational institutions. It was determined that innovative and project activities are an important means of ensuring the effective development of out-of-school institutions, as they allow integrating the latest pedagogical, organizational and technological approaches to improve the quality of art education.

A general characteristic of approaches to innovative and project activities is provided, including: anthropological, institutional, culturological, humanitarian, pedagogical, psychological and pedagogical, socio-psychological, cognitive,

interdisciplinary, ecological, economic, managerial, technological, creative, communicative, systemic, transformational, situational, gender, social constructivism.

The innovative and project development of out-of-school art education is studied in the context of the implementation of the concept of "New Ukrainian School". The classification of types of innovations depending on the specifics and place of use in out-of-school art education is supplemented. The main advantages of the innovative and project approach are considered: integration of knowledge; development of creative abilities; social activity. The main tools and methods for implementing innovative projects are presented: cultural exchanges and partnerships; interdisciplinary master classes; socially oriented projects; interactive technologies. The main challenges for the innovative and project development of out-of-school art education in the context of implementing the concept of the "New Ukrainian School" are identified.

The institutional support for innovative and project activities of out-of-school art educational institutions is systematized. The organizational and managerial structure of the governing bodies of out-of-school art educational institutions at different levels is modified: state, regional, local. The regulatory and legal framework, the main components of information support and innovative methods and approaches to institutional support and the main goals of monitoring and evaluating innovative and project activities of out-of-school art institutions are formed.

The second section, "Analysis of the current state of innovative and project activities of extracurricular art educational institutions in Ukraine," examines the dynamics of the main indicators of the system of extracurricular art educational institutions in Ukraine. Factors for increasing the importance of extracurricular art educational institutions are identified.

The following were studied and graphically visualized: the main indicators of the activities of extracurricular art educational institutions; the number of internally displaced persons receiving extracurricular education; the number of employees of extracurricular educational institutions; the internal system for ensuring the quality of education in extracurricular educational institutions; forms of organizing the

educational process under martial law in extracurricular art educational institutions; the format of work of extracurricular art educational institutions as of 2023; the structure of applicants by territorial location.

An analytical review of existing innovative projects in the field of extracurricular art education was conducted. The system of extracurricular art educational institutions of Ukraine is assessed and its dynamics are considered. The number and composition of pedagogical workers of extracurricular educational institutions by age range; educational, methodological and material and technical base; expenditures of the State Budget of Ukraine and local budgets for extracurricular education and extracurricular work activities in 2019-2023 are analyzed.

A procedure for factor-criteria assessment of organizational and economic prerequisites for the development of innovative and project activities of extracurricular art educational institutions is formed and a scale for interpreting the results is proposed. The results of the factor-criteria assessment of the prerequisites for the development of innovative and project activities of extracurricular art educational institutions are graphically presented.

In the third section “Scientific and methodological recommendations for improving strategies for the economic development of innovative and project activities of out-of-school art educational institutions”, a strategy has been developed and recommendations have been provided for increasing the efficiency of innovative and project activities of out-of-school art educational institutions. The tasks of out-of-school art educational institutions of Ukraine have been determined and a plan for developing and implementing an innovative strategy for out-of-school art educational institutions has been presented. An innovative strategy for out-of-school art educational institutions has been proposed.

The implementation of effective strategies for economic development (analysis of the current state; strategizing; mechanism for innovative and project activities) will ensure the long-term functioning of educational institutions. It has been proven that improving strategies for the economic development of out-of-school art educational

institutions requires a comprehensive approach that takes into account financial sustainability, innovation and the ability to adapt.

The implementation of the proposed recommendations will ensure the long-term operation of these institutions, contributing to the development of the creative potential of the younger generation. The features of training highly qualified personnel for the successful implementation of innovative projects in out-of-school art education are substantiated.

Factors influencing the training of highly qualified personnel for the successful implementation of innovative projects in out-of-school art education are formed and the level of readiness of the organization's personnel for innovations is determined according to the components of the ADKAR model using the example of the "Center for Musical and Aesthetic Development "Harmony" (Kropyvnytskyi).

The prospects for economic interaction of out-of-school art educational institutions with cultural institutions, organizations and creative industries are considered. The impact of innovative and project activities on the harmonization of the cultural environment is studied. The main vectors of economic development of innovative and project activities of out-of-school art educational institutions are identified. Prospective development of innovative and project activities in out-of-school art educational institutions is proposed.

A model of innovative and project activities in out-of-school art educational institutions is developed. The influence of information and communication technologies on the development of abilities is determined. The main types of game technologies used in art education are improved.

Keywords: economic development, development management, innovative and project activities, knowledge economy, economic strategies, economic interaction, factor-criteria evaluation, organizational and economic prerequisites, STEAM education, intellectual potential, functional models, information and analytical support, information and communication technologies, out-of-school art educational institutions.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Пасечник І.В. Формування економічних підходів до наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. *Управління економікою: теорія та практика. Чумаченківські читання*. 2023. С. 211-220. DOI: <https://doi.org/10.37405/2221-1187.2023.211-220>. URL: <https://www.chumachenko-readings.org/download/2023/16-Pasechnik.pdf> (0,51 д.а.)

2. Пасечник І.В. Аналітичний огляд розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів України. *Економічний вісник Донбасу*. 2024. № 1-2 (75-76). С. 109-122. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2024-1-2\(75-76\)-109-122](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2024-1-2(75-76)-109-122). URL: <http://www.evd-journal.org/download/2024/1-2/15-Pasechnik.pdf> (0,64 д.а.)

3. Пасечник І.В. Економічне стратегування та заходи щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. *Вісник економічної науки України*. 2024. № 1 (46). С. 104-112. DOI [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.1\(46\).104-112](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.1(46).104-112). URL: <http://www.venu-journal.org/download/2024/1/14-Pasechnik.pdf> (0,49 д.а.)

Публікації за матеріалами науково-практичних конференцій:

4. Пасечник І.В. Вектори економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки. *Сучасні проблеми економічної теорії, маркетингу та моделювання соціально-економічних систем: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції (м. Кропивницький, 25-26 квітня 2024 р.)*. Кропивницький: ЦНТУ, 2024 р. С. 108-111. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/0d5a31d4-6070-40b7-9d48-74ea76f0959c/content> (0,16 д.а.)

5. Пасечник І.В. Місце підготовки персоналу в реалізації інноваційних проєктів позашкільної мистецької освіти. *Економіка, менеджмент і бізнес-адміністрування в системі транскордонного співробітництва: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Черкаси, 19-20 вересня 2024 р.)*. Черкаси: ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова», 2024. С. 33-36. URL: <https://suem.edu.ua/konferenciyi> (0,15 д.а.)

6. Пасечник І.В. Вплив інноваційно-проєктної діяльності на розвиток гармонізації культурного середовища з європейським освітнім простором. *Інтеграція системи освіти України в європейський освітній простір: зб. тез доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25 жовтня 2024 р.)*. Київ: ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2024. С. 258-259. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/theses_2024_ssi-iea.pdf (0,12 д.а.)

ЗМІСТ

ВСТУП	14
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЗАШКІЛЬНИХ МИСТЕЦЬКИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ	23
1.1. Теоретичні підходи до наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів	23
1.2. Інноваційно-проектний розвиток позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»	42
1.3. Інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів	59
Висновки до розділу 1	79
Список використаних джерел до розділу 1	81
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ІННОВАЦІЙНО-ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЗАШКІЛЬНИХ МИСТЕЦЬКИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ	88
2.1. Динаміка основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України	88
2.2. Аналітичний огляд діючих інноваційних проєктів у сфері позашкільної мистецької освіти	106
2.3. Факторно-критеріальне оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів	123
Висновки до розділу 2	141
Список використаних джерел до розділу 2	144

РОЗДІЛ 3. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО-ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЗАШКІЛЬНИХ МИСТЕЦЬКИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ	152
3.1. Розробка стратегій економічного розвитку та рекомендацій щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів	152
3.2. Особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті	172
3.3. Перспективи економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями	192
Висновки до розділу 3	210
Список використаних джерел до розділу 3	212
ВИСНОВКИ	219
ДОДАТКИ	224

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні тенденції економічного розвитку характеризуються швидкою інтеграцією інновацій у всі сфери суспільного життя, зокрема й в освітній сектор. У цьому контексті позашкільні мистецькі освітні заклади відіграють важливу роль як осередки творчості, культурного збагачення та формування нових поколінь творчих особистостей. Інноваційно-проектна діяльність стає не лише ключовим інструментом для забезпечення конкурентоспроможності таких закладів, але й важливою складовою їхнього економічного розвитку.

Розвиток інноваційних підходів у мистецькій освіті сприяє підвищенню якості освітніх послуг, розширенню спектра можливостей для учнів, а також залученню додаткових ресурсів через гранти, партнерські програми та інші форми співпраці. Інноваційно-проектна діяльність передбачає інтеграцію новітніх методик, цифрових технологій, а також активізацію співпраці між освітніми установами, громадськими організаціями та бізнесом.

Дана тема є актуальною через зростаючу потребу в ефективному управлінні ресурсами та впровадженні інновацій у систему позашкільної освіти. Економічний розвиток таких закладів залежить від їхньої здатності адаптуватися до змін і створювати додану вартість через унікальні освітні проекти, що відповідають сучасним викликам і запитам суспільства.

Економічний розвиток позашкільних мистецьких освітніх закладів тісно пов'язаний з упровадженням інноваційно-проектної діяльності, яка відкриває нові можливості для їхньої модернізації та ефективного функціонування в умовах сучасних викликів. Інтеграція інноваційних підходів у мистецьку освіту сприяє підвищенню якості освітніх послуг, зміцненню матеріально-технічної бази закладів, а також залученню додаткових фінансових ресурсів.

Завдяки проектній діяльності заклади можуть формувати стійкі партнерські зв'язки з бізнесом, громадськими організаціями та міжнародними фондами, забезпечуючи тим самим свій розвиток і розширення впливу на

культурний простір. Такий підхід сприяє не лише фінансовій стабільності закладів, але й підтримці талановитої молоді, розвитку їхнього творчого потенціалу та формуванню суспільства, орієнтованого на інновації.

У підсумку, ефективна реалізація інноваційно-проектної діяльності є важливим чинником у забезпеченні сталого економічного розвитку позашкільних мистецьких освітніх закладів, підвищенні їхньої конкурентоспроможності та внеску в культурний і соціальний розвиток суспільства.

Дослідженню теоретичних, методологічних, методичних і практичних питань щодо економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів присвячені наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема: П. Айдало, (P. Aydalot), К. Ангеловські (K. Angelovski), А.В. Арістової, М. Бергера, (M. Berger), І.Д. Бежа, О.В. Биковської, А.Е. Бойко, Ю.А. Бондар, М.В. Бугаєвої, Ж. Будвиля (Z. Boudeville), Г. Валентіні (G. Valentini), М. Ганді (M. Gundy), О.М. Гуцалюка, Р.І. Жовновач, Б. Кассімана (B. Cassiman), Д. Кіблі (D. Keeble), О.М. Коберника, С.Б. Колодинського, В.Г. Кременя, С.Б. Кримського, С.Л. Кучер, Г.А. Лещенка, Я.М. Манькути, Н.Г. Ничкало, М.В. Петченко, О.М. Пехоти, В.К. Сидоренка, Т.І. Сущенко, Г.О. Ус, О.В. Хаджинової, О.В. Якушева, О.В. Якушевої.

Ґрунтовний аналіз наукових праць вчених дозволив зробити висновок щодо наявності невирішених науково-прикладних завдань, пов'язаних з процесами економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. Поза увагою науковців залишаються невирішеними питання щодо інноваційно-проектного розвитку позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа», розробки факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів, формування стратегій та рекомендацій щодо підвищення ефективності та визначення особливостей

підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті.

Необхідність подальшого дослідження зазначених питань для підвищення ефективності економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів на засадах стратегічного менеджменту зумовила вибір теми дисертаційної роботи, її мету, перелік і зміст завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з планами наукових досліджень ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова». Основу дисертації становлять теоретично-методичні і практичні розробки, що є частиною науково-дослідних робіт: «Інформаційно-комунікаційна складова суспільного життя і соціальної діяльності» (номер державної реєстрації 0123U102804), в межах якої автором виконано підрозділи «Інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів», «Динаміка основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України» та «Аналітичний огляд діючих інноваційних проєктів у сфері позашкільної мистецької освіти»; «Технології управління корпоративними інтеграційними процесами в умовах інтелектуалізації економічного стратегування та інноваційного розвитку» (номер державної реєстрації 0124U002684), за результатами розроблена процедура факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів; «Кадрова безпека у системі управління закладом освіти» (номер державної реєстрації 0121U107575), в рамках якої визначені особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті й сформовані перспективи економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є подальший розвиток теоретичних положень, обґрунтування та розробка методичного забезпечення і науково-практичних рекомендацій щодо економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів.

Досягнення мети дисертаційного дослідження обумовило необхідність постановки та вирішення таких завдань:

теоретично узагальнити підходи до наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів;

дослідити інноваційно-проектний розвиток позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»;

систематизувати інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів;

розглянути динаміку основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України;

провести аналітичний огляд діючих інноваційних проєктів у сфері позашкільної мистецької освіти;

сформувати факторно-критеріальне оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів;

розробити стратегію економічного розвитку та надати рекомендації щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів;

обґрунтувати особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті;

визначити перспективи економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями.

Об'єктом дослідження є процеси економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів.

Предмет дослідження – теоретичні положення, методи, методичні підходи, практичні рекомендації щодо економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів на засадах стратегічного менеджменту.

Методи дослідження. Теоретичною, методичною і методологічною основою дисертації є фундаментальні положення загальної економічної теорії, теорії управління, дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених з питань економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів та формування їх стратегічного менеджменту.

Для досягнення мети й розв'язання визначених завдань у роботі використано систему загальнонаукових і спеціальних методів та способів, а саме: *діалектичного пізнання, теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, наукової абстракції* – для уточнення економічної сутності та розкриття теоретичних підходів до наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів; *логіко-структурного аналізу та структурно-функціонального синтезу* – для дослідження інноваційно-проектного розвитку позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»; *статистичного аналізу, спостереження та порівняння* – для аналізу динаміки основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України та огляду діючих інноваційних проєктів у сфері позашкільної мистецької освіти; *методу факторно-критеріального оцінювання та кваліметричного підходу* – для обґрунтування факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів; *аналогії та абстрагування* – для розробки стратегій та рекомендацій щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів; *моделювання та формалізації* – для визначення перспектив економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з

культурними установами, організаціями та творчими індустріями; *графічного* – для візуального представлення окремих наукових результатів.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених з питань економіки, менеджменту, інноваційно-проектної діяльності, стратегічного управління, офіційні матеріали Державної служби статистики України і місцевих органів статистики, дані фінансової та статистичної звітності департаментів освіти, закладів освіти, інформаційно-аналітичні ресурси мережі Інтернет, результати спостережень, виконаних автором.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні та розробці теоретичних положень і методичного забезпечення економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів, а саме:

удосконалено:

базовий теоретико-методичний підхід до наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів, розроблений на основі інтеграції сучасних методів управління, цифрових технологій, інноваційних форм співпраці з різними суб'єктами освітнього і культурного середовища та який передбачає систематизацію концептуальних засад і практичних механізмів для забезпечення їхньої ефективності та сталого розвитку;

процедуру факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів, що визначається методом експертних оцінок та враховує організаційні, економічні, інноваційні, соціально-культурні й управлінські фактори, результати реалізації якої дозволяють візуалізувати ступінь впливу кожної групи факторів на розвиток освітніх закладів;

стратегію інноваційного розвитку для позашкільних мистецьких освітніх закладів, яка базується на принципах інтеграції інновацій, активізації

міжнародної співпраці та обміну досвідом, забезпечення інклюзивності, професійного удосконалення педагогічної та професійної майстерності викладачів задля реалізації творчого потенціалу здобувачів, забезпечення рівного доступу до мистецької освіти та підготовки молодого покоління до системної участі в культурному житті суспільства;

здобули подальший розвиток:

класифікація видів інновацій в позашкільній мистецькій освіті в залежності від специфіки та місця використання, особливістю якої є врахування таких класифікаційних ознак, як інтеграційність, технологічність, проєктно-орієнтованість, соціалізація, інклюзивність, доступність, креативність, мультидисциплінарність;

склад факторів впливу на підготовку висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті на основі виділення груп, до яких входять: зміни в структурі освітніх послуг; потреби ринку праці; необхідність інновацій у педагогічних методах; інтеграція технологій і мистецтва; розвиток інклюзивного та персоналізованого підходу; глобалізація та культурний обмін; розвиток творчого потенціалу учнів; потреба в міждисциплінарному підході; залучення сучасних методик і технологій; взаємодія з бізнесом і творчими індустріями; динамічні зміни на ринку праці; роль позашкільної мистецької освіти у розвитку креативних індустрій; підвищення соціальної значущості інноваційних освітніх проєктів; інтернаціоналізація позашкільної мистецької освіти; роль педагогів у розвитку інноваційної культури в освіті;

процес гармонізації культурного середовища інноваційно-проєктної діяльності з європейським освітнім простором, який побудований на дотриманні принципів розвитку міжкультурної комунікації, інтеграції європейських освітніх стандартів, формування єдиного культурно-освітнього простору, створення спільних освітніх проєктів, збереження національних культурних традицій;

систематизація здоров'язберігаючих та ігрових технологій навчання, які використовуються в позашкільній мистецькій освіті, головною метою яких є забезпечення здоров'я, найповніше розкриття та розвиток здібностей учнів, вихованців, слухачів, полегшення вирішення освітніх проблем, формування цілісної системи пошуку і виховання обдарованої творчої особистості.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблені авторські положення доведені до рівня прикладних можливостей. Наукові результати дисертаційної роботи знайшли практичне застосування у державних установах, на підприємствах, в організаціях і громадських об'єднаннях.

Основні результати дослідження, що мають прикладний характер, впроваджені: *Департаментом освіти і науки Кіровоградської обласної державної адміністрації* (довідка № 01-18/17/1-11 від 21.06.2024 р.) – під час виконання завдань щодо забезпечення реалізації державної політики у регіоні використано напрацювання стосовно розробки стратегій та рекомендацій щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів та їх факторно-критеріальне оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку; *КПНЗ «Кіровоградський обласний центр дитячої та юнацької творчості»* (довідка № 261/01-18 від 13.06.2024 р.) впроваджено запропоновані теоретичні підходи до наукового обґрунтування та інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів, розглянуті та обґрунтовані особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті; *Громадською організацією «Міжнародна фундація науковців та освітян»* (довідка № 005/07 від 05.07.2024 р.) використано отримані результати від інноваційно-проектного розвитку позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа», сформовані та запропоновані до впровадження перспективи економічної взаємодії позашкільних мистецьких

освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями.

Матеріали проведених наукових досліджень використовуються в навчальному процесі при оновленні курсів лекцій та практичних занять у *ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова»* при викладанні дисциплін: «Економіка та організація інноваційної діяльності» та «Управління проектами» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти), «Інноваційний розвиток економіки» (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти) (довідка № 208/3 від 30.08.2024 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійною науковою роботою, всі результати якого одержані безпосередньо автором і знайшли відображення в одноосібних наукових публікаціях.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й висновки, отримані в процесі дослідження, доповідалися та обговорювалися на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях: «Сучасні проблеми економічної теорії, маркетингу та моделювання соціальноекономічних систем» (м. Кропивницький, 25-26 квітня 2024 р.); «Економіка, менеджмент і бізнес-адміністрування в системі транскордонного співробітництва» (м. Черкаси, 19-20 вересня 2024 р.) та «Інтеграція системи освіти України в європейський освітній простір» (м. Київ, 25 жовтня 2024 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи опубліковані в 6 наукових працях (3 статті у наукових фахових виданнях України; 3 тез доповідей за матеріалами наукових конференцій). Загальний обсяг публікацій становить 2,07 д.а. (всі публікації здобувача є одноосібними).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 229 сторінок. Робота містить 15 таблиць, 30 рисунків та 5 додатків. Список використаних джерел налічує 187 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЗАШКІЛЬНИХ МИСТЕЦЬКИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ

1.1. Теоретичні підходи до наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів

У період масових кризових явищ, які переживає, в даний час, весь світ, зокрема, у економіко-виробничій, науково-педагогічній, гуманітарній, соціальній, демографічній та багатьох інших сферах суспільного життя, достатньо актуальною стає проблема розвитку позашкільної освіти – підготовки молодого покоління до життя в майбутньому. Свідоме українське суспільство зацікавлене в громадянах, здатних самостійно, активно діяти, приймати рішення, керуючись проектним мисленням.

В сучасному світі розвиток освітньої сфери вимагає постійного оновлення та інноваційного підходу до навчання та виховання. Особливо важливою є роль позашкільних мистецьких освітніх закладів у формуванні творчої та культурно-мистецької компетентності учнів, розвитку їхнього таланту та творчого потенціалу.

Інноваційно-проектна діяльність в цих закладах відіграє ключову роль у досягненні поставленої мети, сприяючи впровадженню новаторських підходів і методик, які сприяють розвитку учнівської творчості та самореалізації.

Вивчення представленого науково-дослідницького проекту спрямоване на ретельний аналіз та наукове обґрунтування теоретичних підходів до інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах на засадах економічного розвитку.

Позашкільна освіта є важливою складовою розвитку сучасної освітньої системи, зокрема у сфері мистецької освіти. Вона забезпечує можливості для творчого самовираження, розвитку креативності та інтелектуального зростання

дітей і молоді. В умовах швидкого розвитку технологій, зростання інформаційного обсягу та зміни соціокультурних пріоритетів позашкільні мистецькі заклади стикаються з викликом постійного оновлення методів та підходів до навчання.

Інноваційно-проектна діяльність є важливим засобом забезпечення ефективного розвитку таких закладів, адже дозволяє інтегрувати новітні педагогічні, організаційні та технологічні підходи для підвищення якості мистецької освіти. Саме тому виникає потреба у науковому обґрунтуванні інноваційних практик, що дозволяють адаптувати традиційні освітні процеси до потреб сучасного суспільства та сприяти розвитку особистісного потенціалу учнів.

У сучасному світі швидких технологічних змін, глобалізації та переосмислення соціальних пріоритетів постає потреба в оновленні та вдосконаленні освітнього процесу, зокрема у сфері позашкільної мистецької освіти. Позашкільні мистецькі заклади стають важливими осередками культурного розвитку, сприяють особистісному зростанню, творчому самовираженню дітей та молоді, і є майданчиками для виховання їх естетичних, духовних та соціальних якостей. У зв'язку з цим актуальним є наукове обґрунтування інноваційно-проектної діяльності, яка забезпечує якісні зміни та підвищення ефективності роботи позашкільних освітніх закладів.

Основні причини актуальності теми можна сформулювати таким чином:

Виклики сучасного суспільства. Сучасні діти живуть у світі, де інформаційні технології, цифровізація та глобальні комунікації стали невід'ємною частиною повсякденного життя. Традиційні методи навчання в мистецькій освіті часто не відповідають новим вимогам суспільства. Інноваційно-проектна діяльність дозволяє адаптувати освітній процес до потреб сучасного учня, що підвищує актуальність дослідження різних теоретичних підходів до її обґрунтування.

Роль мистецької освіти у формуванні особистості. Мистецька освіта є потужним засобом розвитку творчих здібностей, креативності, емоційного

інтелекту та естетичного смаку. У позашкільних закладах мистецька освіта допомагає учням розвивати здатність до самовираження, емоційну чутливість, креативність та критичне мислення, що є важливими якостями для майбутнього. Науково обґрунтована інноваційно-проектна діяльність допомагає посилити виховний та освітній вплив мистецьких закладів.

Інноваційний розвиток освіти. Сучасна освіта активно інтегрує інноваційні методики та підходи. Використання системного, культурологічного, компетентнісного, інформаційно-комунікаційного, проектного та інших підходів дозволяє створювати нові ефективні моделі навчання та виховання. Теоретичне обґрунтування інноваційно-проектної діяльності забезпечує розуміння того, як ці підходи можна адаптувати і використовувати у позашкільній мистецькій освіті для досягнення оптимальних результатів.

Потреба у формуванні інноваційної педагогічної культури. Одним із головних завдань сучасної освіти є підготовка педагогів, які здатні розвивати та впроваджувати інноваційні практики. Для цього важливо обґрунтувати різні теоретичні підходи, які сприятимуть формуванню у педагогів нових професійних навичок та компетентностей, адаптованих до сучасних викликів. Це дозволить підвищити їхню готовність працювати з інноваційними методами, включаючи проектну діяльність.

Розвиток ключових компетентностей учнів. Згідно з вимогами сучасної освіти, у школярів та молоді необхідно формувати компетентності, які допоможуть їм успішно адаптуватися до змін у суспільстві. Позашкільна мистецька освіта, яка використовує інноваційно-проектний підхід, сприяє розвитку таких компетентностей, як критичне мислення, комунікативні навички, емоційний інтелект, відповідальність та здатність до самостійного навчання. Наукове обґрунтування цих підходів забезпечує ефективне досягнення цих цілей.

Підвищення якості освітнього процесу. Інноваційно-проектна діяльність дозволяє підвищити ефективність освітнього процесу, розширюючи його

змістовне та методичне наповнення. Це особливо актуально для позашкільних мистецьких закладів, де вчителі мають можливість експериментувати з новими формами і методами навчання, роблячи освітній процес більш цікавим, доступним та інтерактивним. Обґрунтування та впровадження різних теоретичних підходів дозволяє вдосконалювати освітній процес, адаптуючи його до сучасних потреб і очікувань суспільства.

Сприяння соціалізації та адаптації молоді. Позашкільні мистецькі заклади часто є тими місцями, де учні можуть знайти друзів, відчувати себе частиною творчої спільноти, здобути важливий досвід командної роботи і спілкування. Науково обґрунтовані підходи до інноваційно-проектної діяльності сприяють тому, щоб мистецька освіта не лише давала знання і навички, а й допомагала учням адаптуватися до соціального середовища, формувати лідерські якості і позитивне самовідчуття.

Таким чином, актуальність наукового обґрунтування теоретичних підходів до інноваційно-проектної діяльності у позашкільних мистецьких освітніх закладах зумовлена необхідністю адаптації освіти до нових суспільних умов і запитів, підвищення якості освітнього процесу та забезпечення гармонійного розвитку особистості. Інноваційні підходи відкривають нові можливості для дітей і молоді, допомагають реалізувати їхній творчий потенціал, готують їх до майбутніх викликів і сприяють формуванню морально, культурно та інтелектуально зрілих громадян.

Наукове обґрунтування теоретико-методичних основ проектно-діяльності у середній школі та позашкільній освіті представлено у працях видатних вітчизняних вчених: І.Д. Беха, О.М. Коберника, В.Г. Кременя, С.Б. Кримського, Н.Г. Ничкало, О.М. Пехоти, В.К. Сидоренка та деяких інших.

Теоретичні положення щодо проектно-технологічного підходу в діяльності учасників освітнього процесу закладів позашкільної освіти (ЗПО) розглядається у працях С.Ф. Русової та досліджено сучасними українськими науковцями О.В. Биковською, С.Л. Кучер, Т.І. Сущенко та іншими.

Водночас на сьогодні ця проблематика залишається далеко не вичерпаною. Існує низка питань, що потребують ґрунтовних наукових розробок.

Мета дослідження полягає в розкритті сутності та особливостей інноваційного процесу в контексті мистецької освіти, виявленні ключових теоретичних підходів до розвитку інноваційної діяльності й розробці рекомендацій для практичного впровадження інновацій у позашкільні мистецькі освітні заклади.

Значущість дослідження обумовлена необхідністю пошуку та впровадження ефективних методів навчання і виховання в позашкільних мистецьких освітніх закладах у контексті швидкого технологічного прогресу й змін у суспільстві. Новий науковий пошук розширює розуміння процесів інноваційного розвитку в освітній галузі, зосереджуючись на специфіці позашкільної мистецької освіти.

Результати дослідження допоможуть впроваджувати інноваційні підходи та методики у роботу позашкільних мистецьких освітніх закладів для підвищення якості навчання та розвитку творчих здібностей учнів. Даний дослідницький проєкт має стратегічне значення для подальшого розвитку позашкільної мистецької освіти та підвищення її впливу на культурно-творчий розвиток суспільства.

У науковій літературі немає точного і загальноприйнятого визначення дефініції «проєкт» («progetto» – італійською, «projet» – французькою, «project» – німецькою та «project» – англійською) – для означення освітнього навчального прийому.

Ми вважаємо найбільш актуальним розуміння проєкту сформульоване Коберником О.М.: «Проєкт – це спеціально організований вчителем і самостійно виконуваний учнями комплекс дій, що завершується результатом, створенням творчого продукту» [5].

Саме таке тлумачення проєкту відкриває широкі можливості для його використання в освітньому процесі. Тому, задля досягнення такого результату,

потрібно навчити учнів самостійно мислити, знаходити та вирішувати проблеми, залучаючи знання з різних галузей, уміння прогнозувати результати і можливі наслідки різних варіантів рішення, здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки [2].

У наш час метод проектів стає інтегрованим компонентом розробленої й структурованої інноваційно-проектної системи позашкільної освіти. І суть його залишається незмінною – поєднання академічних знань із прагматичними. Метод проектів спрямований на самостійну діяльність учнів. Самостійна творча робота виконується учнями або групою учнів під керівництвом (за допомогою) вчителя.

У дослідженні теоретико-методичних основ дизайн-підготовки Кучер С.Л. наголошує, що: «проектування стало невід'ємною частиною вчителя технологій, оскільки проектна технологія домінує нині в означеній галузі освіти. Саме тому у процесі виконання проектів творчого характеру з різних дисциплін (основ композиції, основ дизайну, художньої обробки матеріалів, декоративно-прикладного мистецтва) майбутній вчитель технологій може опанувати метод дизайн-мислення. В найбільш загальному плані процес рішення задачі з точки зору дизайн-мислення складається з наступних кроків: розуміння; фокус; ідеї; прототип; тест. При виконанні проектів учні проходять зазначені етапи, виконуючи певні завдання» [7].

Проектування як вид діяльності, що: «синтезує в собі елементи ігрової, навчально-пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, предметно-перетворювальної, професійно-трудової, комунікативної, теоретичної та практичної діяльності має бути націлене на створення виробів і послуг, що володіють об'єктивною й суб'єктивною новизною і мають особистісну та суспільну значущість» [5].

Стосовно характерних особливостей проектного підходу до навчання Єрмаков І.Г. акцентує, що: «Ідеальний проєкт той, для виконання якого необхідні знання з різних галузей, що дають змогу розв'язати цілий комплекс проблем» [4].

У позашкільній освіті «принцип самостійності і активності особистості полягає у забезпеченні такої психолого-педагогічної атмосфери, яка сприяє виявленню, а також розвитку й реалізації учнями пізнавальної самостійності, творчої активності, прояву обдарованості і таланту у навчально-виховній діяльності та у позанавчальний час».

Тому, «особлива роль належить методиці позашкільної освіти, що базується на застосуванні компетентнісного підходу, де в зміст освіти інтегровані такі основні компетентності особистості, як пізнавальна, практична, творча і соціальна. Розробка такої методики пов'язана з приведенням змісту позашкільної освіти у відповідність до сучасних вимог і визначенням таких організаційних форм і методів, дидактичних засобів, які сприяють розв'язанню завдань навчання, виховання, розвитку, соціалізації підростаючого покоління» [8].

Позашкільна освіта має захистити та підтримати дитину, і тому, «свою діяльність педагог спрямовує на пробудження дослідницької активності дітей не заради їхнього одностороннього вдосконалення з певної галузі знань. Навпаки, поглиблення знань сприяє розвитку інтересу до інших напрямків науки, техніки, мистецтва, вихованню широкої всебічної культури» [10].

Стаття 18 Закону України «Про позашкільну освіту» встановлює, що позашкільна освіта здійснюється диференційовано відповідно до індивідуальних можливостей, інтересів, нахилів, здібностей вихованців, учнів і слухачів з урахуванням їх віку, психофізичних особливостей, стану здоров'я у різноманітних організаційних формах, серед яких дистанційна робота, котра зараз стала найактуальнішою у всіх складових сучасної української освіти (вищій, післядипломній, професійно-технічній, загальносередній, дошкільній, позашкільній та ін.) [11].

Виклики сьогодення продиктували нові умови. Позашкільля об'єдналося й за сприяння Міжнародної асоціації позашкільної освіти (МАПО) і кафедри позашкільної освіти Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова спільно з представниками Болгарії, Казахстану, Литви,

Польщі, України, Чехії було запроваджено Міжнародний проєкт «Дистанційне навчання у позашкільній освіті» (International projekt «E-Learning in After-School Education»). Задля організації дистанційного навчання в системі позашкільної освіти. У межах проєкту його учасники презентуватимуть свої успіхи і напрацювання з дистанційного навчання за різними напрямками позашкільної освіти у будь-якій формі (відео-, фото-, аудіо, графічна, текстова інформація заняття, лекції, семінару, уроку, консультації тощо) [2].

На даний час, завдяки поширенню світового педагогічного досвіду, метод проєктів відроджується та розвивається в українській освіті, доповнюються його теоретичні й концептуальні положення. Розроблена та впроваджується «Концепція позашкільної освіти», що базується на засадах особистісно-орієнтованого, системного підходів до виховання особистості.

Теоретичні підходи до наукового обґрунтування інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів можуть включати різні теорії та концепції, які допомагають розуміти природу і сутність інновацій у цьому контексті.

Серед основних теоретичних підходів, які використовуються для обґрунтування інноваційно-проєктної діяльності, можна виділити:

Системний підхід, який розглядає освітню діяльність як комплексну систему, де взаємодіють педагогічні, соціальні та культурні чинники. Він дозволяє побачити всю складність процесу інноваційного розвитку та забезпечує умови для ефективного управління ним.

Культурологічний підхід, що акцентує увагу на культурній значущості мистецької освіти та її впливі на формування особистісної ідентичності. Цей підхід допомагає глибше зрозуміти місце мистецьких закладів у системі позашкільної освіти і підвищує інтерес до інновацій, орієнтованих на збереження та розвиток культурних традицій.

Педагогіка партнерства, що розглядає освітній процес як взаємодію між педагогами, учнями та їхніми сім'ями, де інновації стають інструментом для створення нових форм спільної творчості. Цей підхід стимулює більш гнучкий

та індивідуалізований підхід до навчання та враховує інтереси всіх учасників процесу.

Проектний підхід, який базується на розробці та реалізації інноваційних проєктів, що мають практичне застосування та чітко визначені цілі. Він сприяє розвитку практичних навичок учнів, дозволяє працювати з реальними проблемами та завданнями, готуючи їх до самостійного життя та професійної діяльності.

Компетентнісний підхід. Цей підхід орієнтований на розвиток практичних компетентностей, зокрема, креативності, комунікативності, критичного мислення та здатності до самоосвіти. Компетентнісний підхід допомагає формувати в учнів не лише фахові знання з мистецтва, але й універсальні навички, які знадобляться їм у різних сферах діяльності.

Особистісно-орієнтований підхід. У фокусі цього підходу – індивідуальні особливості, інтереси та потреби кожної дитини. Викладачі мають змогу адаптувати навчальні програми та проєкти до особистих запитів учнів, що стимулює їхню зацікавленість у навчанні та дозволяє максимально розкрити їхній творчий потенціал. Це особливо важливо в мистецькій освіті, де самоідентифікація та емоційний розвиток є невід’ємною частиною творчого процесу.

Інформаційно-комунікаційний підхід. Інтеграція нових технологій – один із ключових аспектів модернізації сучасної освіти. Цей підхід передбачає активне використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальному процесі. Завдяки ІКТ учні мають доступ до безмежних джерел інформації, можливостей для саморозвитку, а також можуть реалізовувати проєкти в цифровому форматі, що відповідає сучасним вимогам і трендам у мистецькому середовищі.

Інтеграційний підхід. Цей підхід зосереджується на поєднанні різних галузей знань і видів діяльності. Наприклад, інтеграція мистецьких дисциплін з іншими сферами – технологіями, природничими науками, мовами – дозволяє

створювати міждисциплінарні проєкти, які розширюють кругозір учнів і роблять процес навчання більш захопливим і глибоким.

Аксіологічний (ціннісний) підхід. Цей підхід акцентує увагу на цінностях, які транслюються через мистецтво та освітній процес загалом. Він дозволяє не лише розвивати естетичний смак, але й формувати моральні й етичні цінності, необхідні для розвитку гармонійної особистості. Завдяки цьому підходу інноваційно-проєктна діяльність у мистецькій освіті сприяє вихованню культурно освічених та етично зрілих громадян.

Екологічний підхід. У світлі глобальних екологічних проблем екологічний підхід набуває важливого значення. У мистецькій освіті він може бути реалізований через проєкти, що акцентують увагу на збереженні навколишнього середовища, використанні екологічних матеріалів та ресурсів. Це сприяє формуванню екологічної свідомості у молоді та залученню їх до глобальних цінностей збереження природи.

Інноваційно-проєктна діяльність у позашкільних мистецьких закладах є багатограним процесом, який потребує міждисциплінарного підходу та орієнтації на потреби сучасного суспільства. Наукове обґрунтування цієї діяльності дозволяє створювати більш ефективні освітні моделі, які сприяють розвитку особистості учня, готуючи його до викликів та можливостей майбутнього.

Отже, теоретичні підходи до наукового обґрунтування інноваційно-проєктної діяльності є основою для визначення ефективних стратегій розвитку позашкільних мистецьких освітніх закладів. Вони допомагають створювати освітні середовища, що відповідають сучасним викликам, та забезпечувати умови для творчого та особистісного розвитку учнів.

Формування економічних підходів та їх взаємодія з розвитком інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів стає базовою основою для провадження і реалізації ґрунтовних наукових досліджень у цій сфері (рис. 1.1).

Запропоновані підходи можуть використовуватися як теоретико-методична база для наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах і допомагати в розумінні її значення та можливих наслідків.

Також ці підходи можуть доповнити й розширити теоретичну основу для економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах, що сприятиме глибшому аналізу її сутності та механізмів реалізації, зокрема, в розробці ефективних стратегій і методик впровадження інновацій.

Рис. 1.1. Базові теоретичні підходи до наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів

Джерело: авторська розробка.

Інноваційно-проектна діяльність відіграє важливу роль у сучасному розвитку, враховуючи швидкі зміни технологій і суспільних потреб. Для впровадження інноваційних проектів існують різні підходи, які можна класифікувати за вище представленими векторами.

Успішне впровадження інноваційних проектів може бути досягнутим за допомогою адаптивного підходу, який передбачає гнучку реакцію на зміни в зовнішньому середовищі та постійне вдосконалення. Кожен з цих підходів може бути використаний окремо або комбінуватися залежно від конкретної ситуації та стратегічних цілей організації.

Проте саме адаптивний підхід є одним із основних факторів успішного впровадження інноваційних проектів, зокрема в позашкільних мистецьких освітніх закладах. Він дозволяє гнучко реагувати на зміни в суспільстві, культурному середовищі, освітніх стандартах і технологічних трендах, що особливо важливо для закладів, які прагнуть йти в ногу з часом і задовольняти актуальні потреби учнів.

Основні принципи адаптивного підходу для успішного впровадження інноваційних проектів:

Гнучкість та реагування на зміни. Адаптивний підхід дає можливість швидко змінювати проектні стратегії та методи, якщо виникають нові виклики або можливості. Це означає, що педагоги і керівники закладів повинні постійно моніторити зовнішнє середовище та бути готовими до коригування своєї діяльності, щоб зберегти актуальність проекту.

Постійне вдосконалення та розвиток. Проекти, які базуються на адаптивному підході, постійно вдосконалюються шляхом впровадження нових ідей, методів, технологій. Це дозволяє уникати застою та підтримувати інтерес учнів і педагогів. Постійне вдосконалення також сприяє підвищенню якості освітнього процесу, дозволяючи закладу відповідати сучасним стандартам.

Індивідуалізація освітнього процесу. Адаптивний підхід дозволяє орієнтуватися на індивідуальні особливості учнів і створювати освітнє середовище, яке відповідає їхнім потребам і можливостям. Це особливо

актуально в мистецькій освіті, де кожна дитина має унікальний творчий потенціал, стиль навчання та темп розвитку.

Залучення зворотного зв'язку. Залучення зворотного зв'язку від учасників проєкту (учнів, батьків, викладачів) є важливим елементом адаптивного підходу. Це дозволяє вчасно виявляти потреби і побажання учасників, а також оцінювати ефективність методів та вносити необхідні корективи.

Проактивність у впровадженні інновацій. Адаптивний підхід передбачає не тільки реагування на зміни, але й активний пошук нових можливостей для вдосконалення. Проактивність, тобто здатність передбачати майбутні виклики і потреби, дозволяє закладу займати лідерські позиції та пропонувати учням актуальні програми і проєкти.

Гнучкі форми організації проєктної роботи. Це можуть бути різноманітні майстер-класи, інтерактивні заняття, виставки, онлайн-заходи, які дають можливість ефективно адаптуватися до умов, наприклад, до онлайн-навчання. Гнучкість у форматах дозволяє проєктам зберігати ефективність навіть в умовах змін, таких як пандемія або інші зовнішні фактори.

Переваги адаптивного підходу в мистецькій освіті:

забезпечує можливість безперервного розвитку і вдосконалення проєктів, що сприяє підвищенню їхньої якості;

допомагає зберігати актуальність і відповідати сучасним тенденціям і потребам учнів;

стимулює розвиток творчих здібностей та інноваційного мислення, оскільки учні і викладачі мають більше свободи для експериментів та реалізації нових ідей;

підтримує мотивацію та зацікавленість учасників завдяки орієнтації на їхні індивідуальні потреби та інтереси.

Тому адаптивний підхід створює динамічне середовище, де інноваційні проєкти можуть ефективно розвиватися, відповідати потребам сучасного суспільства та індивідуальним запитам учнів.

Таблиця 1.1

Загальна характеристика підходів до інноваційно-проектної діяльності

№ з/п	Підхід	Характеристика
1.	Антропологічний	Аналізує взаємодію між культурними, історичними та соціальними чинниками у формуванні інноваційного середовища.
2.	Інституційний	Вивчає роль інституційних факторів, таких як правова база, управління та політична підтримка, у формуванні інноваційно-проектної діяльності в освітніх закладах.
3.	Культурологічний	Висвітлює роль мистецтва та культури в освіті, а також важливість інновацій у вдосконаленні цього процесу. Цей підхід дозволяє розуміти, як інновації можуть впливати на культурний розвиток і творчість учнів.
4.	Гуманітарний	Зосереджується на розвитку творчих та емоційних аспектів особистості через мистецьке навчання та впровадження інновацій.
5.	Педагогічний	Аналізує методи та стратегії навчання та виховання в позашкільних мистецьких освітніх закладах і розглядає можливості їх вдосконалення за допомогою інноваційних підходів.
6.	Психолого-педагогічний	Досліджує психологічні аспекти навчання та виховання в контексті інноваційного процесу.
7.	Соціально-психологічний	Вивчає вплив інновацій на психологічний та соціальний розвиток учнів, їх мотивацію та самореалізацію.
8.	Когнітивний	Розглядає психологічні та когнітивні аспекти сприйняття, розуміння та використання інновацій у навчанні й творчості.
9.	Інтердисциплінарний	Аналізує можливості співпраці та взаємодії різних дисциплін для створення інноваційних педагогічних підходів.
10.	Екологічний	Враховує вплив інноваційної діяльності на оточуюче середовище та можливість впровадження екологічно збалансованих методів навчання.
11.	Економічний	Розглядає інновації у контексті їх економічної ефективності та впливу на фінансове становище позашкільних мистецьких освітніх закладів.
12.	Управлінський	Аналізує процес управління позашкільними мистецькими освітніми закладами з урахуванням впровадження інноваційних методів і стратегій.
13.	Технологічний	Розглядає використання технологій у навчальному процесі та можливості їх інтеграції в інноваційну діяльність.
14.	Креативний	Аналізує роль і стимулювання творчості та креативності в інноваційних процесах позашкільних мистецьких освітніх закладів.
15.	Комунікативний	Вивчає ефективність комунікації між учасниками освітнього процесу у контексті впровадження інновацій.
16.	Соціальний конструктивізм	Аналізує роль соціального середовища і спільної діяльності у створенні нових знань та інновацій.
17.	Трансформаційний	Розглядає інноваційні процеси як засіб для трансформації освітньої системи та покращення її якості.
18.	Ситуативний	Вивчає взаємодію між освітніми процесами та конкретними ситуаціями, у яких вони відбуваються, з урахуванням контексту і специфіки мистецького навчання.
19.	Гендерний	Досліджує різноманітність гендерних перспектив і вплив гендеру на інноваційні процеси в освітній сфері.
20.	Системний	Розглядає позашкільні мистецькі освітні заклади як складову частину більшої системи освіти. Цей підхід дозволяє аналізувати взаємозв'язки між елементами системи, включаючи інноваційні процеси.

Джерело: авторська розробка.

У позашкільних мистецьких освітніх закладах, які працюють з творчими, креативними особистостями, такий підхід дозволяє максимально реалізувати потенціал як учнів, так і самих педагогів, роблячи процес навчання більш гнучким, цікавим і продуктивним.

Крім вищенаведених підходів, існують інші аспекти, які можуть впливати на інноваційно-проектну діяльність. Наприклад, орієнтація на ефективне управління процесом інноваційного проекту, включаючи планування, контроль та оцінку результатів, є ключовим аспектом успішного впровадження інновацій.

Інноваційно-проектна діяльність у сфері освіти – це система взаємопов'язаних процесів і методів, які спрямовані на вдосконалення освітніх програм, методик та змісту навчання, що враховує сучасні потреби суспільства. Особливістю інноваційно-проектної діяльності є орієнтація на практичну реалізацію нововведень, що підвищують якість навчання, розширюють можливості учнів та сприяють розвитку творчих, комунікативних і соціальних навичок. Розглянемо основні підходи до такої діяльності, які допомагають формувати сучасну та гнучку освітню систему.

1. Системний підхід.

Системний підхід розглядає освітній процес як комплексну взаємодію багатьох елементів, зокрема педагогічних, соціокультурних, технологічних та організаційних. Цей підхід дозволяє бачити освітню діяльність у цілісності, де всі елементи взаємопов'язані. Впровадження інновацій за системного підходу означає, що зміни мають відбуватися у всіх складових системи: методах навчання, педагогічному складі, матеріально-технічній базі, соціальній взаємодії учнів та їхньому середовищі.

2. Культурологічний підхід.

Культурологічний підхід підкреслює значення культури в освітньому процесі, де основна увага приділяється збереженню та розвитку культурної спадщини, а також адаптації традицій до нових умов. Цей підхід є особливо актуальним для мистецької освіти, де важливо розвивати уявлення про цінність

мистецтва як частини культурного надбання та інструменту самоідентифікації особистості.

3. Педагогіка партнерства.

Підхід педагогіки партнерства фокусується на створенні освітнього процесу як співпраці між учасниками. В цьому контексті вчитель виступає не лише як носій знань, але і як партнер, який мотивує та сприяє розвитку кожного учня. Це створює атмосферу взаємної довіри і підтримки, що підвищує ефективність навчання і сприяє індивідуалізації інноваційно-проектної діяльності.

4. Проектний підхід.

Проектний підхід ставить за мету залучення учнів до вирішення реальних практичних завдань через реалізацію проектів. Це дозволяє учням здобувати досвід роботи в команді, розвивати критичне мислення і навички планування. Проекти можуть мати як короткостроковий, так і довгостроковий характер, а також охоплювати міждисциплінарні аспекти. Проектний підхід стимулює учнів до пошуку нових рішень і підходів, створюючи простір для розвитку інноваційного мислення.

5. Компетентнісний підхід.

Компетентнісний підхід орієнтований на розвиток у учнів ключових компетентностей, таких як критичне мислення, комунікація, креативність та вміння вирішувати проблеми. Інноваційні проекти в цьому контексті спрямовані не тільки на засвоєння знань, але й на формування особистісних якостей, які є необхідними для успішної соціалізації і професійної діяльності в майбутньому.

6. Особистісно-орієнтований підхід.

Важливість особистісно-орієнтованого підходу полягає в урахуванні індивідуальних особливостей, здібностей та інтересів учнів. Цей підхід дозволяє розробляти інноваційні проекти з акцентом на розвиток саме тих компетентностей, які відповідають внутрішньому потенціалу учнів. Він передбачає адаптацію навчальних програм до рівня і темпу розвитку кожного

учасника освітнього процесу, що є особливо цінним для мистецької освіти, де розвиток творчого потенціалу є основою навчання.

7. Інформаційно-комунікаційний підхід.

Цей підхід передбачає інтеграцію інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальний процес. В умовах цифровізації освіти, використання сучасних технологій є необхідним для залучення учнів і покращення якості навчання. Інноваційні проекти, що реалізуються за допомогою ІКТ, дають змогу розширити межі традиційного навчання і зробити освітній процес більш інтерактивним, доступним і сучасним.

8. Інтеграційний підхід.

Інтеграційний підхід спрямований на поєднання різних предметів і дисциплін для створення міждисциплінарних проектів. Це дозволяє учням бачити зв'язки між різними галузями знань, що формує у них системне мислення і дозволяє отримувати комплексні знання та навички. У позашкільній мистецькій освіті це може бути інтеграція мистецтва з природничими науками, технологіями, соціальними дослідженнями, що сприяє глибшому і багатосторонньому розумінню творчості.

9. Аксиологічний підхід.

Аксиологічний (ціннісний) підхід зосереджений на формуванні ціннісних орієнтирів у учнів через освітній процес. Інноваційно-проектна діяльність, заснована на цьому підході, сприяє вихованню морально зрілих, культурно освічених особистостей, які розуміють значення естетичних та етичних цінностей.

10. Екологічний підхід.

Екологічний підхід у освітніх проектах спрямований на формування екологічної свідомості учнів. Він акцентує увагу на важливості збереження навколишнього середовища, вихованні відповідального ставлення до природи та екологічного мислення. У мистецькій освіті такий підхід можна реалізовувати через проекти, що пропагують екологічно чисті матеріали та технології, а також піднімають питання глобальної екологічної безпеки.

Таким чином, кожен з підходів до інноваційно-проектної діяльності забезпечує унікальну можливість для розвитку сучасної мистецької освіти. Комбінація цих підходів дозволяє створити інноваційне освітнє середовище, яке не лише відповідає вимогам сучасності, але й сприяє гармонійному розвитку особистості, підготовленої до життя та діяльності в умовах швидкозмінного світу.

Також важливо враховувати ризики, пов'язані з інноваційною діяльністю і розробляти стратегії їх управління. Інноваційні проекти часто поєднані з великим ризиком, оскільки вони можуть стикатися з технічними, фінансовими, ринковими та організаційними викликами.

Отже, враховуючи різноманітні підходи та аспекти інноваційно-проектної діяльності, важливо ретельно аналізувати специфіку кожного проекту та вибирати оптимальні стратегії для його успішної реалізації.

Врахування економічних факторів вимагає від позашкільних мистецьких закладів розробки стратегічних планів, що охоплюють як поточні, так і майбутні потреби закладу. Це допоможе створити фундамент для стабільного інноваційного розвитку.

Заклади мистецької освіти повинні активно використовувати різноманітні джерела фінансування, такі як гранти, спонсорська підтримка та партнерство з приватним сектором, для забезпечення реалізації інноваційних проектів. Важливо проводити аналіз ризиків перед початком інноваційних проектів та розробляти стратегії їх управління, щоб мінімізувати можливі фінансові й організаційні втрати. Співпраця з іншими освітніми установами, бізнес-середовищем і громадськими організаціями може значно збільшити шанси на успішну реалізацію інноваційних проектів шляхом обміну ресурсами та досвідом.

Доцільно встановити критерії успіху для інноваційних проектів і систематично оцінювати їх результати для забезпечення ефективного використання ресурсів та коригування стратегій, якщо це необхідно. Створення

умов для розвитку творчого потенціалу викладачів і учнів є важливим аспектом успішної інноваційної діяльності позашкільних мистецьких закладів.

Враховуючи ці аспекти, позашкільні мистецькі освітні заклади можуть стати центрами інноваційного розвитку, які відповідатимуть на сучасні виклики та сприятимуть розвитку мистецтва і культури. Загальною метою впровадження економічних підходів є створення сприятливого середовища для розвитку та реалізації інноваційних проєктів у сфері мистецтва й освіти, що сприятиме підвищенню їхньої конкурентоспроможності та впливу на суспільство.

У сучасному світі розвиток мистецької освіти вимагає впровадження інноваційних підходів, які базуються на науковому обґрунтуванні та ефективному використанні ресурсів. Нами розглянуто формування економічних підходів до наукового обґрунтування інноваційно-проєктної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах. Досліджено ключові аспекти таких підходів, зокрема, стратегічне планування, фінансове забезпечення, управління ризиками, співпрацю та партнерство, оцінку результатів і підтримку творчого потенціалу.

Визначено, що з розвитком освітніх систем особлива увага приділяється інноваційним підходам у мистецькій освіті. Особливої уваги набуває формування економічних стратегій для наукового обґрунтування інноваційно-проєктної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах.

На основі аналізу сучасних тенденцій та передового досвіду зроблено висновки щодо ефективних стратегій формування економічних підходів, спрямованих на забезпечення успішного впровадження інноваційних проєктів у сфері мистецької освіти.

Наукові доробки мають важливе значення для практиків у освітній галузі, адміністраторів і дослідників закладів позашкільної мистецької освіти, оскільки надають цінний внесок у розуміння ефективних стратегій розвитку мистецької освіти через інновації, що відкривають нові можливості для вдосконалення навчальних процесів й підвищення якості освіти в цій сфері.

1.2. Інноваційно-проектний розвиток позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»

Реформування освітньої системи в Україні, започатковане в рамках концепції «Нова українська школа» (НУШ), спрямоване на створення інноваційного освітнього середовища, що забезпечує розвиток творчих здібностей учнів, формування ключових компетентностей і розкриття їхнього потенціалу. У цьому контексті позашкільна мистецька освіта відіграє важливу роль, адже саме через мистецтво розвивається емоційний інтелект, креативність і здатність до самовираження.

Інноваційно-проектний підхід стає одним із ключових напрямів модернізації позашкільної освіти. Його застосування дозволяє впроваджувати сучасні технології, інтегрувати традиційні мистецькі практики з новітніми формами навчання, а також формувати нові підходи до організації навчального процесу, орієнтованого на потреби сучасного учня.

В умовах реалізації концепції НУШ особливого значення набуває розвиток творчих здібностей дітей та молоді через інноваційні проекти, які поєднують інтерактивні методи навчання, міждисциплінарний підхід і співпрацю між педагогами, учнями та їхніми родинами. Такі ініціативи сприяють не лише художньо-естетичному, а й соціально-культурному розвитку дітей, що є важливим кроком до інтеграції української освіти в європейський освітній простір.

У даній роботі розглядаються основні аспекти інноваційно-проектного розвитку позашкільної мистецької освіти, його виклики, можливості та перспективи в умовах реалізації концепції «Нова українська школа».

Дослідження теми інноваційно-проектного розвитку позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» є відносно новим напрямом у науковій діяльності. У цій сфері працюють українські вчені, які займаються дослідженнями в галузі педагогіки, мистецької освіти та інноваційних технологій.

Поняття «інновація» походить від англійського слова «innovation», переклад його означає «уведення новацій». Innovation (англ.) – утворено з двох слів – латинського «новація» (новизна, нововведення) і англійського префікса «ін.», що означає «у», «уведення». Тому, в перекладі з англійської мови «інновація» означає: введення нового. У науці розрізняють поняття «інновація» та «інновація». На думку науковців, інновація є результатом генерації, формування та реалізації нових ідей, а інновація – результатом творчого пошуку окремої людини чи колективу, які відкривають принципово нове в науці та практиці [12].

Польський вчений К. Ангеловський визначає «навчальні інновації», «педагогічну інновацію» та «інноваційну педагогічну діяльність» як зміни, спрямовані на вдосконалення та розвиток виховання та освіти [13].

Праці І. Дичківської [14], В. Кременя [15], В. Химинець [16], О. Ватченко, Б. Ватченко та О. Черевко [17] розкривають раціональність навчального процесу в позашкільних навчальних закладах та їх виховний потенціал. та інші. Наукові дослідження показують, що необхідно реально реалізувати перехід від різноманітної за змістом і якістю позакласної освітньої діяльності до інноваційного, науково-логічного виховання і навчання підростаючого покоління на основі сучасних психолого-педагогічних теорій, концепцій і методів, враховуючи положення в концепції «Нова українська школа». Тому зміст і технологія, що реалізуються позакампусними навчальними закладами, мають бути спрямовані на формування і розвиток особистості учня.

Л. Буркова наполягає на розмежуванні понять «освітні інновації» та «навчальні інновації» і на тому, що вони не становлять низку синонімічних категорій. Освітня інновація пов'язана з освітньою системою, її структурою, освітнім процесом, тому її метою є досягнення цілей і завдань освітнього рівня – підвищення якості освіти та освітніх послуг. Навчання інноваціями є одним із аспектів освітніх інновацій. Вони охоплюють сфери навчально-виховного процесу та спрямовані на вирішення відповідних проблем [18].

Представлені науковці та джерела надають багатий контекст для розуміння інноваційно-проектного розвитку позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». Дана проблема є актуальною та потребує подальшого дослідження, а також може стати основою для розробки сучасних освітніх програм, що враховують потреби суспільства та учнів.

В умовах соціально-політичних та економічних змін, демократизації суспільства та гуманізації освіти значно зріс попит дітей та їхніх батьків на додаткові освітні послуги, які не можуть надати звичайні загальноосвітні заклади. Вирішення цієї важливої проблеми полягає в необхідності створення освітнього середовища, відкритого для будь-якої дитини. Саме ця філософія лежить в основі виховної діяльності позашкільних навчальних закладів мистецької освіти, які на сьогоднішній день ще є чи не єдиними закладами, що забезпечують виховання особистісного зростання поза школою. Тому вони покликані сприяти соціальній адаптації особистості до реалій життя.

Важливими принципами процесу позашкільної мистецької освіти є персоналізація, добровільність, освітня пріоритетність, спільна творчість, єдність розвитку і саморозвитку, емоційна привабливість міжособистісних стосунків. У процесі позашкільної мистецької освіти дитина завдяки своїй унікальності та неповторності розвиває, поглиблює та поповнює вивчене. Це відображає закон творчої поведінки, який заперечує специфіку функціонального підходу до дітей та підходу до позашкільного навчально-виховного процесу, який базується на вслякому заохоченні максимального творчого самовираження дитини, а також на багатому метод позакласного виховного процесу. Враження, встановлення спеціально передбачених і організаційно оптимальних стосунків, які є джерелом плідної творчої діяльності.

Система позашкільної мистецької освіти виконує надзвичайно важливі завдання і спрямована на: забезпечення потреби дітей у знаннях і творчості; світогляд та позитивна життєва позиція.

Позашкільна мистецька освіта унікальна тим, що є системою безперервної освіти, її продуктом є творча особистість, яка має продовжувати адаптацію до суспільства в сучасних умовах. Слід підкреслити, що навчальний процес позастудійних навчальних закладів суттєво відрізняється від звичайних середніх навчальних закладів, його структура більш складна, різноманітні також його організаційні форми та методи навчання. впровадження.

Система позашкільної мистецької освіти нині перебуває на важливому етапі розвитку переходу до більш якісного стану. Відповідно потребує вдосконалення зміст позашкільної мистецької освіти, її нормативність і раціональність сучасних наукових доказів. Водночас актуалізується питання розробки сучасних освітніх технологій, спрямованих на формування особистості здобувачів. Тому освітні заклади повинні зосереджуватися на змісті та методах навчання, які сприяють формуванню саморозуміння та самореалізації особистості в різних видах творчої діяльності, найважливішою з яких є власна творчість.

Система позашкільної мистецької освіти включає такі взаємопов'язані базові елементи, як цілі та завдання виїзної освіти, зміст освіти, форми, методи і засоби реалізації. Основною складовою системи позашкільної мистецької освіти є виховна діяльність у позаурочний час. Подальший розвиток позастудійної освіти як соціальної системи (соціокультурного явища), що розвивається та функціонує, може успішно здійснюватися лише за умов застосування шляхом зміни її змісту та структури та підвищення її якості, зберігаючи її сутність. Ефективне науково-методичне забезпечення навчального процесу [19].

Сучасний інноваційний розвиток національної системи позашкільної мистецької освіти відбувається в контексті оновлення загальноєвропейської та світової парадигми гуманітарної освіти та пов'язаний з усвідомленням і визнанням важливості знань як рушійної сили суспільного прогресу. Ці зміни передбачають створення нових освітніх і виховних моделей, перегляд змісту навчально-методичних матеріалів, форм і методів навчання і виховання

підростаючого покоління. В умовах збагачення та розвитку основ сучасних педагогічних методик молодь набуває знань, інтелектуальних умінь і практичних навичок, трансформуючи їх у досвід розуміння навколишнього світу та пошуку свого місця в ньому стає можливим і стає можливим виховання учнів. Вирішення цієї проблеми особливо актуальне для визначення теоретичних основ розвитку освіти та виховання учнів у вільний від навчання час у школах та інших навчальних закладах, особливо позашкільних.

Розрізняють кілька видів інновацій в залежності від специфіки та місця використання (рис. 1.2).

Сучасна позашкільна мистецька освіта є інноваційною. Таким чином, питання освітніх інновацій та їх співвідношення з традиційними стратегіями навчання зараз опинилося в центрі уваги сучасних науковців і викладачів. Нове тисячоліття вимагає від людей сміливості приймати виклики часу, реагувати на зміни та нести відповідальність за власний розвиток.

Технологічні інновації	<ul style="list-style-type: none"> • в сфері освіти – інновації стосуються різних технічних засобів і устаткування, використаного в навчанні.
Методичні інновації	<ul style="list-style-type: none"> • інновації в галузі методики навчання і виховання, викладання і навчання, організації освітнього процесу
Організаційні інновації	<ul style="list-style-type: none"> • інновацій, які передбачають зміни співвідношення сфер впливу структурних підрозділів, соціальних груп чи окремих осіб
Управлінські інновації	<ul style="list-style-type: none"> • змінюють елементи системи управління з метою прискорення та поліпшення вирішення поставлених завдань
Економічні інновації	<ul style="list-style-type: none"> • інновації охоплюють зміни у фінансовій, платіжній сфері та в плануванні, мотивації, оплати праці, оцінці результатів
Соціальні інновації	<ul style="list-style-type: none"> • виявляються у формі активізації людського фактора шляхом розробки та впровадження системи вдосконалення кадрової політики

Рис. 1.2. Види інновацій в залежності від специфіки та місця використання

Джерело: авторська розробка.

Реалізація завдань інноваційного розвитку позашкільної освіти забезпечується створенням спеціального механізму взаємодії інноваційного процесу з освітніми традиціями різних країн і освітніми тенденціями розвитку світової теорії та практики освіти, формуванням інноваційної моделі розвитку позашкільної освіти. Управління інноваційною діяльністю педагогів позашкільних навчальних закладів у національному освітньому просторі відповідно до цілей і завдань реформування.

Позашкільна мистецька освіта є важливим елементом формування творчої, креативної та гармонійно розвиненої особистості. У сучасних умовах її роль стає ще більш актуальною, адже стрімкі соціокультурні зміни, цифровізація суспільства та глобалізація вимагають нових підходів до виховання молодого покоління. Реалізація концепції НУШ відкриває нові можливості для розвитку позашкільної мистецької освіти, інтегруючи її в сучасну систему освіти та роблячи більш доступною й інноваційною.

НУШ передбачає впровадження принципів дитиноцентризму, орієнтацію на розвиток ключових компетентностей, зокрема культурної самосвідомості та творчого мислення, а також створення інклюзивного й мотивуючого освітнього середовища. У цьому контексті позашкільна мистецька освіта виступає не лише інструментом художньо-естетичного розвитку, а й важливим засобом формування соціальних і комунікативних навичок, емоційного інтелекту та громадянської свідомості. Тому є надзвичайно актуально та важливо реформування позашкільної мистецької освіти вимагає оновлення її змісту, методів і форм навчання, адаптації до сучасних викликів та інтеграції у глобальний освітній простір.

У даному дослідженні розглядаються ключові напрями розвитку позашкільної мистецької освіти, її зв'язок із концепцією НУШ та роль у вихованні нового покоління творчих і всебічно розвинених громадян України.

Розвиток позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції НУШ орієнтований на створення умов для розвитку творчих здібностей дітей, їхньої естетичної свідомості та креативного мислення. НУШ ставить за мету

формування всебічно розвиненої особистості через сучасні підходи до навчання, інтеграцію мистецьких дисциплін і посилення ролі позашкільної освіти у формуванні гармонійної особистості.

Таблиця 1.2

**Основні напрямки розвитку позашкільної мистецької освіти в умовах
«Нова українська школа» (НУШ)**

Напрямок розвитку	Концепція НУШ передбачає
Інтеграція мистецтва в освітній процес	інтегроване навчання, де мистецькі дисципліни стають основою для розвитку емоційного інтелекту, творчого мислення і здатності до самовираження; наявність позашкільних закладів мистецького спрямування (школи мистецтв, музичні та художні школи) співпрацюють зі школами для реалізації тематичних проєктів, інтерактивних уроків, майстер-класів.
Оновлення змісту мистецької освіти	- у навчальних програмах позашкільної освіти акцент зроблено на актуальних формах і жанрах мистецтва (цифрове мистецтво, медіамистецтво, перформанс); - введення нових програм із врахуванням українського культурного контексту та традицій, наприклад, студії народних ремесел, етно-дизайну.
Розвиток компетентностей здобувачів	- спрямування мистецької освіти на формування ключових компетентностей НУШ, таких як культурна самосвідомість, креативність і підприємливість; - позашкільна освіта дає можливість розвивати здатність до командної роботи (оркестри, театральні гуртки), самопрезентації (художні виставки, виступи) та критичного мислення.
Інклюзивність і доступність	- заклади позашкільної мистецької освіти активно адаптують програми для дітей із особливими освітніми потребами, що відповідає принципам інклюзивної освіти; - створюються інклюзивні театральні студії, гуртки музичної терапії.
Використання сучасних технологій	- застосування цифрових технологій для вивчення мистецтва: дистанційне навчання, створення мультимедійного контенту, цифрові виставки. - використання програмного забезпечення для музичної композиції, 3D-дизайну, цифрового живопису.
Зміцнення співпраці між освітніми установами	- позашкільна мистецька освіта взаємодіє з культурними установами, такими як театри, музеї, галереї, що розширює доступ до культурного надбання; - спільні мистецькі проєкти між школами, університетами та громадськими організаціями.

Напрямок розвитку	Концепція НУШ передбачає
Підвищення кваліфікації педагогів	- організація тренінгів і семінарів для викладачів позашкільної мистецької освіти відповідно до стандартів НУШ; - вивчення новітніх методик викладання, таких як арт-терапія чи STEAM-освіта (наука, технології, інженерія, мистецтво, математика).
Міжнародна співпраця	- участь у міжнародних проєктах, конкурсах і фестивалях, що сприяє інтеграції української позашкільної мистецької освіти у світовий освітній простір; - створення спільних мистецьких програм із закордонними партнерами.

Джерело: авторська розробка з використанням [14; 19; 21].

Так, аналізуючи основні напрямки розвитку позашкільної мистецької освіти в умовах НУШ з табл. 1.2 слід зазначити, що організація фестивалів дитячої творчості, які об'єднують дітей із різних регіонів для участі у виставках, концертах і театральних виставах; запуск студій анімації та цифрового мистецтва для школярів; реалізація інклюзивних мистецьких програм, таких як театральний гурток для дітей із порушеннями слуху та інші заходи сприятимуть розвитку позашкільної мистецької освіти відповідно до концепції НУШ, а також формуванню гармонійно розвиненої особистості, підвищенню креативності та залученню дітей до збереження культурного спадку України.

Сучасна система освіти України переживає значні зміни, орієнтовані на інтеграцію до європейського освітнього простору. Концепція НУШ визначає мету формування компетентностей XXI століття, серед яких важливе місце посідає здатність до креативного мислення та розвитку особистих талантів учнів. Позашкільна мистецька освіта, як важлива складова системи освіти, стає майданчиком для реалізації цих завдань через впровадження інноваційних підходів та проєктів.

Інноваційно-проєктний підхід у позашкільній мистецькій освіті базується на принципах творчої свободи, інтеграції знань, міждисциплінарності та практико-орієнтованості. Основна ідея цього підходу полягає в організації

навчання у вигляді проєктів, де учні стають активними учасниками процесу створення нового продукту: художніх робіт, вистав, музичних композицій або мультимедійних проєктів (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Основні переваги інноваційно-проєктного підходу

Джерело: авторська розробка.

На рис. 1.3. відображено переваги інноваційно-проєктного підходу. Центральний вузол пов'язаний із трьома основними аспектами:

розвиток творчих здібностей (учні навчаються експериментувати, шукати нестандартні рішення, втілювати свої ідеї в мистецькій формі);

інтеграція знань (проєкти часто охоплюють кілька галузей знань (музика, література, історія, технології), що сприяє розвитку системного мислення);

соціальна активність (участь у спільних проєктах вчить працювати в команді, розвиває комунікаційні навички та відповідальність) кожен із поданих аспектів додатково пояснений поруч із відповідним елементом.

На рис. 1.4 яка відображено основні інструменти та методи реалізації інноваційних проєктів. Центральний елемент пов'язаний із чотирма основними напрямками: інтерактивні технології, міждисциплінарні майстер-класи,

культурні обміни та партнерства, а також соціально спрямовані проєкти. Кожен із них має короткий опис.

Рис. 1.4. Інструменти та методи реалізації інноваційних проєктів

Джерело: авторська розробка.

Так, інтерактивні технології відображають використання цифрових інструментів, таких як програми для створення музики, графічних зображень, відео та анімації, відкриває нові можливості для самовираження.

Міждисциплінарні майстер-класи – це поєднання різних видів мистецтва (музика, театр, живопис) дозволяє розширити кругозір учнів.

Культурні обміни та партнерства – це організація спільних проєктів із закордонними освітніми та мистецькими установами сприяє інтеграції української культури у світовий контекст.

Соціально спрямовані проєкти коли мистецтво може бути інструментом вирішення актуальних соціальних питань, таких як екологія, інклюзія, збереження культурної спадщини.

Сучасне мистецтво має величезний потенціал для впливу на суспільство, особливо у вирішенні актуальних соціальних проблем. Воно не можна лише надихати та створювати культурну цінність, а й ставати інструментом змін. Соціально спрямовані проєкти демонструють, як творчість може привертати увагу до важливих питань, формувати нові підходи до їх вирішення та залучати широку громадськість до активної участі.

Реформа НУШ спрямована на формування компетентностей, які дозволяють учням не лише опановувати знання, а й активно застосовувати їх у реальному житті. Соціально спрямовані проєкти, інтегровані в освітній процес, стають ефективним інструментом для розвитку ключових навичок, таких як критичне мислення, емпатія, креативність і громадянська відповідальність (рис. 1.5).

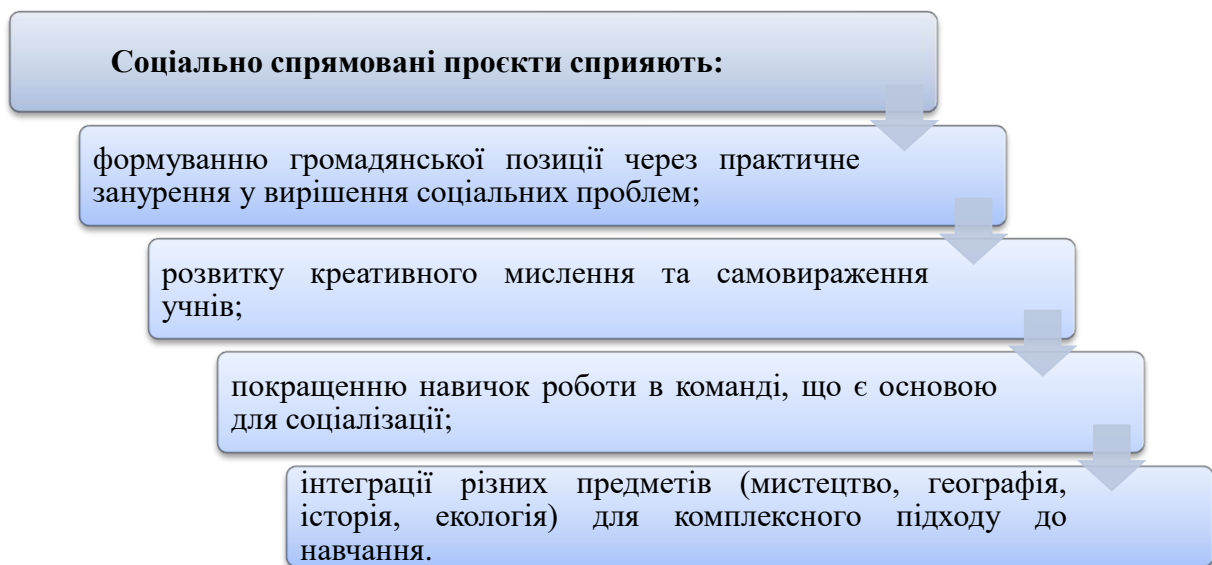

Рис. 1.5. Значення соціально спрямованих проєктів позашкільної мистецької освіти в освітньому процесі НУШ

Джерело: авторська розробка.

Створення соціально спрямованих проєктів позашкільної мистецької освіти є надзвичайно важливим для розвитку не лише творчих здібностей

молоді, а й для формування громадянської свідомості, соціальної відповідальності та гармонійного розвитку особистості. Ось кілька ключових передумов необхідності таких проєктів [21-23]:

1. Підвищення соціальної інтеграції та інклюзії сприяє соціальній спрямованості проєктів, які можуть стати потужним інструментом для інтеграції молоді з різних соціальних груп. Завдяки позашкільній мистецькій освіті створюються можливості для дітей і підлітків з особливими потребами, малозабезпечених сімей, а також представників національних меншин долучатися до культурного процесу, відчувати свою значущість у суспільстві. Мистецька діяльність допомагає створювати рівні умови для всіх учасників.

2. Розвиток критичного мислення та емоційного інтелекту сприяє розвитку критичного мислення, вміння аналізувати і взаємодіяти з навколишнім світом. Через творчість діти і молодь можуть виражати свої емоції, переживання та ставлення до різних соціальних явищ. Це сприяє розвитку емоційного інтелекту, що в свою чергу допомагає їм краще орієнтуватися в складних соціальних ситуаціях.

3. Формування активної громадянської позиції підтримує соціально спрямовані проєкти мистецької освіти, які можуть бути платформою для вираження соціально важливих тем, таких як екологія, права людини, боротьба з дискримінацією, соціальна справедливість та інші. Участь молоді в таких проєктах сприяє формуванню активної громадянської позиції та залученню до вирішення актуальних проблем суспільства.

4. Підвищення культурного рівня суспільства, розвиток позашкільної мистецької освіти допомагає зберегти та популяризувати національну культуру, традиції та мистецтво серед молоді. Водночас вона відкриває молодим людям доступ до культурної різноманітності, що сприяє розвитку толерантності та взаєморозуміння між різними соціальними групами та народами.

5. Завдяки соціально спрямованим проєктам діти та підлітки отримують можливість реалізувати свій творчий потенціал, займатися самовираженням, працювати в колективі та брати участь у суспільних ініціативах. Це стимулює

розвиток їхнього творчого мислення і може допомогти у подальшій професійній діяльності.

6. Проекти позашкільної мистецької освіти, орієнтовані на соціальні аспекти, сприяють формуванню у молоді цінностей здорового способу життя, поваги до інших людей та навколишнього середовища. Вони допомагають виховати у дітей та підлітків почуття відповідальності за себе та свою громаду.

Отже, соціально спрямовані проекти позашкільної мистецької освіти є не лише засобом розвитку творчих здібностей, а й важливим інструментом соціалізації, виховання громадянської свідомості та формування відповідальної та культурної особистості. Вони сприяють інтеграції молоді в суспільство, розвитку толерантності, взаєморозуміння та підтримки соціальної гармонії.

Педагог у сучасній позашкільній освіті виступає не лише в ролі викладача, а й фасилітатора, наставника, координатора проєктів. Для реалізації інноваційно-проєктного підходу педагогам необхідно:

- постійно вдосконалювати свої компетенції, зокрема у сфері цифрових технологій.
- розвивати гнучкість у підходах до навчання, враховуючи інтереси та потреби сучасних учнів.
- створювати мотиваційне середовище, яке сприятиме творчій активності дітей.

Реформування позашкільної мистецької освіти в Україні, особливо в умовах реалізації концепції НУШ, стикається з низкою викликів. Ці труднощі впливають на ефективність інноваційно-проєктного розвитку, спрямованого на адаптацію до сучасних освітніх стандартів та запитів суспільства (табл. 1.3).

Основними викликами для інноваційно-проєктного розвитку позашкільної мистецької освіти є:

- обмежене фінансування, що впливає на доступність сучасного обладнання;
- недостатня підготовка педагогів у галузі використання новітніх технологій;

Основні виклики для інноваційно-проектного розвитку позашкільної мистецької освіти

	Проблема	Наслідки	Рішення
Недостатнє фінансування	Брак фінансування для оновлення матеріально-технічної бази закладів, впровадження новітніх технологій, закупівлі сучасних інструментів та обладнання	Використання застарілих підходів, обмежені можливості для реалізації інноваційних проєктів, зниження привабливості позашкільної освіти	Пошук грантових коштів, розвиток державно-приватного партнерства, залучення меценатів
Професійний розвиток педагогів	Потреба в підвищенні кваліфікації педагогів щодо використання інноваційних методик, цифрових інструментів і сучасних підходів у мистецькій освіті	Низький рівень інтеграції нових технологій у навчання, відсутність креативності в навчальних програмах	Організація тренінгів, семінарів, онлайн-курсів для педагогів, обмін досвідом із міжнародними фахівцями
Інфраструктурні обмеження	Інфраструктурні обмеження	Зниження якості навчального процесу, відсутність можливості впровадження інноваційних проєктів	Оновлення інфраструктури через державні програми розвитку позашкільної освіти, модернізація за участі громадських організацій
Інтеграція цифрових технологій	Обмеженість у використанні сучасних цифрових інструментів, таких як програми для дизайну, музичного продакшену, онлайн-платформи для мистецької освіти	Втрата актуальності освітніх програм, відставання від світових тенденцій	Розробка цифрових курсів, створення онлайн-студій
Відсутність системності в розробці інноваційних	Часткова реалізація інноваційних ініціатив без загальної стратегії розвитку позашкільної мистецької освіти	Недостатня узгодженість між закладами, низька ефективність окремих проєктів	Розробка довгострокових стратегій інноваційного розвитку на рівні держави, створення програм обміну між закладами
Обмежений доступ до позашкільної мистецької	Висока вартість приватних мистецьких курсів і обмеженість безкоштовних програм у державних закладах	Нерівність у доступі до позашкільної мистецької освіти, особливо для дітей із сільської місцевості чи соціально вразливих груп	Запровадження соціальних програм, розвиток дистанційної освіти, відкриття філій у регіонах
Відсутність інклюзивних підходів	Неврахування потреб дітей із особливими освітніми потребами у програмах позашкільної мистецької освіти	Обмежені можливості для дітей із ООП у самореалізації через мистецтво	Розробка інклюзивних програм, адаптація навчальних матеріалів, створення спеціалізованих студій

	Проблема	Наслідки	Рішення
Конкуренція з іншими видами позашкільної діяльності	Зростання популярності спортивних секцій, програм ІТ-освіти та мовних курсів, які часто переважають у виборі батьків	Зменшення зацікавленості у мистецьких заняттях	Створення інтегрованих програм, які поєднують мистецтво з іншими сферами (наприклад, цифрове мистецтво, арт-бізнес)
Недостатня інтеграція в міжнародний контекст	Обмеженість участі закладів позашкільної мистецької освіти у міжнародних проєктах, фестивалях і конкурсах	Відсутність можливості переймати міжнародний досвід, низький рівень популяризації українського мистецтва	Створення програм міжнародної співпраці, участь у грантових ініціативах, організація спільних культурних проєктів
Стереотипи про позашкільну мистецьку освіту	Сприйняття мистецької освіти як хобі, а не як засобу професійного розвитку чи елементу сучасного освітнього процесу	Низький рівень популярності серед молоді та батьків	Проведення інформаційних кампаній, популяризація досягнень студентів та закладів через ЗМІ, організація відкритих мистецьких заходів.

Джерело: авторська розробка.

- низька інтеграція між навчальними закладами та мистецькими інституціями.

Подолання цих викликів потребує комплексного підходу та активної співпраці держави, педагогів, батьків та громадськості. Інноваційно-проєктний розвиток позашкільної мистецької освіти може стати запорукою формування гармонійно розвиненої та творчої особистості, яка відповідатиме сучасним викликам суспільства.

Водночас перспективи розвитку є надзвичайно обнадійливими. Активна підтримка державних програм, міжнародних грантів та ініціатив громадських організацій сприяє створенню умов для інноваційного оновлення мистецької освіти.

Інноваційно-проєктний розвиток позашкільної мистецької освіти в контексті реалізації концепції НУШ відкриває нові горизонти для освітніх можливостей та творчого самовираження дітей. Перспективи розвитку цієї

сфери базуються на актуалізації підходів до навчання, розвитку педагогічних інновацій та використанні сучасних технологій, які вимагають суспільства та культури XXI століття.

З розвитком цифрових технологій, онлайн-освіти та нових медіа можливості для інноваційного розвитку позашкільної мистецької освіти стають ще більш масштабними. Впровадження цифрових платформ, програм для створення мультимедійних проєктів, відео та аудіоконтенту відкриває перспективи для розвитку нових форм мистецтва – від цифрового дизайну до інтерактивного мистецтва та анімації.

Перспектива використання технологій у навчанні мистецтву дозволяє розширити можливості для учнів, зокрема через створення онлайн-студій, арт-курсів з використанням VR та AR технологій, що дозволяє дітям опановувати мистецтво без меж простору та часу.

Інтернаціоналізація мистецької освіти відкриває нові можливості для учнів брати, даючи їм можливість брати участь у міжнародних проєктах, виставках, фестивалях, що сприяє культурному обміну та підвищує рівень освітнього процесу. У рамках НУШ перспективним є залучення міжнародних партнерів для розробки спільних програм, обміну досвідом, а також участь у глобальних мистецьких ініціативах, що сприяють розвитку сучасного мистецтва та інтеграції України в міжнародний культурний простір.

Однією з них є перспектива забезпечення рівного доступу до позашкільної мистецької освіти для дітей у сільських та віддалених районах. Це може бути реалізовано через створення філій позашкільних учнівських закладів, використання мобільних освітніх програм, а також шляхом організації онлайн-курсів, що дозволить дітям з будь-якої точки країни отримати якісну освіту у сфері мистецтва.

Інноваційний розвиток позашкільної мистецької освіти відкриває нові можливості для формування професій, пов'язаних із сучасними тенденціями в культурному середовищі. Це може включати нові спеціалізації, такі як арт-менеджмент, цифрове мистецтво, медіа-дизайн, а також професії, пов'язані з

креативними індустріями, що є перспективними для молоді, яка цікавиться в кар'єрі у сфері мистецтва та культури.

Перспективи інноваційно-проектного розвитку позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції НУШ, пов'язані з відкриттям нових можливостей для формування творчої особистості через використання сучасних технологій, інтеграцію з міжнародними освітніми стандартами, розвиток інклюзивності та доступності освіти. Зрештою, ці перспективи можуть не лише розвивати мистецькі таланти, а й формувати соціально відповідальну, культурно багатогранну особистість, готову до активної участі в суспільному житті.

Таким чином, провівши дослідження можна сказати, що інноваційно-проектний підхід є ключовим інструментом для модернізації позашкільної мистецької освіти в Україні в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». Він дозволяє інтегрувати традиційні форми навчання з новітніми технологіями, сприяє всебічному розвитку особистості та формує покоління творчих і активних громадян. Успішна реалізація такого підходу потребує спільних зусиль педагогів, батьків, учнів та суспільства загалом.

Інноваційно-проектний розвиток позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції НУШ є важливим кроком до забезпечення гармонійного розвитку творчої особистості, здатної адаптуватися до викликів сучасного світу. Концепція НУШ, орієнтована на індивідуалізацію навчання, розвиток ключових компетентностей та інтеграцію новітніх технологій, створює сприятливе середовище для впровадження інноваційних підходів у сферу позашкільної мистецької освіти.

Проаналізовано інноваційно-проектний підхід до навчання в позашкільних закладах мистецької освіти, який забезпечує можливість інтеграції цифрових технологій, розвитку креативного мислення та самовираження учнів. Однак, для успішної реалізації цього підходу необхідно подолати низку викликів, серед яких фінансування, недостатня підготовка

педагогів до використання новітніх методик, проблеми інфраструктури та обмежений доступ до якісної освіти для всіх дітей.

Подальший розвиток позашкільної мистецької освіти вимагатиме комплексного підходу, включаючи вдосконалення системи підготовки педагогів, оновлення матеріально-технічної бази, створення інклюзивних програм і посилення міжнародної співпраці. Лише за таких умов мистецька освіта може стати не тільки ефективним інструментом естетичного розвитку, а й важливим компонентом загальної освіти, що сприяє формуванню креативних, соціально відповідальних і культурно свідомих громадян України.

Таким чином, інноваційно-проектний розвиток позашкільної мистецької освіти в рамках НУШ має потенціал значно підвищити якість навчального процесу та забезпечити учням доступ до нових можливостей самореалізації в умовах швидко змінюваного світу.

1.3. Інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів

Інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів є важливою складовою сучасної системи освіти, що визначає можливості для розвитку творчого потенціалу молоді та формування конкурентоспроможної культурної інфраструктури країни. У контексті глобалізаційних процесів і трансформації освітніх систем, необхідність оновлення підходів до управління та організації позашкільної освіти набуває особливої ваги.

Позашкільні мистецькі заклади, що здійснюють професійну підготовку у сфері мистецтва, мають бути не лише осередками культурного розвитку, а й активними учасниками інноваційних змін в освітньому середовищі. Реалізація інноваційно-проектного підходу передбачає впровадження нових методик, технологій, форм організації навчального процесу, а також розвитку системи

управління, яка сприяє ефективному впровадженню інновацій в освітню практику.

В умовах реформування української освітньої системи, що відбувається в рамках концепції «Нова українська школа» (НУШ), особливо важливо забезпечити належне інституціональне підґрунтя для розвитку позашкільної мистецької освіти. Це включає створення нормативно-правових умов, розбудову інфраструктури, підтримку науково-методичної роботи, підготовку кваліфікованих кадрів та інтеграцію з іншими освітніми установами і культурними закладами.

У цьому контексті інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності стає важливим фактором, що визначає ефективність та сталий розвиток позашкільної мистецької освіти в Україні. Воно охоплює не лише організаційні та адміністративні аспекти, але й стратегічне планування, що передбачає створення умов для інноваційного розвитку та підтримки творчого процесу на всіх етапах навчання.

Інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів в Україні є важливою темою сучасної наукової та освітньої дискусії. У контексті реформування української освіти, що проходить у рамках реалізації концепції НУШ, дослідження цієї теми набуває особливої актуальності. Враховуючи постійні зміни в соціально-економічному та культурному середовищі, питання інституціонального забезпечення, підтримки інновацій і розвиток мистецької освіти набувають нових аспектів, що потребують детального аналізу.

Уперше термін «позашкільна освіта» почали використовувати в педагогічній літературі наприкінці XIX століття, однак її прообрази з'явилися ще в X столітті. У своєму дослідженні О. Биковської [24] розглядає передумови створення для подальшого виникнення позашкільної освіти.

Починаючи з 1991 року позашкільна освіта є невід'ємною частиною системи додаткової освіти в країні. В даний час відбувається пошук шляхи щодо забезпечення успішності освітньої діяльності в таких закладах [24].

Учені виокремлюють три етапи становлення позашкільних освітніх закладів в часи незалежності України: I етап – 1990-2000 роки; II етап – 2001-2010 роки; III етап – з 2011 року. Так, А. Кобобел в своєму дослідженні зазначає, що перший етап є соціокультурним, другий – когнітивним, а третій – освітньо-правовим [25].

На першому етапі відбуваються формування законодавчо-правової бази, а саме: нормативне закріплення статусу позашкільної освіти в Конституції України (1996) [26]; розробляється й затверджується «Положення про позашкільний навчальний заклад» та Закон України «Про позашкільну освіту» (2000) [27].

На другому етапі відбувається затвердження документів, що регулюють діяльність закладів позашкільної освіти; зокрема: законодавчі акти та державні документи (Постанова КМ України «Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів» [28]/ 2001); нормативно-правові документи освітньої галузі щодо позашкільної освіти (Наказ МОН України «Про затвердження Порядку видачі випускникам позашкільних навчальних закладів свідоцтв про позашкільну освіту», 2001 [29]); документи щодо працівників галузі позашкільної освіти (Наказ МОН України «Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс майстерності педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів «Джерело творчості», 2005 [30]).

На третьому етапі відбувається зміцнення нормативно-правової бази позашкільної освіти, закладаються новітні психолого-педагогічні теорії й підходи до навчання та виховання підростаючого покоління.

Позашкільні освітні заклади мають на меті створення додаткових умов для самовизначення особистості, саморозвитку, самореалізації, формування моральних якостей дітей і підлітків, соціально-громадського досвіду; держави до сучасної системи освіти за межами університету. Позашкільні мистецькі освітні заклади є і залишаються центром усієї організаційно-масової роботи з дітьми та підлітками, закладами, що забезпечують їх змістовне дозвілля,

організаторами творчих конкурсів, фестивалів, виставок, концертів, конкурсів тощо [31].

Наука про педагогічну інновацію визначає процес розвитку освітніх систем на основі виробництва, розповсюдження та освоєння інновацій, а також дослідження ефективності інноваційних змін. У рамках викладання інновацій сформовано відповідні термінологічні засоби, серед яких такі поняття, як «інноваційна політика», «інноваційний потенціал», «інноваційне середовище».

З точки зору дослідників, інновація або інновація – це процес здійснення цілеспрямованих змін, спрямованих на зміну будь-якого компонента структури чи функціональності організації [31]. Так, Л. Даниленко стверджує, що «...освітня інновація є не тільки кінцевим продуктом застосування новизни в освітньо-управлінському процесі, а її метою є отримання економіко – соціального, технологічного, екологічного та інші аспектів та процесів в їх постійному оновленні» [32].

Отже, інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів є важливою складовою реформування освіти в Україні. Дослідження науковців України вказують на потребу в удосконаленні нормативно-правової бази, розвитку професійних компетенцій педагогів, підтримці цифрових технологій та інтеграції позашкільних закладів з іншими культурними інституціями. Врахування цих аспектів є необхідним для створення сприятливих умов для розвитку творчості та інновацій в мистецькій освіті.

Інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності в контексті позашкільної мистецької освіти передбачає створення організаційно-правових, фінансових, кадрових і матеріально-технічних умов для реалізації інноваційних підходів і проектів. Це складний комплекс заходів, спрямованих на підтримку творчих ініціатив, модернізацію навчальних планів і програм, впровадження нових методик та технологій, а також розвиток партнерських відносин між освітніми закладами та іншими культурними і науковими інститутами. У сучасних умовах цей процес є необхідним для забезпечення

конкурентоспроможності та ефективності позашкільної мистецької освіти, а також її інтеграції в міжнародний освітній та культурний контексти.

Інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів полягає в створенні і підтримці відповідної інфраструктури, яка б сприяла розвитку нових форм навчання та реалізації творчих ініціатив. Це включає систему організаційних, управлінських, правових та фінансових механізмів, які стимулюють інновації та забезпечують ефективну реалізацію проектів у сфері позашкільної мистецької освіти (рис. 1.6).

Рис. 1.6. Основні складові інституціонального забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів

Джерело: авторська розробка.

Як видно із рис. 1.6 організаційно-управлінська структура інституціонального забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів є важливим елементом, що

визначає ефективність управління та підтримки інновацій в освітньому процесі. Вона включає в себе органи управління на різних рівнях (від державного до місцевого), визначення ролі керівних органів, взаємодію між різними учасниками системи та принципи організації роботи з впровадження інновацій.

Організаційно-управлінська структура інституціонального забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких закладів є багаторівневою і включає в себе державні органи управління, регіональні та місцеві органи, а також безпосередньо самі заклади освіти. Важливим є створення ефективної комунікації між усіма учасниками цього процесу, щоб забезпечити підтримку інновацій, підвищити ефективність впровадження нових освітніх підходів і сприяти розвитку творчого потенціалу учнів.

Основою інституціонального забезпечення є організаційно-управлінська структура, що включає (табл. 1.4) [34-35]:

1. Державний рівень на якому ключову роль в організаційно-управлінській структурі займають центральні органи влади, які розробляють політику, нормативно-правову базу та стратегічні напрями розвитку позашкільної освіти.

2. Регіональний рівень, який забезпечує безпосереднє управління позашкільними мистецькими закладами та координує інноваційні проекти в межах області чи міста.

3. Місцеві органи управління (департаменти освіти, культурні управління) реалізують стратегії на місцях, сприяючи інтеграції нових проектів у систему позашкільних мистецьких закладів.

Координаційні та консультувальні структури (наприклад, регіональні центри інновацій) допомагають закладам в адаптації до змін, підтримують розвиток нових проектів, забезпечують навчання педагогів.

Партнерство та взаємодія з іншими організаціями є важливими складовими інституціонального забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. Вони сприяють розвитку та

реалізації нових проєктів, підвищенню якості освіти та інтеграції сучасних технологій і методик у навчальний процес.

Таблиця 1.4

**Організаційно-управлінська структура органів управління
позашкільними мистецькими освітніми закладами на різних рівнях**

Державний рівень: Міністерства та національні органи управління		
Назва установи	Функції установи	Завдання
Міністерство освіти і науки України	визначає загальні стратегії та пріоритети розвитку позашкільної освіти, а також інноваційні напрямки в мистецькому освітньому процесі.	- розробка та впровадження національних програм розвитку інновацій в освіті, зокрема в мистецькій освіті.
Міністерство культури та інформаційної політики України	бере участь в розробці культурної політики, що охоплює позашкільні мистецькі заклади, підтримує культурні ініціативи та інновації в цій сфері.	- сприяння створенню стандартів та нормативів, які підтримують впровадження інновацій.
Інші центральні органи влади	можуть бути залучені до створення спеціалізованих програм	- моніторинг та оцінка ефективності програм і проєктів.
Регіональний рівень: Управління освіти та культури		
Назва установи	Функції установи	Завдання
Департаменти освіти та культури обласних та міських адміністрацій	організують виконання державних програм, координацію роботи місцевих позашкільних закладів.	- підтримка розвитку місцевих інноваційних проєктів.
Регіональні управління (обласні управління освіти і науки, культури)	відповідають за адаптацію та реалізацію загальнодержавних інноваційних ініціатив на місцевому рівні, здійснюють контроль за виконанням вимог і стандартів.	- проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників. - забезпечення поширення інноваційних методик серед педагогів та адміністрацій позашкільних закладів. - організація та координація творчих конкурсів, фестивалів, виставок, де реалізуються інноваційні проєкти.

Місцевий рівень: Керівництво позашкільними мистецькими закладами		
Назва установи	Функції установи	Завдання
Керівники закладів позашкільної мистецької освіти	відповідальні за організацію освітнього процесу, впровадження нових проєктів і ініціатив, розвиток творчого потенціалу учнів.	- реалізація інноваційних проєктів та програм, розроблених на державному та регіональному рівнях.
Методисти та керівники творчих груп	забезпечують розробку та впровадження інноваційних програм, адаптуючи їх до потреб учнів та суспільства.	- підготовка і реалізація місцевих освітніх ініціатив, підтримка творчих учнівських проєктів.
Педагогічні колективи	безпосередньо реалізують інноваційні методики та навчальні програми, працюючи з учнями.	- організація освітніх заходів (виставки, концерти, театральні постановки, майстер-класи), в яких демонструються результати інноваційної роботи.

Джерело: авторська розробка з використанням [34-37].

Інноваційно-проєктна діяльність позашкільних мистецьких закладів неможлива без взаємодії з іншими організаціями та інститутами, такі як [38-39]:

заклади вищої освіти – це університети та академії мистецтв можуть співпрацювати з позашкільними установами, проводити спільні науково-практичні заходи, освітні програми для педагогів. Взаємодія з університетами, академіями та науково-дослідними інститутами забезпечує доступ до новітніх досліджень у галузі мистецької освіти та педагогіки. Встановлення партнерських відносин з такими закладами дозволяє впроваджувати інноваційні підходи в навчальний процес, розробляти нові методики викладання мистецтва, використовувати сучасні технології в мистецькій освіті та організовувати спільні науково-практичні заходи, конференції, семінари;

культурні та мистецькі організації – театри, художні галереї, музичні школи можуть бути партнерами для реалізації спільних проєктів. Важливим аспектом є партнерство з музеями, галереями, театрами, концертними залами, а також з іншими закладами культури. Це дозволяє дітям та молоді брати участь у культурних подіях, виставках, концертах, майстер-класах, що стимулює їх творчий розвиток і поглиблене занурення в мистецтво. Такі партнерства також сприяють реалізації міждисциплінарних проєктів, організації виставок учнів, фольклорних і театральних фестивалів;

громадські організації, зокрема ті, що займаються розвитком культури та освіти, можуть стати важливими партнерами в реалізації інноваційних проєктів. Вони можуть організовувати різноманітні культурно-освітні заходи, волонтерські програми, виставки та фестивалі, що сприяє розвитку позашкільної освіти та залученню дітей до творчої діяльності поза межами класичної освітньої програми. Також неурядові організації часто ініціюють проєкти, які спрямовані на інтеграцію молоді з особливими потребами в культуру та мистецтво;

партнерство з підприємствами та компаніями, що працюють у сфері технологій, медіа, дизайну та культури, може забезпечити доступ до новітніх інструментів, матеріалів, технологій для реалізації інноваційних проєктів. Залучення бізнесу до проєктної діяльності в освітніх закладах може включати підтримку через спонсорство, надання ресурсів для проведення творчих майстерень, а також реалізацію спільних освітніх програм, які поєднують бізнес-освіту та мистецтво;

міжнародні культурні фонди та організації мають можливість надавати гранти для впровадження інноваційних проєктів у позашкільній освіті. Це не тільки збагачує досвід учнів та педагогів, але й дозволяє впроваджувати міжнародні стандарти в освітню практику, забезпечує доступ до нових педагогічних методик, культурних традицій та тенденцій у мистецтві.

Таким чином, партнерство і взаємодія з іншими організаціями є основою для ефективної інноваційно-проєктної діяльності в позашкільних мистецьких

зкладах. Вони забезпечують доступ до нових ресурсів, технологій, ідей та можливостей для творчого розвитку учнів. Зміцнення таких зв'язків і підтримка міжсекторальної співпраці відкриває нові горизонти для реалізації проєктів у галузі мистецької освіти та дозволяє інноваційно трансформувати освітній процес, адаптуючи його до сучасних вимог та викликів.

Інноваційно-проєктна діяльність позашкільних мистецьких закладів є важливою складовою розвитку позашкільної освіти, адже вона дозволяє розвивати творчий потенціал дітей та молоді, сприяє культурному збагаченню, а також формує ключові компетентності для майбутнього життя. Однак для ефективної реалізації таких проєктів необхідна чітка правова основа, яка забезпечить організацію, контроль та підтримку цієї діяльності.

Інноваційно-проєктна діяльність позашкільних мистецьких закладів потребує чіткої правової основи, що регулюють діяльність позашкільних освітніх закладів і встановлюють правила для реалізації нових проєктів (рис. 1.7).

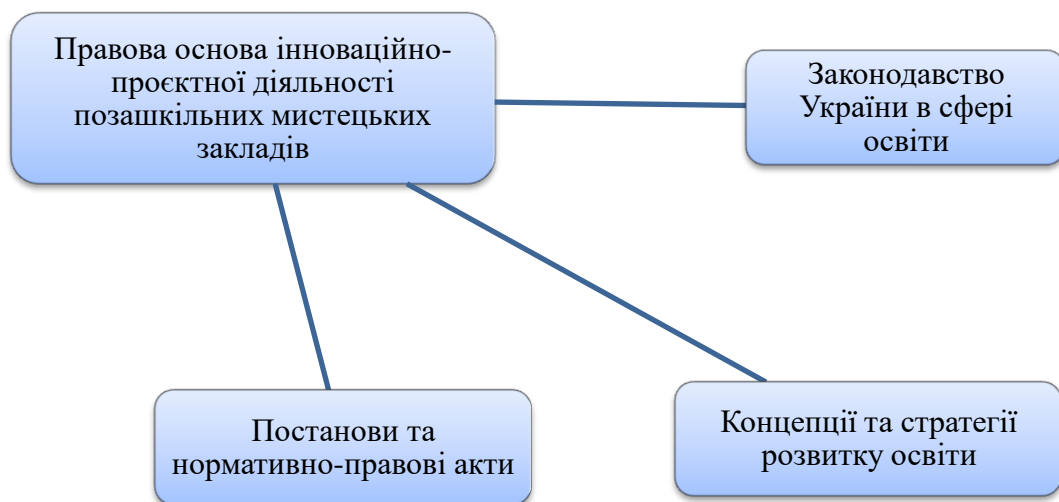

Рис. 1.7. Нормативно-правова основа інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких закладів

Джерело: авторська розробка з використанням [37; 40].

Нормативно-правова основа інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких закладів повинна включати комплекс законодавчих

актів, що регулюють організацію, фінансування та реалізацію проєктів, а також сприяти розвитку інновацій в галузі мистецької освіти, створюючи умови для творчого розвитку дітей і молоді.

Нормативно-правова основа для інноваційно-проєктної діяльності в позашкільних мистецьких закладах включає (рис. 1.7):

1. Законодавство України в сфері освіти, а саме: Закон України «Про освіту» (2017 р.) [37] визначає основні принципи, права та обов'язки учасників освітнього процесу, а також створює передумови для інновацій у системі освіти; Закон України «Про позашкільну освіту» (2000 р.) [27] встановлює правові, організаційні та фінансові основи діяльності позашкільних навчальних закладів, зокрема й мистецьких. Закон визначає позашкільну освіту як важливу частину освітнього процесу, що надає додаткові можливості для творчого розвитку дітей.

2. Постанови та нормативно-правові акти, зокрема Постанови Міністерства освіти і науки України (МОН України) та інших органів влади, що регулюють діяльність позашкільних навчальних закладів, можуть мати конкретні рекомендації щодо інноваційної діяльності, наприклад, щодо впровадження нових методик, використання нових технологій в освіті або організації культурних проєктів.

3. Концепції та стратегії розвитку освіти, до них можна віднести Національну стратегію розвитку освіти України, яка передбачає розширення можливостей для інноваційних підходів у навчанні, що включає і позашкільну освіту; а також Концепцію розвитку позашкільної освіти також визначає стратегічні напрями розвитку, серед яких важливим є впровадження інноваційних освітніх програм, використання новітніх технологій і підтримка культурних ініціатив.

Ключовим завданням нормативних актів є створення умов для надання рівних можливостей усім учасникам освітнього процесу, забезпечення доступу до якісної мистецької освіти, розвиток творчого потенціалу дітей та молоді, а також підтримка інновацій у педагогічній практиці.

Фінансова складова є критично важливою для інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів особливо для впровадження інновацій в освітній процес, зокрема через спеціалізовані програми та гранти. Спонсорські та меценатські кошти можуть бути додатковими джерелами фінансування для реалізації мистецьких проєктів. Законодавство повинно передбачати прозорі механізми фінансування таких проєктів, а також контролю за їх виконанням.

Патентування та авторські права повинні містити ті проєкти, що включають нові художні або технологічні розробки, повинні враховувати аспекти захисту авторських прав, патентів або інших форм інтелектуальної власності.

Інформаційно-методичне забезпечення інституціонального забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів є важливим елементом, який забезпечує ефективну організацію та розвиток творчих і навчальних процесів (рис. 1.8).

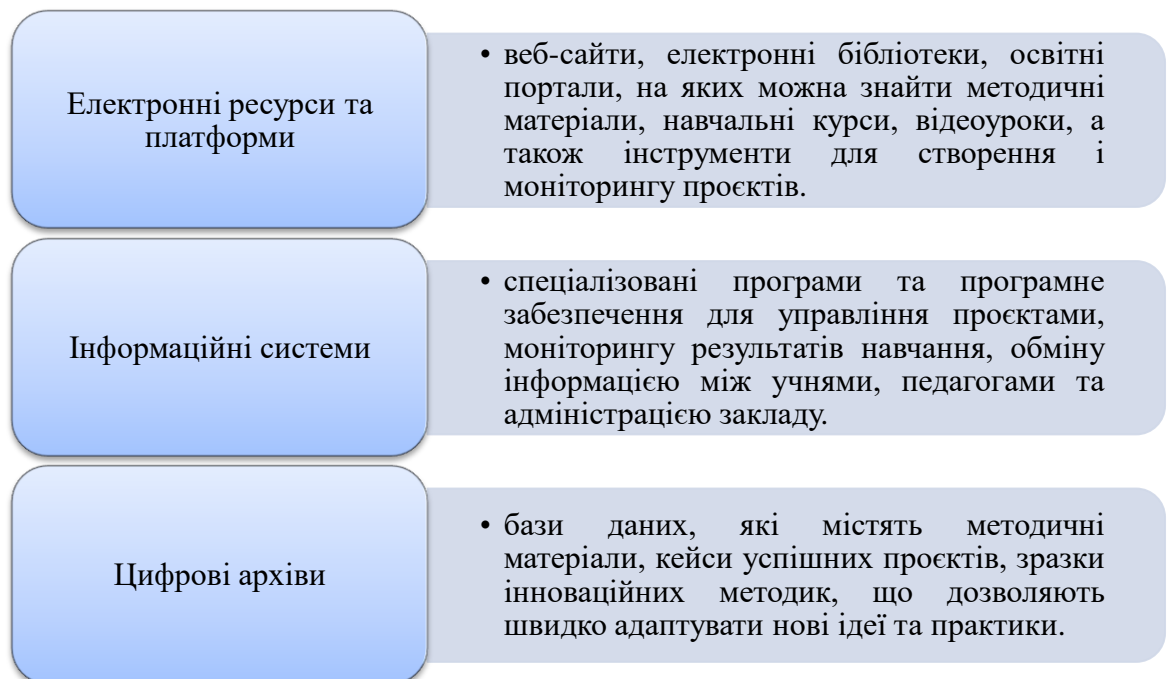

Рис. 1.8. Основні складові інформаційного забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких закладів

Джерело: авторська розробка.

Отже, інформаційно-методичне забезпечення інноваційно-проектної діяльності потребує наявності відповідних інформаційних та методичних ресурсів, а саме:

базові ресурси для педагогів такі, як посібники, курси, онлайн-ресурси, платформи для обміну досвідом;

інформаційні системи, що дозволяють відслідковувати прогрес у впровадженні нових ініціатив, оцінювати ефективність проєктів та поширювати найкращі практики серед інших закладів;

мережа співпраці з іншими закладами, творчими організаціями та культурними установами для обміну ідеями, досвідом та методиками.

Для ефективної реалізації інноваційно-проектної діяльності необхідно мати системне управління, здатне інтегрувати нові підходи в навчальний процес і забезпечувати необхідну організаційну підтримку. Інноваційне управління в позашкільній мистецькій освіті передбачає впровадження новітніх методик управління навчальними закладами, що дозволяють адаптуватися до змінюваного освітнього середовища та забезпечити ефективне функціонування закладів.

Проектний підхід, що є основою інноваційної діяльності, має на меті не лише створення нових програм і курсів, але й впровадження нових форм організації навчального процесу, таких як інтерактивні заняття, колективні творчі проєкти, фестивалі, конкурси, інтеграція нових технологій і мультимедійних засобів у викладання. Інноваційне управління вимагає від керівників позашкільних закладів здатності організувати командну роботу педагогів, координувати різні проєкти, а також залучати до роботи з учнями нові форми співпраці з іншими культурними та освітніми інституціями.

Інноваційні методи та підходи інституціонального забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів спрямовані на створення умов для розвитку творчого потенціалу учнів, інтеграцію новітніх технологій у навчальний процес, а також на вдосконалення організаційної структури та управління проєктами в закладах.

Одним із основних напрямів інновацій є використання сучасних цифрових інструментів та платформ для підтримки проєктної діяльності, що відображено в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

**Інноваційні методи та підходи інституціонального забезпечення
інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх
закладів**

Інтеграція цифрових технологій у навчальний процес	
Віртуальні класи та онлайн-курси	Використання онлайн-ресурсів і платформ для проведення дистанційних уроків, майстер-класів і тренінгів, що дають можливість організувати проєкти на базі цифрових інструментів.
Інтерактивні технології та мультимедійні засоби	Застосування сучасних мультимедійних технологій (відео, анімація, 3D-моделювання) для створення інтерактивних навчальних матеріалів, що дозволяють учням не тільки вивчати теорію, але й безпосередньо взаємодіяти з предметом навчання.
Мобільні додатки та AR/VR технології	Використання доповненої (AR) і віртуальної реальності (VR) для створення захоплюючих і інтерактивних мистецьких середовищ, що дозволяють учням зануритися у процес створення мистецтва та розвитку творчих проєктів.
Проєктно-орієнтоване навчання	
Індивідуальні та групові проєкти	Створення навчальних програм, які базуються на реальних мистецьких проєктах, таких як організація виставок, театрів, концертів, що дозволяють учням на практиці застосовувати отримані знання.
Міждисциплінарний підхід	Поєднання різних видів мистецтва, таких як музика, живопис, театр, з іншими дисциплінами, зокрема, технологіями, що сприяє розвитку креативного мислення та комплексного підходу до вирішення проблем.

Джерело: авторська розробка.

Інновації в позашкільній мистецькій освіті можуть включати також:
використання цифрових технологій для розвитку творчих здібностей молоді;

інтеграцію різних видів мистецтва для розвитку мультидисциплінарних проєктів;

створення міжнародних та міждисциплінарних проєктів, що включають співпрацю з іншими країнами або сферами культури;

впровадження інклюзивних практик, що дозволяють учням з особливими потребами брати участь у мистецьких проєктах.

Таким чином, інноваційні методи і підходи інституціонального забезпечення інноваційно-проєктної діяльності в позашкільних мистецьких закладах створюють умови для розвитку творчих здібностей учнів, застосування новітніх технологій у мистецтві та ефективного управління освітнім процесом.

Сучасна позашкільна мистецька освіта неможлива без використання новітніх цифрових технологій. Інтеграція цифрових технологій в освітній процес дозволяє не лише розширити можливості навчання, але й зробити його більш доступним і ефективним. Технології, такі як комп'ютерна графіка, відеоарт, цифрове малярство, 3D-моделювання, а також використання програмного забезпечення для музики та відеомонтажу, відкривають нові можливості для розвитку творчих здібностей учнів.

Сучасний педагог повинен не лише бути обізнаним із новими технологіями, а й активно використовувати їх у своїй практиці, сприяючи інтерактивності та креативності в навчальному процесі. Роль педагогічних колективів у інституціональному забезпеченні інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів є надзвичайно важливою, оскільки саме педагоги є основними рушіями творчого процесу, що сприяють розвитку учнів та впровадженню інноваційних підходів у навчальний процес.

Педагогічний колектив безпосередньо бере участь у розробці та адаптації навчальних програм, які включають інноваційні методики й технології для розвитку творчих здібностей учнів [39-40]:

педагоги мають здатність поєднувати традиційні методи викладання мистецтва з новітніми технологіями, такими як цифрові інструменти для створення мистецтва (наприклад, графічний дизайн, анімація, мультимедіа);

педагоги коригують зміст і структуру навчальних курсів, враховуючи інтереси та індивідуальні особливості учнів, що дозволяє розвивати їхні таланти та здібності через проєктну діяльність.

Педагогічні колективи займаються створенням і підтримкою інноваційного освітнього середовища, в якому учні можуть активно розвивати свої творчі навички використовуючи новітні технології. Так, вчителі інтегрують у навчальний процес цифрові технології, що дозволяють учням створювати мистецькі роботи за допомогою сучасних програм для редагування фото, відео, анімації та дизайну; організовують практичні заняття, на яких учні здобувають нові навички, працюючи з різними техніками та матеріалами. Це дозволяє не тільки отримати знання, але й реалізувати власні творчі ідеї.

Педагоги активно займаються організацією та управлінням інноваційними проєктами, що включає [40; 43]:

стратегічне планування, що забезпечує розробку стратегій і планів реалізації нових проєктів, визначення етапів та необхідних ресурсів;

постійний моніторинг та оцінка результатів проєктної діяльності для забезпечення якості та коригування процесу в разі потреби.

Педагогічні колективи є основними двигунами інноваційно-проєктної діяльності в позашкільних мистецьких закладах, адже саме вони розробляють програми, організовують проєкти, підтримують учнів, впроваджують нові методики та технології, а також мотивують учнів до досягнення високих результатів. Їхня професійна підготовка, творчий підхід та здатність до постійного вдосконалення є ключовими для успішної реалізації інновацій у навчальному процесі.

Моніторинг та оцінка ефективності в інституціональному забезпеченні інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів є важливими складовими для забезпечення якості та результативності освітнього

процесу. Вони дозволяють своєчасно виявляти проблеми, оцінювати досягнення учнів та педагогів, а також коригувати стратегії й підходи для вдосконалення навчальної та проектної діяльності.

Основні цілі та завдання моніторингу та оцінки в інституціональному забезпеченні інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів (рис. 1.9).

Рис. 1.9. Основні цілі моніторингу та оцінки інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів

Джерело: авторська розробка.

Для здійснення моніторингу в позашкільних мистецьких закладах використовуються різноманітні інструменти та методи збору інформації:

аналіз результатів проектів – це оцінка кінцевих результатів творчих проектів учнів (виставок, концертів, театральних вистав тощо). Аналіз може включати вивчення якості виконання завдань, участь учнів у колективних і індивідуальних проектах, а також рівень оволодіння новими техніками та інструментами;

постійний моніторинг процесу навчання включає спостереження за тим, як учні залучаються до роботи над проєктами, їхню активність, креативність, взаємодію в групах.

Для цього можуть використовуватись різні форми документації, такі як щоденники спостережень, відеозаписи процесу створення проєкту, фото матеріали:

анкетування та опитування використовуються для збору відгуків від учнів, педагогів і батьків щодо ефективності проведених занять та проєктів. Це дозволяє зрозуміти рівень задоволення учасників, виявити труднощі в навчанні та роботі над проєктами, а також зібрати ідеї для поліпшення;

формативне оцінювання це оцінка на проміжних етапах реалізації проєкту, що дає можливість відстежувати прогрес учнів і вчасно коригувати хід роботи.

Моніторинг та оцінка ефективності інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких закладів є важливими інструментами для забезпечення високої якості освіти та творчого розвитку учнів. Вони дозволяють своєчасно коригувати навчальний процес, впроваджувати нові підходи, забезпечувати зворотний зв'язок та створювати умови для постійного вдосконалення освітнього середовища.

Значимість впровадження інноваційної діяльності шкільної та позашкільної освіти відображена в декількох нормативно-правових документах (рис. 1.10).

У представлених на рис. 1.10 нормативно-правових актах визначено, що «...освіта є державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства» [46], а «заклад позашкільної освіти – складова системи позашкільної освіти, яка надає знання, формує вміння та навички за інтересами, забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток, підготовку до активної професійної та громадської діяльності, створює умови для соціального захисту та організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей,

обдарувань та стану здоров'я вихованців, учнів і слухачів» [47]. В Стратегії людського розвитку наголошено на важливості використання інноваційних методик і технологій навчання [48].

Рис. 1.10. Нормативно-правові акти України, що розкривають інновації в системі шкільної та позашкільної освіти

Джерело: систематизовано автором на основі [46-49].

Таким чином, інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах є важливим елементом, що визначає ефективність освітнього процесу в контексті сучасних вимог до розвитку творчих здібностей учнів. Це забезпечення включає створення відповідних організаційних структур, розвиток методології навчання, залучення кваліфікованих педагогів, а також інтеграцію новітніх технологій та інноваційних підходів у навчальний процес.

Роль педагогічних колективів є ключовою у реалізації інноваційно-проектної діяльності, оскільки саме вони здійснюють безпосереднє впровадження інновацій, організовують проекти та створюють умови для самореалізації учнів. Оцінка та моніторинг ефективності таких проектів

допомагають вчасно коригувати стратегії та підходи, підвищувати якість освітнього процесу та забезпечувати досягнення максимальних результатів.

Загалом, успішне інституціональне забезпечення вимагає комплексного підходу, де важливою складовою є гнучкість освітніх програм, відповідність сучасним вимогам та наявність ресурсної підтримки для творчої діяльності. Це дозволяє позашкільним мистецьким закладам не лише зберігати традиції, а й активно впроваджувати інновації, що сприяють розвитку талановитих та креативних особистостей, готових до сучасних викликів.

Таким чином провівши дослідження можна визначити, що інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів є ключовим фактором у створенні ефективної освітньої системи, що відповідає сучасним вимогам творчого розвитку учнів та інноваційних підходів до навчання. Зокрема, інституційне забезпечення включає розвиток відповідних структур, організаційних форм, кадрового потенціалу та ресурсного забезпечення, що дозволяють впроваджувати інноваційні методи та технології в навчальний процес.

Визначено, що успішна реалізація інноваційно-проектної діяльності вимагає комплексного підходу, який охоплює розробку новітніх навчальних програм, застосування сучасних технологій та методик, активне залучення педагогічних колективів до процесу змін і підтримку творчої діяльності учнів. Педагоги відіграють важливу роль у цьому процесі, сприяючи розвитку креативного мислення учнів, організовуючи проекти та виставки, а також забезпечуючи постійну підтримку та мотивацію.

Слід зазначити, що моніторинг та оцінка результативності є невід'ємною частиною інституціонального забезпечення, адже вони дозволяють коригувати стратегії розвитку, підвищувати якість навчального процесу та зберігати високий рівень залучення учнів до творчої діяльності. Крім того, це створює основу для удосконалення управлінських та педагогічних практик, адаптуючи їх до вимог часу.

Таким чином, інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких закладах є критично важливим для розвитку творчих здібностей учнів, впровадження сучасних технологій та методик навчання, а також для формування умов, у яких учні можуть вільно реалізовувати свій творчий потенціал, отримуючи досвід, що відповідає вимогам сучасного світу.

Висновки до розділу 1

1. У сучасному світі розвиток мистецької освіти вимагає впровадження інноваційних підходів, які базуються на науковому обґрунтуванні та ефективному використанні ресурсів. Розглянуто формування економічних підходів до наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах. Досліджено ключові аспекти таких підходів, зокрема, стратегічне планування, фінансове забезпечення, управління ризиками, співпрацю та партнерство, оцінку результатів і підтримку творчого потенціалу. Визначено, що з розвитком освітніх систем особлива увага приділяється інноваційним підходам у мистецькій освіті.

2. Особливої уваги набуває формування економічних стратегій для наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах. На основі аналізу сучасних тенденцій та передового досвіду зроблено висновки щодо ефективних стратегій формування економічних підходів, спрямованих на забезпечення успішного впровадження інноваційних проєктів у сфері мистецької освіти. Наукові доробки мають важливе значення для практиків у освітній галузі, адміністраторів і дослідників закладів позашкільної мистецької освіти, оскільки надають цінний внесок у розуміння ефективних стратегій розвитку мистецької освіти через інновації, що відкривають нові можливості для вдосконалення навчальних процесів й підвищення якості освіти в цій сфері.

3. Досліджувана тематика охоплює аналіз і впровадження інноваційних підходів у процес навчання позашкільної мистецької освіти в країні. Зокрема, акцентовано увагу на актуальності інтеграції проєктного підходу в розвиток дитячої творчості та мистецької діяльності в рамках нової освітньої парадигми. В умовах реалізації концепції НУШ розглянуто вимог до формування сучасних компетентностей у дітей через використання інноваційних методик, технологій та форм навчання.

4. Дослідження підкреслює важливість інтеграції проєктної діяльності в позашкільну мистецьку освіту, що сприяє розвитку критичного мислення, креативності, колективної роботи та індивідуального самовираження дітей. Особливу увагу приділено створенню умов для реалізації творчого потенціалу учнів, розвитку міждисциплінарних зв'язків, а також впровадженню цифрових технологій та нових медіа в освітній процес.

5. В частині інституціонального забезпечення інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів розглянуто аналіз організаційних структур, механізмів і процесів, які сприяють розвитку інноваційної діяльності в позашкільних мистецьких установах, а також ключові аспекти інституціонального забезпечення, включаючи роль державних і місцевих органів влади, освітніх та культурних установ, їх міжсекторальну співпрацю для створення сприятливих умов для впровадження інноваційних проєктів.

6. Особлива увага приділяється питанням нормативно-правового регулювання, фінансового забезпечення, кадрового потенціалу та використання сучасних освітніх технологій. Розглядається також вплив міжнародних стандартів та програм на розвиток інновацій в мистецькій освіті, а також механізми підтримки творчих ініціатив учасників позашкільних мистецьких процесів. Тематика є актуальною в умовах модернізації української освітньої системи та прагнення до інтеграції в європейський освітній простір.

Висновки та результати досліджень автора, наведені у першому розділі, опубліковані у наукових працях: [64-65].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО РОЗДІЛУ 1:

1. Бондар Ю.А., Легінькова Н.І. Використання видів та методів планування при реалізації проєктів: монографія. *Економічні, соціальні та інформаційні механізми формування та вдосконалення системи управління проєктами*. Київ: НАПН України ДЗВО «Ун-т менедж. освіти», 2021. С. 318-337.
2. Дьяченко М. Методика керівництва проєктами з художньо-естетичного напрямку в закладах позашкільної освіти. *Європейська проєктна культура в Україні: стан, проблеми, перспективи: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 29-30 травня 2020 р.)*. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. С. 69-72.
3. Гуцалюк О.М., Головіна О.І., Козловцева В.А. Формування інноваційної інфраструктури національної економіки в умовах глобалізації та інтеграції. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 33. С. 381-487.
4. Єрмаков І.Г. Метод проєктів у контексті життєвих результатів діяльності в системі соціальної та життєвої практики учнів. Частина I. *Постметодика*. 2016. № 2. С. 24-34.
5. Коберник О.М., Сидоренко В.К. Методика трудового навчання: проєктно-технологічний підхід: навчальний посібник. Умань: КопіЦентр, 2007. 204 с.
6. Крамський С.О., Гуцалюк О.М., Аблязова Н.Р., Мальцев М.М. Використання проєктного менеджменту як інноваційно-енвайронментального підходу в системі підготовки фахівців з економіки та управління науково-технічною сферою. *Економічний вісник Донбасу*. 2023. № 3 (73). С. 88-96.
7. Кучер С.Л. Теоретичні і методичні засади неперервної дизайн підготовки майбутніх учителів технологій: дис.... на здобуття наук. ступеня доктора педагогічних наук: спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Кривий Ріг, 2018.

8. Проект «Концепція позашкільної освіти». Міністерство освіти і науки України, 2019. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadskeobgovorenn ya/2019/10/22/kontseptsiya-rozvitku-pozashkilnoi-osviti.docx>
9. Смірнова О.О. Методичні основи проектної діяльності у закладі позашкільної мистецької освіти. *Освітньо-науковий простір*. 2021. № 1. С. 82-89.
10. Сущенко Т.І. Позашкільна педагогіка: навчальний посібник. Київ: ІСДО, 1996. 144 с.
11. Про позашкільну освіту: Закон України від 22.06.2000 р. № 1841-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
12. Пашута М.Т., Шкільнюк О.М. Інновації: понятійно-термінологічний апарат, економічна сутність та шляхи стимулювання : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 118 с.
13. Angelovski K. Teachers and innovation. Łódź.
14. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 2-ге видання, доповне. Київ : Академвидав, 2012. 357 с
15. Кремень В. Проект сучасної освіти: інноваційна людина. Рідна школа. 2013. № 8-9 (1004-1005). С. 4-8.
16. Химинець В. Інноваційна освітня діяльність. Тернопіль: Мандрівець, 2009. 360 с.
17. Ватченко О.Б., Ватченко Б.С., Черевко О.Л. Інноваційний розвиток підприємства : навчальний посібник. Дніпро: Акцент ПП, 2017. 404 с.
18. Буркова Л. Структурний підхід до поняття педагогічної технології. 2000. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/2190/1/10.pdf>
19. Інноваційний розвиток позашкільної освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»: методичний посібник / А.Е. Бойко, В.В. Вербицький, А.В. Корнієнко, О.В. Литовченко, В.В. Мачуський; за ред. В.В. Мачуського. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 223 с
20. Гура О.І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: навчальний посібник. Київ: Центр навч. літ-ри, 2005. 224 с.

21. Кислиця О. Особливості інтегрованого підходу до викладання змісту природничої та мистецької освітніх галузей. URL: <https://naurok.com.ua/osoblivosti-integrovanogo-pidhodu-do-vikladannya-zmistu-prirodniccho-ta-mistecko-osvitnih-galuzey-u-noviy-ukra-nskiy-shkoli-262707.html>

22. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / Під заг. ред. Бібік Н.М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 207 с.

23. Лещенко Г., Бондар Ю., Кирстя А. Соціально-економічний розвиток науково-дослідної діяльності закладів вищої освіти. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 87-94

24. Биковська О. Позашкільна освіта: теоретико-методичні основи: монографія. Київ: ІВЦ АЛКОН, 2008. 336 с

25. Кобобел А.Є. Організаційно-змістові засади дозвіллевої діяльності дітей з особливими освітніми потребами: навчальний спецкурс. Полтава: ПНПУ ім. В.Г. Короленка. 2021. 24 с.

26. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

27. Закон України «Про позашкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>

28. Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад. Постановою КМУ від 6.05.2001 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2001-%D0%BF#Text>

29. Про затвердження Порядку видачі випускникам позашкільних навчальних закладів свідоцтв про позашкільну освіту. Наказ МОН № 510. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0788-01#Text>

30. Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс майстерності педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів «Джерело творчості» Наказ МОН. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1517-17#Text>

31. Лазаренко І. Формування іміджу освітньої установи. *Директор школи. Україна*. 2006. № 11. С. 36-39.
32. Даниленко Л.І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах: монографія. Київ: Міленіум, 2004. 358 с.
34. Мокляк В., Мокляк О., Бондаренко Т. Нормативно-правове забезпечення функціонування закладів позашкільної освіти в Україні (1991-2022рр.). *Педагогічні науки*. 2023. № 81. С. 128-133
35. Ільченко О.Ю., Кобобел А.Є. Розвиток освітньо-правового забезпечення діяльності закладів позашкільної освіти. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського*. 2020. № 2 (131). С. 139-151
36. Красняков Є.В. Державна політика в сфері позашкільної освіти: сучасний стан та перспективи її удосконалення. *Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні та історичні науки*. 2014. № 118. С. 118-125.
37. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
38. Бакалець Н. Інноваційні тенденції організації мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». *Нові технології навчання*. 2022. № 96. С. 8-13.
39. Биковська О. Позашкільна освіта: сучасні теоретико-методичні основи. *Тижневик «Освіта»*. 2016. № 34-35. С. 4-5.
40. Стратегія розвитку позашкільної освіти. 2-ге вид., перер. і доповн. / за ред. проф. О.В. Биковської. Київ: ІВЦ АЛКОН, 2021. 117 с.
41. Лондар С.Л., Гапон В.В., Барабаш О.А. Інформаційні аспекти забезпечення функціонування позашкільної освіти в Україні в умовах воєнного стану. *Позашкільна освіта*. 2023. № 5 (26). С. 81-100.
42. Биковська О., Громовий В. Позашкільна освіта: концептуальні засади в умовах реформування системи освіти України. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/435-pozashkilna-osvita-kontseptualni-zasadi>

43. Столяренко О.В., Столяренко О.В. Ціннісне ставлення до людини в системі професійних цінностей майбутнього учителя. *Матеріали ітернет-конф. «Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя»*. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2018.

44. Соколенко Т.М. Інноваційний менеджмент: моделювання освітніх процесів. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2019. 47 с.

45. Бойко А.Е., Вербицький В.В., Корнієнко А.В., Литовченко О.В., Мачуський В.В. Позашкільна освіта: додаткові можливості для розвитку особистості дитини. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. URL: <https://doi.org/10.37472/NAES2021-ua>

46. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

47. Про позашкільну освіту: Закон України від 22.06.2000 р. № 1841-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>

48. Про Стратегію людського розвитку : Указ Президента України від 02.06.2021 р. № 225/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225/2021#n11>

49. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

50. Баранова В.А. Оцінка типів і параметрів організаційної культури позашкільних навчальних закладів працівниками різного віку і статі. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2018. № 2 (13). С. 7-15.

51. Білоус І., Дем'янюк А., Кричківська О. Інноваційні технології навчання в контексті розвитку сучасної освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2022. № 1 (349). С. 136-147.

52. Возна З.О. Організація проєктної діяльності учнів: навчально-методичний посібник для студентів освітнього ступеня «магістр» денної та заочної форми навчання. Умань: «ВПЦ» Візаві. 2019. 267 с

53. Вовк Н., Вікторенко І., Федь І. Реалізація проєктної технології навчання в системі позашкільної освіти. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2021. Вип. 16. URL: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/246368/243843>

54. Долиняк Ю. О., Павліха Н. В., Цимбалюк І. О. Ринок освітніх послуг в умовах європейської інтеграції: ретроспективний аналіз і напрями розвитку: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 232 с

55. Дорожня карта стратегічного розвитку позашкільної освіти України на 2019-2023 рр. Стратегія розвитку позашкільної освіти / за ред. проф. О.В. Биковської. Київ: ІВЦ АЛКОН, 2018. С. 76-84

56. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти: монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л.З. Ребухи. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 143 с.

57. Костенко Л.Д. Цифрові технології в сучасній позашкільній освіті. *Pedagogical Sciences: Theory and Practice*. 2021. № 2 (1). С. 226-230.

58. Клочко А.О. Інноваційні стилі управління менеджерів освітніх організацій у процесі взаємодії менеджерів і педагогічного колективу: зв'язок з характеристиками організації та менеджерів. *Актуальні проблеми психології. Том I: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія*. 2019. Вип. 53. С. 22-28.

59. Мосякова І.Ю. Організаційно-педагогічні засади управління багатопрофільним позашкільним навчальним закладом: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Інститут педагогіки НАПН України, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького МОН України. Київ, 2018. 373 с

60. Мудра О.В. Особливості взаємодії ринку освітніх послуг та ринку праці. *Економіка*. 2012. № 5 (119). С. 35-40.

61. Підлісна Н. П. Методичні рекомендації щодо впровадження інновацій в управлінській діяльності закладом позашкільної освіти *Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень*. 2020. Т. 3. С. 65-66.

62. Тимків Б.М., Дем'янчук А.Л., Ясеницька Ж.В. Інноваційні мистецькі технології у викладанні образотворчого мистецтва у ЗВО. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 39. С. 71-75.

63. Чепурнова О. А. Організаційна культура педагогічних працівників позашкільного навчального закладу. URL: <https://vseosvita.ua/library/organizacijna-kultura-pedagogicnih-pracivnikiv-pozaskilnogo-zakladu-osviti-7147.html>

64. Пасечник І.В. Формування економічних підходів до наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. *Управління економікою: теорія та практика. Чумаченківські читання*. 2023. С. 211-220.

65. Пасечник І.В. Вплив інноваційно-проектної діяльності на розвиток гармонізації культурного середовища з європейським освітнім простором. *Інтеграція системи освіти України в європейський освітній простір: зб. тез доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25 жовтня 2024 р.)*. Київ: ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2024. С. 258-259.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ІННОВАЦІЙНО-ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЗАШКІЛЬНИХ МИСТЕЦЬКИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

2.1. Динаміка основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України

Позашкільна мистецька освіта в Україні займає важливе місце в системі національної освіти, оскільки вона забезпечує розвиток творчих здібностей дітей і молоді, сприяє формуванню естетичних смаків та культурної свідомості, а також формує основи для професійної підготовки в галузі мистецтва. Система позашкільних мистецьких освітніх закладів має багаторічну історію та відзначається різноманіттям форм і методів навчання. Важливим аспектом розвитку цієї сфери є аналіз динаміки основних показників її діяльності, оскільки він дозволяє оцінити ефективність освітніх програм, виявити проблеми та тенденції, що виникають, а також спрогнозувати подальший розвиток галузі.

Динаміка основних показників діяльності таких закладів, як кількість учнів, викладачів, досягнення в конкурсах та виставках, забезпеченість матеріально-технічною базою, є індикаторами успішності системи позашкільної мистецької освіти. Однак, зважаючи на зміну соціально-економічних умов, фінансування галузі та вимоги до сучасної освіти, система позашкільних мистецьких закладів зазнає значних трансформацій.

У сучасних умовах, коли система освіти в Україні зазнає різних змін, важливо звернути увагу на адаптацію позашкільних мистецьких закладів до нових реалій. Враховуючи соціально-економічні, культурні та технологічні трансформації, необхідно дослідити, як змінюються основні показники діяльності таких установ і яким чином це впливає на доступність та якість мистецької освіти для молоді. Тому важливим є детальний аналіз, який

дозволить оцінити поточний стан закладів позашкільної мистецької освіти в Україні та визначити напрямки їх подальшого вдосконалення в умовах модернізації освітньої системи та глобалізаційних викликів.

Дослідження питань науковцями щодо діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів сконцентровано на системному аналізі змін у галузі, що обумовлені як внутрішніми реформами, так і зовнішніми соціально-економічними викликами, зокрема пандемією, військовими діями та впровадженням нових цифрових технологій. Їх роботи сприяють формуванню комплексного розуміння тенденцій і перспектив розвитку позашкільної мистецької освіти в Україні.

Наукові праці таких вчених, як О. Биковська [34], Л. Вознюк [35], В. Вербицький [36], А. Корнієнко [37], О. Литовченко [36], В. Мачуський [36], та ін. зосереджені на теоретичних і практичних аспектах розвитку позашкільної освіти, досліджували важливі чинники цього освітнього зв'язку, пропонували нові методи організації роботи та вдосконалення напрямів діяльності позашкільних навчальних закладів, торкалися впровадження нових методів навчання. технології до питань сприяння творчому розвитку дітей та підлітків.

А. Коренко [37] наголошує, що в умовах воєнного стану з урахуванням специфіки позашкільної освіти (мобільність, варіативність, соціально-педагогічна спрямованість, добровільність, доступність) та її різноманітних форм (тиражів, майстерень, клубів чи інших творчих «об'єднань»); фокус є на інклюзивності та доступності. Автор зазначає, що вихователі позашкільних закладів здійснюють не лише просвітницьку, навчально-виховну роботу, а й здійснюють просвітницьку та суспільно-просвітницьку діяльність, надають психологічну підтримку та організовують цікаве дозвілля дітей, які вимушено залишили рідні домівки.

Стратегічні напрями державної політики у сфері позашкільної освіти відображено в Законах України: «Про освіту» від 18.04.2021 р. [1], «Про позашкільну освіту» від 16.10.2020 р. [2], «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 09.08.2019 р. [40].

Загалом дослідження динаміки діяльності позашкільних мистецьких закладів України спирається на праці провідних науковців у галузі педагогіки, мистецької освіти та соціокультурного розвитку. Тому, ці дослідження є актуальними та допомагають розкрити соціокультурне значення позашкільної мистецької освіти, визначити проблеми та перспективи її розвитку в умовах сучасних викликів.

Мета даного пункту дослідження полягає в аналізі динаміки основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України, що дозволить оцінити тенденції розвитку цієї галузі, визначити її сильні та слабкі сторони, а також виявити ключові фактори, що впливають на ефективність роботи закладів. Основною метою є дослідження змін у кількості учнів, викладачів, якості освітніх послуг, матеріально-технічного забезпечення та досягнень у галузі мистецької освіти, що сприятиме формулюванню рекомендацій для удосконалення організації позашкільної мистецької освіти в Україні.

Позашкільна мистецька освіта в Україні є важливим елементом загальної освітньої системи, яка забезпечує розвиток творчих здібностей дітей та молоді, формує естетичні смаки і культурну свідомість. Мистецькі заклади позашкільної освіти не лише займаються навчанням у традиційних галузях мистецтва, таких як музика, образотворче мистецтво, танець та театральне мистецтво, а й сприяють розвитку широкого спектра творчих навичок, що є необхідними для успішної соціалізації молоді.

Фактори зростання вагомості позашкільних мистецьких закладів можна поділити на кілька ключових аспектів, які взаємопов'язані між собою та сприяють розвитку і підвищенню значення таких установ у сучасному суспільстві (рис. 2.1).

На сьогодні суспільство все більше оцінює культурну складову життя, що сприяє розвитку позашкільних мистецьких закладів. Вони стають важливими центрами для розвитку талантів, самовираження та творчості дітей і підлітків.

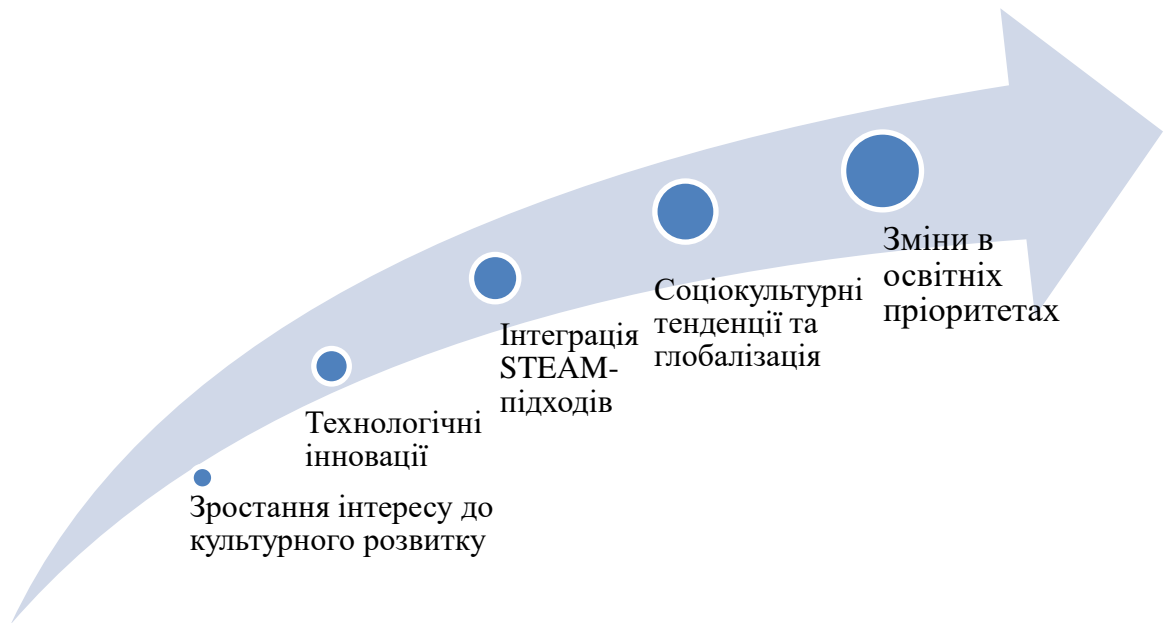

Рис. 2.1. Фактори зростання вагомості позашкільних мистецьких освітніх закладів

Джерело: авторська розробка.

Батьки та учні шукають нові можливості для освоєння мистецьких дисциплін, що позитивно впливає на попит на позашкільні мистецькі заняття.

Зважаючи на широку доступність мистецьких програм та можливість участі в різноманітних конкурсах і фестивалях, позашкільні мистецькі заклади стають важливим майданчиком для виявлення та розвитку талантів, що робить їх важливими для майбутніх кар'єр у мистецтві чи суміжних сферах.

Використання новітніх технологій у навчанні (цифрові засоби, онлайн-курси, відео-уроки тощо) дозволяє залучати учнів з різних куточків країни та навіть світу. Це підвищує доступність позашкільної мистецької освіти і відкриває нові можливості для розвитку учнів.

Сучасна освіта акцентує увагу на всебічному розвитку особистості, а не лише на академічних досягненнях. Тому позашкільні мистецькі заклади отримують додаткове визнання як важлива частина виховання, яке сприяє формуванню естетичного смаку, критичного мислення та емоційного інтелекту.

Поширення сучасних світових культурних трендів, таких як популяризація різних форм мистецтва (музика, танець, живопис, театр) через

глобальні медіа, також підвищує інтерес до позашкільних мистецьких програм. Молодь все більше прагне бути частиною глобальних культурних процесів, що стимулює зростання значущості цих закладів.

В останні роки зростає інтерес з боку органів влади та приватних компаній до підтримки культурних ініціатив. Вклад у розвиток позашкільних мистецьких закладів, як з боку держави, так і через приватні фонди чи корпоративну соціальну відповідальність, допомагає створювати нові можливості для дітей та підлітків, підвищуючи таким чином роль цих закладів.

Загалом, зростання вагомості позашкільних мистецьких закладів є результатом комплексного поєднання соціальних, економічних, технологічних та культурних факторів, що відображають потреби сучасного суспільства в гармонійному розвитку особистості та збереженні культурної спадщини.

Соціологічне дослідження «Підлітки та їхнє життя під час війни», проведене благодійним фондом «Клуб Добродіїв» в 2023 році, показало, що 85% підлітків мають хобі, а 62% люблять брати участь у позашкільних заходах, 48% підлітків пов'язують свої захоплення та вподобання із самореалізацією, 16% підлітків вважають, що самореалізація означає перетворити улюблену професію чи хобі на кар'єру та заробляти на цьому гроші, а 20% підлітків вважають, що це розвиток особистих здібностей і можливостей. Позашкільна освіта також веде до наукової діяльності [36].

Цінність позашкільної освіти в умовах воєнного стану набуває нового змісту, адже в таких умовах психологічний стан дітей погіршується, і діти частіше бояться за своє життя та життя своїх близьких, що матиме довгострокові негативні наслідки для дітей. У той же час улюблені заняття допомагають подолати негативні наслідки. Навіть багато дорослих, щоб покращити своє становище знаходять собі нові захоплення і регулярно ними займалися. У дослідженні «Підлітки та їхнє життя під час війни» підлітки відзначили, що у важкі часи війни це допомагало їм відволіктися від хвилювань, поганих новин і хвилювань: 40% назвали спілкування, 38% підлітків згадали соціальні мережі та Інтернет, 32% обрали фізкультуру, 12%

відзначили рукоділля (малювання, гравюра, вишивка), музику, танці та 10% вважали виступ. Тобто, як ми побачили, для підлітків спілкування та хобі важливі для покращення свого становища [36].

Як і очне навчання, спільне дозвілля і живе спілкування з ровесниками та педагогами, об'єднаними однаковими інтересами в гуртках, секціях, закладах позашкільної освіти, асоціаціях, об'єднаннях тощо допомагає дитині соціалізуватися та важливе для її всестороннього розвитку.

В сучасних умовах, коли система освіти в Україні зазнає значних змін, важливим є аналіз основних показників діяльності позашкільних мистецьких закладів для оцінки ефективності їх роботи, визначення основних тенденцій розвитку та виявлення проблемних аспектів, що потребують вдосконалення.

Слід розглянути ключові показники діяльності позашкільних мистецьких закладів.

Одним із основних показників діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів є кількість учнів. Це один з найбільш очевидних індикаторів успішності закладів, що дає змогу оцінити рівень зацікавленості молоді в мистецькій освіті. Динаміка зміни кількості учнів свідчить про попит на позашкільну мистецьку освіту, а також про доступність та привабливість освітніх послуг.

Станом на червень 2022 року, за даними МОН України із 1351 закладів позашкільної освіти (державної і комунальної форми власності), які відвідували 1138171 учнів, 49 закладів було пошкоджено і 8 зруйновано повністю [41].

За даними Інституту освітньої аналітики МОН України в середньому по країні в період бойових дій пошкоджено 3,1 % закладів позашкільної освіти. По областях: Дніпропетровська 0,7 %, Житомирська 4,8 %, Кіровоградська 3,7 %, Луганська 20,8 %, Миколаївська 10,8 %, Одеська 1,8 %, Сумська 6,4 %, Харківська 17,9 %, Херсонська 4,5 %, Чернігівська 1,5 % [41].

Розглянемо поточний стан роботи та інноваційно-проектну діяльність позашкільних мистецьких закладів освіти. Основні показники інституційної системи позашкільної мистецької освіти України наведено на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Основні показники закладів позашкільної мистецької освіти

Джерело: узагальнено автором на основі [42].

Контингент вихованців позашкільних освітніх закладів та позашкільних мистецьких освітніх закладів, керівники яких взяли участь в онлайн-опитуванні, складає 918 512 здобувачів освіти. Більшість керівників позашкільних освітніх закладів (1060 із 2042 позашкільних освітніх закладів) вказують на зміни в контингенті здобувачів освіти під час дії правового режиму воєнного стану [37].

За інформацією керівників позашкільних освітніх закладів, основні причини зменшення кількості здобувачів позашкільної освіти відбулися через [37]:

- виїзд за кордон (788 - 74%);
- виїзд в інший регіон України (321 - 30%); відсутність умов для дистанційного навчання (130 - 12,3%); інше (звільнення/мобілізація керівників гуртків/тренерів-викладачів, призупинення навчання).

Кількість здобувачів позашкільної освіти збільшилася у 249 ЗПО (23,5%) переважно за рахунок внутрішньо переміщених осіб. Кількість внутрішньо

переміщених осіб у позашкільних освітніх закладів, керівники яких взяли участь в онлайн-опитуванні, складає 38 169 [37].

Також спостерігається збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб, які здобувають позашкільну освіту у позашкільних освітніх закладів територіальних громад (рис. 2.3).

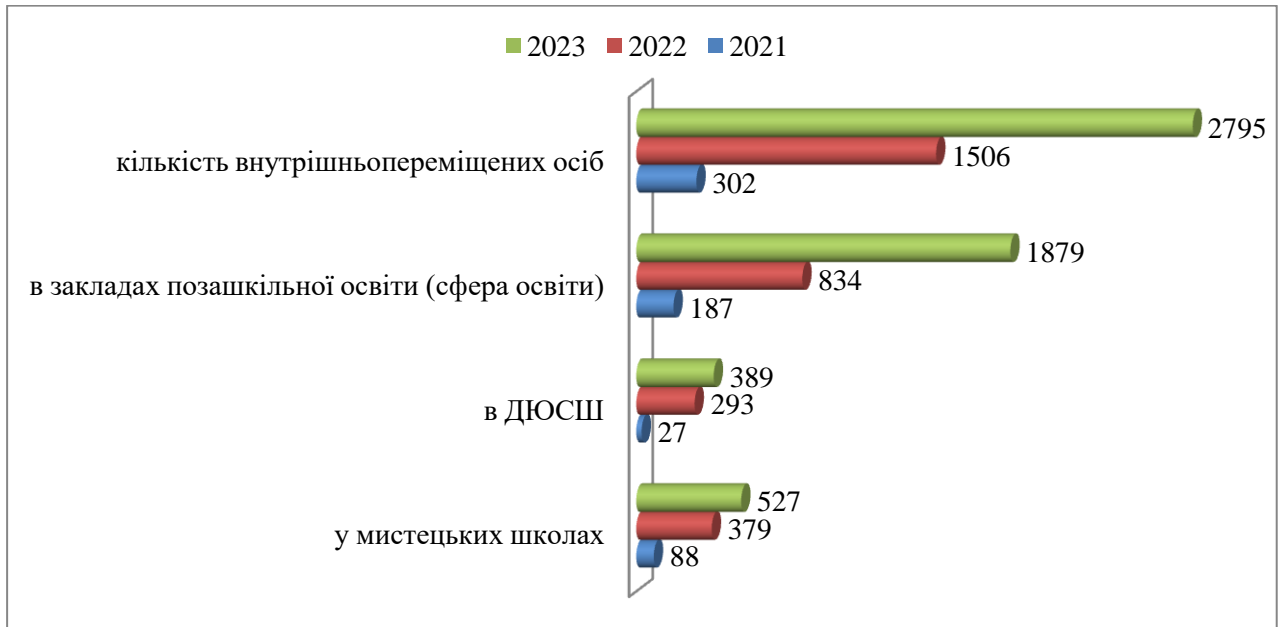

Рис. 2.3. Кількість внутрішньо переміщених осіб, що здобувають позашкільну освіту

Джерело: узагальнено автором на основі [37; 42].

Ключовим показником є кількість педагогічних працівників. Зростання або зменшення числа викладачів може свідчити про зміну освітніх стандартів, кадрові потреби та рівень завантаженості закладів. Це також є показником якості навчання та можливості індивідуального підходу до учнів.

З початком повномасштабного вторгнення РФ кількість педагогічних працівників позашкільних закладів освіти була скорочена. Це пов'язано з тим, що частина працівників виїхала за кордон або виїхала в інші регіони України, була звільнена або переведена на простих працівників у зв'язку з неможливістю організації дистанційної роботи для таких працівників. На скорочення персоналу також впливає оптимізація мережі позашкільних закладів освіти.

Інформація Інституту аналізу освіти підтверджує, що існує певне явище старіння педагогічного складу позашкільних закладів освіти (рис. 2.4).

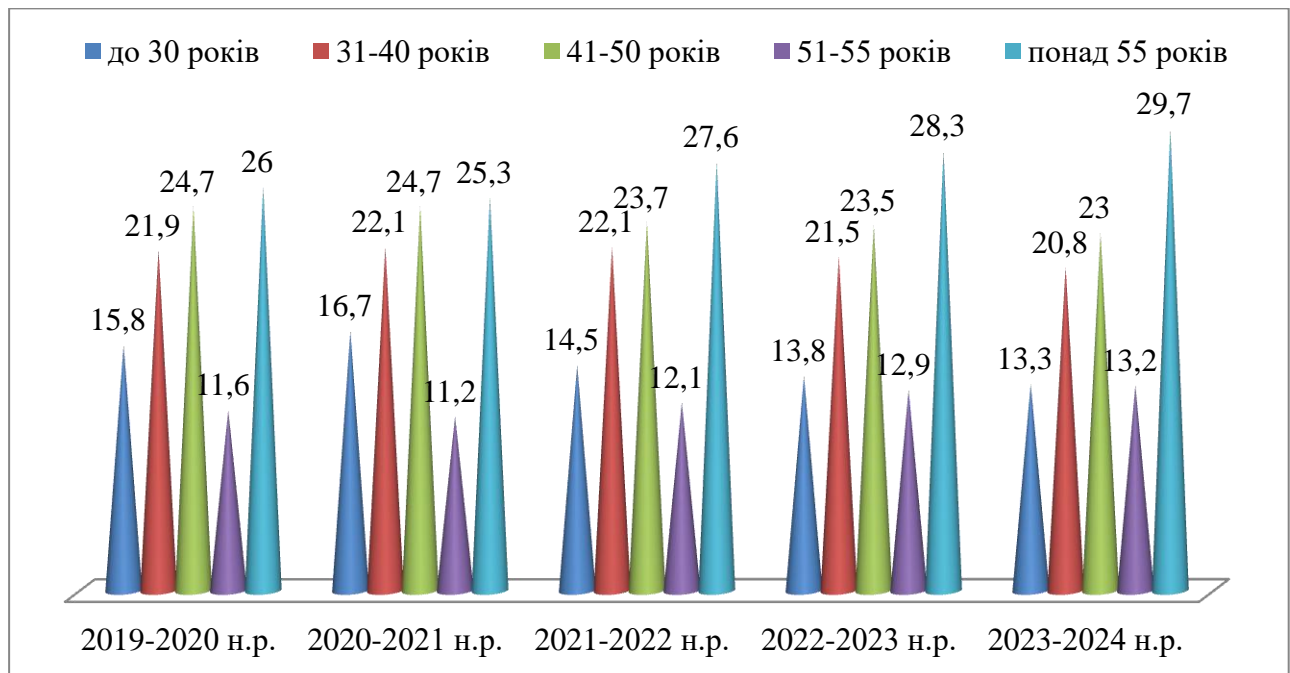

Рис. 2.4. Кількість працівників позашкільних освітніх закладів, %

Джерело: узагальнено автором на основі [42].

Починаючи з 14 березня 2022 року позашкільна освіта в Україні відновила освітні процеси там, де це можливо (на територіях, де бойові дії не велися, освітні процеси продовжують проводитись у дистанційних форматах). Відповідно до рекомендацій МОН України (№ 1/3371-22 від 06.03.2022) позашкільні навчальні заклади доступні на порталі МОН («Позашкільна освіта онлайн: розклад») [43]. Взяти участь можуть усі бажаючі, незалежно від того, навчається дитина в позашкільній освіті чи ні.

Питання налагодження внутрішньої системи забезпечення якості освіти в позашкільних мистецьких освітніх закладах є компетенцією керівництва школи. Тому в дослідженні проаналізовано наявність та ефективність внутрішньої системи гарантій якості позашкільних мистецьких освітніх закладів.

Із числа тих позашкільних освітніх закладів, де не розпочато формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти, більшість – це дитячо-юнацькі спортивні школи (103 заклади) та мистецькі школи (100 закладів).

Разом з тим 651 позашкільних освітніх закладів, в яких функціонує внутрішня система забезпечення якості освіти, розподілилися наступним чином [44-45]:

- 263 позашкільних освітніх закладів сфери освіти;
- 238 позашкільних освітніх закладів сфери культури;
- 150 позашкільних освітніх закладів сфери спорту

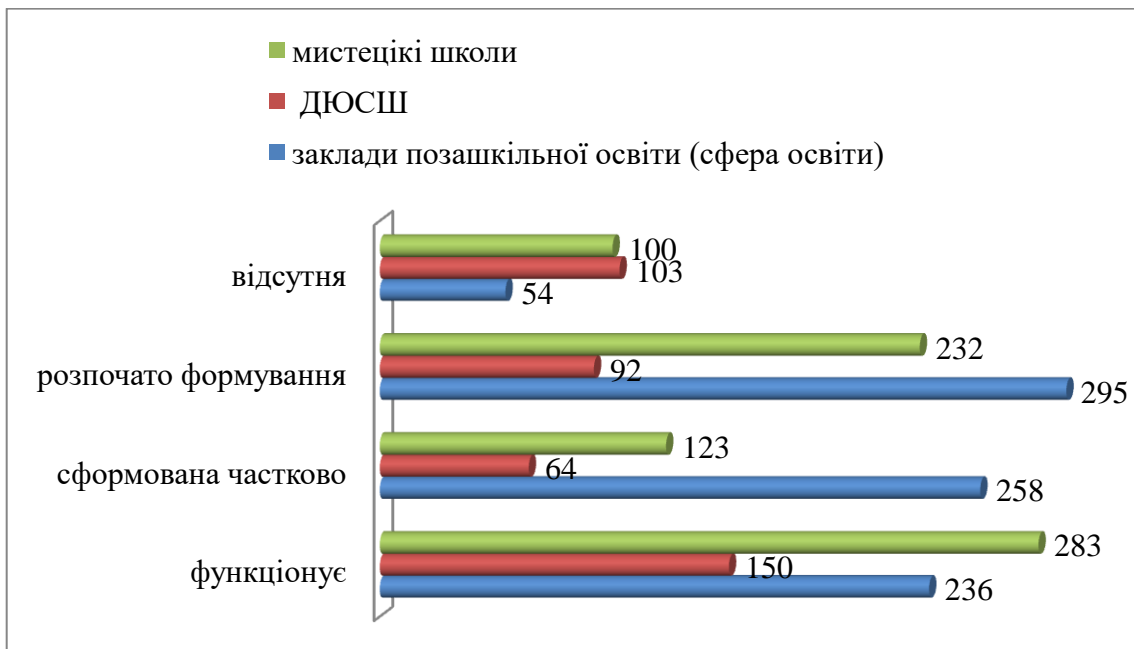

Рис. 2.5. Внутрішня система забезпечення якості освіти в позашкільних освітніх закладах (анкетування)

Джерело: узагальнено автором на основі [42; 45].

Аналізуючи 130 позашкільних освітніх закладів (за інформацією керівників) можна зазначити, що в 37 позашкільних освітніх закладах (28,5%) внутрішня система забезпечення якості освіти сформована і функціонує; у 45 позашкільних освітніх закладів (34,6%) розпочато її формування; у 48 позашкільних освітніх закладів (36,9%) взагалі не розпочато роботу щодо

формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Зокрема: 13 позашкільних освітніх закладів (27%) сфери спорту (дитячо-юнацькі спортивні школи); 17 позашкільних освітніх закладів (35%) сфери освіти, 18 позашкільних мистецьких освітніх закладів (38%) [45].

Під час воєнного стану педагоги позашкільних навчальних закладів проводили не лише виховну, а й просвітницьку громадську діяльність, надавали психологічну підтримку дітям, які вимушено залишили рідні домівки, організовували цікаве дозвілля.

Дистанційна форма навчання в закладах позашкільної мистецької освіти в Україні в період з 2020 по 2024 роки можна розділити на кілька основних аспектів, що виникли під впливом різноманітних соціальних, економічних та технологічних чинників:

слід відзначити, що причиною переходу на онлайн-навчання стало поширення пандемії коронавірусної хвороби в 2020 році. У зв'язку з карантинними обмеженнями та необхідністю мінімізації фізичних контактів, всі заклади освіти, в тому числі і позашкільні мистецькі, були змушені перейти на дистанційну форму навчання. Це дозволило зберегти здоров'я учнів, викладачів та їхніх сімей, забезпечивши безперервність навчального процесу;

починаючи з лютого 2022 року через обстріли, евакуацію та інші фактори багато закладів позашкільної освіти були змушені переходити на онлайн-формат, щоб продовжити навчання для дітей, які перебувають в безпеці або в умовах переселення. Це дало змогу зберегти навчальний процес для учнів, навіть коли фізичне відвідування школи стало неможливим через безпекові ризики.

В той же час протягом 2020-2023 років в Україні активно розвивалися цифрові платформи та інструменти для навчання. Інтернет-ресурси, програмне забезпечення для відеоконференцій (Zoom, GoogleMeet тощо) та спеціалізовані платформи для викладання мистецтва дозволили організувати якісні заняття в онлайн-форматі, включаючи запис уроків, майстер-класи, інтерактивні курси та онлайн-виставки.

Результати опитування працівників закладів позашкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України свідчать, що в умовах воєнного стану навчальний процес більшості позашкільних навчальних закладів здійснюється дистанційно (47,4%) та у змішаній формі (43,6%); в очному форматі – 1,1 % закладів; в 7,9 % закладів оголошено про простій, оскільки здійснення освітнього процесу наразі є неможливим в умовах воєнного стану [46] (рис. 2.6).

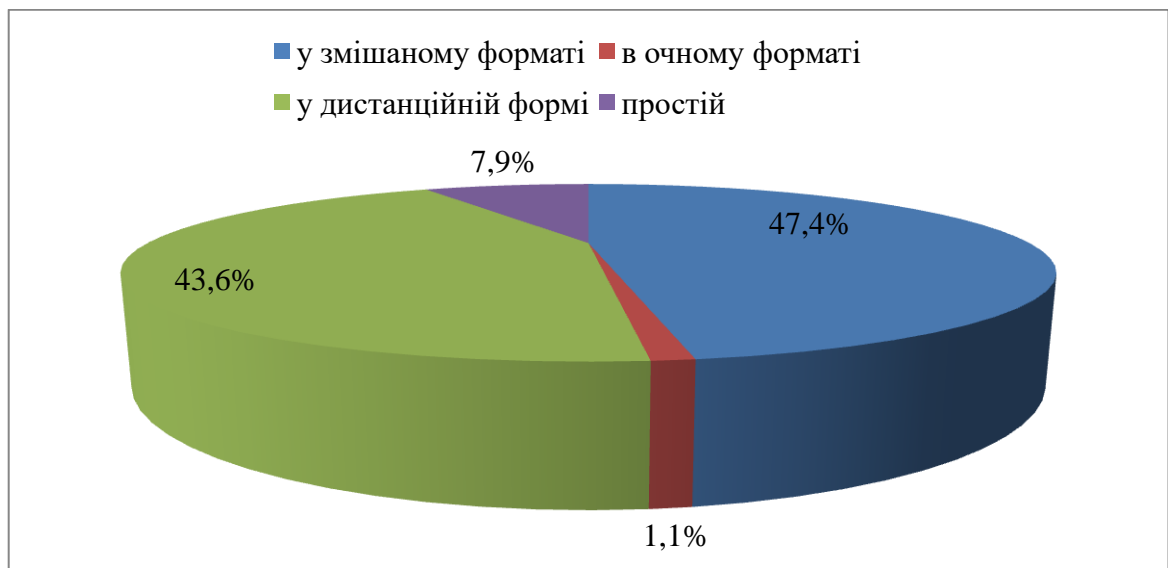

Рис. 2.6 Форми організації освітнього процесу в умовах воєнного стану позашкільних мистецьких освітніх закладів

Джерело: узагальнено автором на основі [45-46].

В умовах воєнного стану позашкільні мистецькі освітні заклади стикаються з численними викликами, які вимагають адаптації освітнього процесу. Основними формами організації освітнього процесу в таких умовах є: дистанційна форма навчання, гібридна форма навчання, очна форма навчання у безпечних регіонах, мобільні мистецькі студії, психолого-мистецька підтримка, позашкільні клуби онлайн, індивідуальні заняття, проєктна форма навчання, самоосвіта та асинхронне навчання.

За підсумками діяльності закладів мистецької освіти було проаналізовано їх стан роботи за період до повномасштабного вторгнення та за 2023 рік. Динаміку закладів позашкільної освіти щодо формати забезпечення освітнього процесу відображено на рис. 2.7.

Рис. 2.7. Формат роботи позашкільних мистецьких освітніх закладів станом на 2023 рік

Джерело: узагальнено автором на основі [47-48].

За останні роки мережа позашкільних мистецьких освітніх закладів змінилася шляхом злиття та об'єднання невеликих спеціалізованих центрів. Відмінності в доступі до позашкільної освіти між містом і селом.

Організація освітнього процесу в умовах воєнного стану вимагає гнучкості, творчого підходу та використання сучасних технологій. Позашкільні мистецькі заклади можуть ефективно продовжувати свою діяльність, забезпечуючи дітям доступ до мистецької освіти та підтримуючи їхній емоційний стан у складних обставинах.

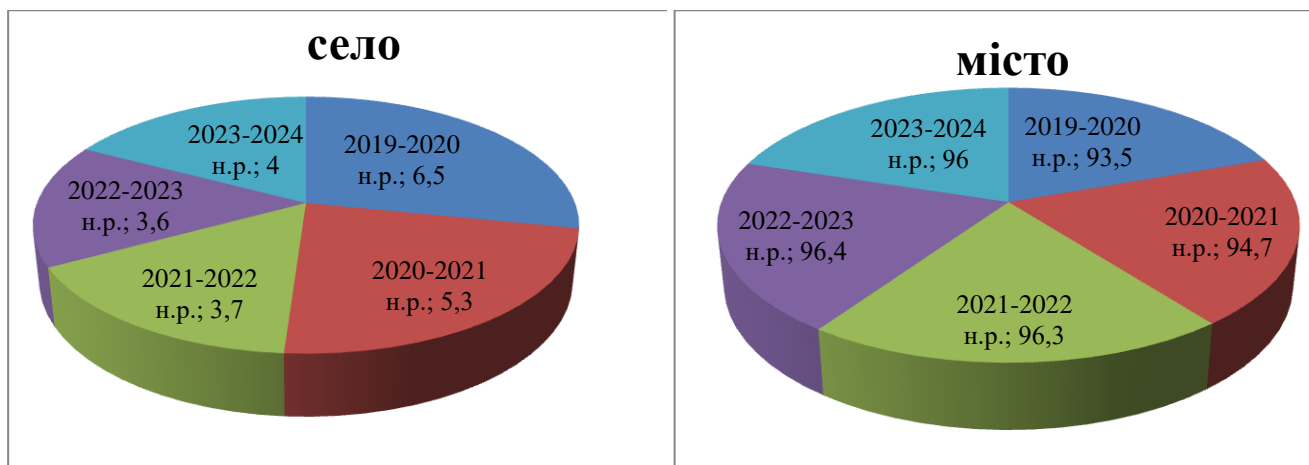

Рис. 2.8. Структура здобувачів за територіальним розташуванням, %

Джерело: узагальнено автором на основі [47-49].

Аналізуючи рис. 2.8 можна сказати, що тенденція скорочення закладів позашкільної мистецької освіти спостерігалась до 2023/2024 н.р., в якому відбулося збільшення кількості закладів позашкільної мистецької освіти на 1,0% (чи 5 од.). Кількість приватних закладів позашкільної мистецької освіти скоротилась на 66,7% (чи 3 од.) з 2019/ 2020 н.р. по 2023/2024 н.р. [47-49].

Спостерігається тенденція до скорочення мережі позашкільних мистецьких освітніх закладів України у 2021-2023 роках з таких причин:

- в процесі децентралізації позашкільних мистецьких освітніх закладів ліквідуються та реорганізуються (шляхом злиття кількох закладів в один або шляхом приєднання до інших навчальних закладів);
- в більшості випадків сільські технічні групи не мають фінансових ресурсів для створення/підтримки професійного навчання;
- деякі позашкільних мистецьких освітніх закладів не передано з власності районної ради у комунальну власність громади.

Ці чинники призводять до того, що учні позбавляються права на отримання позашкільної освіти.

Перспективи розвитку показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України в найближчі роки можуть бути визначені через кілька ключових напрямів, що зумовлені як сучасними викликами, так і

можливостями для інноваційного розвитку. Серед головних перспективних аспектів розвитку можна виокремити наступні (рис. 2.9).

Диджиталізація та онлайн-освіта		
Перехід на цифрові технології	Гнучкість навчання	Інтеграція технологій у творчий процес
Міжнародна співпраця та культурний обмін		
Інтернаціоналізація освіти	Розвиток культурної дипломатії	
Індивідуалізація та персоналізація навчання		
Індивідуальний підхід до кожного учня	Розширення вибору напрямів навчання	
Інклюзивність і доступність освіти		
Покращення доступності для різних категорій учнів	Інклюзивні програми та курси	
Розвиток системи педагогічного складу		
Професійне зростання педагогів	Інноваційні методи навчання	
Покращення матеріально-технічної бази		
Інвестування в інфраструктуру	Створення мультимедійних просторових майданчиків	
Фінансування та державна підтримка		
Покращення фінансування та ресурсного забезпечення	Гранти та проекти	Залучення громадських організацій

Рис. 2.9. Основні напрямки розвитку показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів

Джерело: авторська розробка.

Аналізуючи рис. 2.9 слід надати перевагу процесам диджиталізації та онлайн-освіті, адже продовження розвитку онлайн-освіті стане важливим

напрямом для позашкільних мистецьких закладів, оскільки цифрові технології дозволяють розширити доступ до навчання. Онлайн-курси, вебінари, майстер-класи та платформені рішення для творчих дисциплін дозволяють залучати учнів з віддалених регіонів та забезпечують можливість працювати з найкращими викладачами. Використання електронних ресурсів дозволить створювати гнучкі моделі навчання, де учні можуть обирати темпи та формат занять, що відповідають їх інтересам і можливостям. Оскільки позашкільна мистецька освіта охоплює дисципліни, що потребують творчого підходу, інтеграція сучасних технологій (3D-дизайн, відео- і аудіопродакшн, цифрове мистецтво) дозволить зробити навчання більш інноваційним і актуальним [50].

Наступним, не менш важливим напрямком розвитку є міжнародна співпраця та культурний обмін, зокрема активне співробітництво з міжнародними освітніми і культурними інститутами відкриває нові горизонти для українських учнів та педагогів. Це включає участь у міжнародних конкурсах, фестивалях, стажуваннях та обмінах. Позашкільні мистецькі заклади можуть стати майданчиком для розвитку культурної дипломатії, сприяючи зміцненню міжнародних зв'язків через організацію міжнародних культурних подій, таких як виставки, концерти та театральні постановки.

Індивідуалізація та персоналізація навчання є важливою складовою розвитку показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів. Завдяки розвитку онлайн-платформ і персоналізованих навчальних програм, позашкільні мистецькі заклади можуть надати індивідуальний підхід до кожного учня, з урахуванням його здібностей, інтересів та темпів навчання [51]. У закладах позашкільної мистецької освіти можна буде запропонувати більш широкий вибір навчальних програм у таких областях, як музика, театр, образотворче мистецтво, танець, кінематографія, цифрові технології, графічний дизайн тощо.

Інклюзивність і доступність освіти відображає перспективи розвитку показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів, включають створення умов для доступу до мистецької освіти для дітей

з особливими освітніми потребами, соціально незахищених груп, а також для учнів з віддалених або малозабезпечених регіонів. Заклади можуть впроваджувати інклюзивні курси та програми, що дозволяють дітям з різними можливостями виразити себе через мистецтво.

Розвиток системи педагогічного складу також важливим напрямом, оскільки технології та методики навчання постійно еволюціонують, важливим аспектом є підтримка педагогів у їхньому професійному розвитку. Це може бути реалізовано через курси підвищення кваліфікації, тренінги та участь у міжнародних освітніх програмах. Впровадження нових педагогічних підходів, таких як проєктне навчання, творчі лабораторії та мультидисциплінарні проєкти, дозволить краще готувати учнів до роботи в сучасних умовах.

Покращення матеріально-технічної бази один з головних напрямів розвитку показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів, адже оновлення матеріально-технічної бази закладів позашкільної мистецької освіти, створення сучасних студій, аудиторій для практичних занять, оснащення закладів високоякісним обладнанням для цифрових дисциплін (наприклад, для звукозапису, відеозйомки, графічного дизайну) дозволить підвищити ефективність навчання. Оскільки мистецька освіта потребує простору для творчості, важливим напрямом розвитку стане створення майданчиків для виставок, виступів, показів, куди можна буде залучати широку публіку.

Однією з ключових перспектив є покращення фінансування для забезпечення доступу до мистецької освіти для широкого кола учнів. Інвестиції в розвиток позашкільних мистецьких закладів, зокрема через державні програми, дозволять підтримати інноваційні проєкти. Залучення міжнародних грантів та фінансування для розвитку культурних проєктів дозволить покращити якість освіти та відкрити нові можливості для учнів. Співпраця з громадськими організаціями, культурними фондами та іншими освітніми інститутами допоможе забезпечити сталий розвиток позашкільної мистецької

освіти. Громадські ініціативи можуть також бути направлені на створення більш інклюзивних, доступних і різноманітних навчальних програм.

Отже, перспективи розвитку позашкільних мистецьких освітніх закладів України та наступні роки значною мірою залежать від інтеграції новітніх технологій, розвитку інклюзивних програм, підвищення якості педагогічного складу та вдосконалення матеріально-технічної бази. Завдяки цим факторам, система позашкільної мистецької освіти може стати важливим елементом культурного та освітнього простору країни, надаючи молоді можливості для творчого самовираження та розвитку на міжнародному рівні.

Таким чином, слід відзначити, що система позашкільної мистецької освіти в Україні має великий потенціал для розвитку, особливо в контексті інтеграції до міжнародних культурних і освітніх процесів.

Динаміка основних показників діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів України відображає важливі зміни в культурно-освітньому просторі країни, що пов'язані з адаптацією до сучасних соціально-економічних умов. Впродовж останніх років спостерігається зростання кількості учнів, розширення спектра навчальних програм та посилення ролі позашкільних закладів у розвитку творчих здібностей молоді.

Однак, незважаючи на позитивні тенденції, система стикається з низкою викликів, таких як недостатнє фінансування, відсутність інноваційних підходів у навчальному процесі та потреба в оновленні матеріально-технічної бази. Водночас, завдяки активним ініціативам та підтримці з боку державних органів, зокрема через реформування освітньої політики, система позашкільної мистецької освіти має потенціал для подальшого розвитку. Потрібно приділяти більше уваги впровадженню сучасних методик навчання, розвитку цифрових платформ для навчання та створенню нових форм співпраці між мистецькими закладами та культурними організаціями.

У загальному контексті, діяльність позашкільних мистецьких закладів в Україні має великий вплив на формування культурної ідентичності, творчих та

інтелектуальних здібностей молоді, сприяє збереженню національних традицій та інтеграції в міжнародний культурний простір.

2.2. Аналітичний огляд діючих інноваційних проєктів у сфері позашкільної мистецької освіти

Позашкільні мистецькі освітні заклади (ПМОЗ) відіграють ключову роль у формуванні творчих здібностей, естетичного смаку та культурного світогляду дітей та молоді. В умовах глобальних змін, що супроводжуються стрімким розвитком технологій та нових педагогічних підходів, важливо забезпечити постійне оновлення методів навчання та виховання.

Інноваційно-проєктна діяльність стає невід'ємною частиною освітнього процесу, спрямованою на підвищення ефективності навчання та розвиток креативних здібностей учнів. Сучасний стан інноваційно-проєктної діяльності в позашкільних мистецьких закладах потребує ретельного аналізу для визначення рівня впровадження інноваційних підходів, виявлення проблем та пошуку шляхів їх вирішення.

Інноваційні проєкти та технології мають значний потенціал для покращення навчального процесу, розвитку критичного мислення, колективної роботи та самостійності учнів. Вивчення поточного стану дозволяє зрозуміти, які методи вже успішно впроваджуються, а також які аспекти потребують додаткової уваги та підтримки.

Актуальність проблеми зумовлена необхідністю постійного вдосконалення освітнього процесу в умовах сучасних викликів та можливостей. Впровадження інноваційних підходів у позашкільних мистецьких закладах сприяє формуванню гармонійно розвиненої особистості, здатної до творчості, саморозвитку та адаптації до швидкозмінних умов сучасного світу. Результати цього дослідження можуть стати основою для розробки рекомендацій та стратегій, спрямованих на підвищення ефективності та якості інноваційно-проєктної діяльності у позашкільній мистецькій освіті.

Теоретичні та прикладні положення особливостей мистецької освіти представлені у працях: Л. Беземчук, О. Боблієнко, Є. Гембицький, П. Завгородній, О. Комаровська, В. Медушевська, А. Растригіної, Ю. Чжао, Р. Шамаєва, Л. Школяр, О. Яненко. Питанням інноваційних технологій в педагогіці присвячені роботи: О. Гуцалука, А. Дем'янчук Л. Костенко, Т. Раструби, Л. Ребухи, Б. Тимківа та деяких інших. Однак недостатньо вивченими залишаються питання аналізу сучасного стану інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів.

Метою даної частини дослідження є аналіз сучасного стану інноваційно-проектної діяльності у позашкільних мистецьких освітніх закладах, визначення основних тенденцій, проблем та перспектив розвитку. Дослідження охоплює різні аспекти інноваційної діяльності, включаючи педагогічні методи, технологічні засоби, організаційні форми та управлінські рішення. Особлива увага приділяється вивченню досвіду успішних інноваційних проектів та їх впливу на якість освіти.

Кардинальні зміни всіх сфер соціального життя, прогрес у науці та культурі, нові потреби у сфері педагогічної діяльності призвели до необхідності модернізації системи освіти та позашкільної, зокрема. Одним з можливих шляхів успішного вирішення завдань у цій галузі є пошук і введення інновацій, що забезпечують підвищення ефективності та якості освіти на всіх її рівнях.

Позашкільна мистецька освіта відіграє важливу роль у формуванні культурних, естетичних та творчих здібностей дітей та молоді в Україні. Ця система закладів є одним із ключових компонентів культурно-освітньої інфраструктури, яка забезпечує розвиток інтелектуальних, креативних та соціальних навичок, сприяє всебічному розвитку особистості та залученню до активного культурного життя. В умовах постійних змін, що відбуваються в українському суспільстві та освітньому середовищі, актуальним є дослідження динаміки основних показників, що характеризують діяльність позашкільних мистецьких закладів.

Аналіз динаміки показників діяльності позашкільних мистецьких закладів дає змогу:

Оцінити якість і доступність мистецької освіти на позашкільному рівні для дітей і молоді в різних регіонах країни. Це дозволяє зрозуміти, наскільки діти з різних соціальних, економічних та географічних умов мають доступ до позашкільних мистецьких заходів та програм.

Визначити основні тенденції та виклики, з якими стикається позашкільна мистецька освіта, зокрема ті, що пов'язані з рівнем фінансування, зміною педагогічного складу, розвитком інфраструктури та матеріально-технічної бази.

Виявити вплив суспільно-економічних змін на роботу позашкільних мистецьких закладів. Сучасні соціально-економічні виклики та реформи впливають на всі аспекти системи освіти, включаючи позашкільні заклади, що, у свою чергу, відбивається на динаміці основних показників їх діяльності.

Оцінити ефективність політики державного управління та підтримки позашкільної освіти. Оскільки держава відіграє важливу роль у регулюванні, фінансуванні та організації позашкільної освіти, аналіз основних показників допомагає оцінити результати прийнятих управлінських рішень та визначити напрямки для їх покращення.

Дослідження динаміки основних показників, таких як кількість закладів, кількість учнів і педагогів, обсяги фінансування та рівень інфраструктурного забезпечення, дає можливість побачити цілісну картину розвитку системи позашкільної мистецької освіти в Україні. У сучасних умовах, коли швидко змінюються потреби суспільства та виникають нові виклики, такі дослідження допомагають розробляти стратегії збереження та покращення доступності і якості позашкільної мистецької освіти для майбутніх поколінь.

Система позашкільних мистецьких закладів України є важливим компонентом культурного та освітнього розвитку молодого покоління, а також загалом — збереження та примноження культурного надбання країни. В умовах швидких соціальних, економічних та технологічних змін актуальність вивчення динаміки основних показників діяльності таких закладів є надзвичайно

високою, оскільки ці показники надають цілісну картину стану та розвитку позашкільної мистецької освіти.

Основні причини актуальності проблеми можна визначити так:

Розвиток особистісного потенціалу дітей та молоді. Позашкільні мистецькі заклади виконують важливу функцію виявлення та підтримки творчих здібностей молоді, стимулюють розвиток їхньої креативності, критичного мислення та емоційного інтелекту. Динаміка показників діяльності цих закладів допомагає оцінити, наскільки ефективно вони виконують свою місію, і виявити, як зміни в суспільстві впливають на можливості для розвитку особистості в мистецькому напрямі.

Вплив соціально-економічних змін на доступність мистецької освіти. Економічні та соціальні умови країни безпосередньо впливають на фінансування позашкільної освіти, що, в свою чергу, позначається на доступності послуг для дітей різних соціальних груп та з різних регіонів. Аналіз динаміки кількості закладів, числа учасників, рівня матеріально-технічної бази дозволяє оцінити, як змінюється доступ до позашкільної мистецької освіти для дітей із різних соціальних груп.

Реакція на виклики сучасності та адаптація до змін. В умовах війни, економічних криз та епідеміологічних загроз значення мистецької освіти особливо зростає, оскільки вона є засобом підтримки психоемоційного стану дітей, розвитку їхньої стійкості та креативності. Аналіз динаміки основних показників показує, як позашкільна освіта адаптується до таких викликів та які можливості для розвитку пропонуються молоді в умовах обмежених ресурсів і невизначеності.

Необхідність ефективного управління та стратегічного планування. Змінні показники діяльності, такі як кількість закладів, педагогів, учнів, фінансові ресурси, дозволяють оцінити ефективність політик у сфері позашкільної мистецької освіти. На основі цих даних можна ухвалювати рішення щодо підвищення ефективності роботи закладів, покращення умов праці для педагогів та створення більш якісних можливостей для учнів.

Збереження та розвиток культурної спадщини. Позашкільні мистецькі заклади зберігають національні мистецькі традиції та залучають молодь до їх вивчення та популяризації. У зв'язку з цим важливо відстежувати, як змінюється кількість і якість закладів, що займаються саме культурно-мистецькою діяльністю, а також які ресурси й умови надаються для підтримки цих закладів.

Стимулювання соціальної інтеграції та громадської активності. Мистецькі позашкільні заклади сприяють розвитку комунікативних навичок, соціальної активності та громадської залученості молоді, що є важливим елементом формування відповідального громадянського суспільства.

Дослідження динаміки основних показників дозволяє оцінити, наскільки успішно ці заклади справляються зі своєю соціальною функцією, зокрема як вони впливають на інтеграцію дітей з різних регіонів і соціальних груп.

Потреба в інноваціях та модернізації освітнього процесу. В умовах розвитку технологій та зростаючого значення цифрових навичок в освіті виникає потреба в модернізації мистецької освіти. Динаміка основних показників може показати, наскільки заклади готові до таких змін, зокрема, чи володіють вони необхідною матеріальною базою та підготовленим персоналом.

Також актуальність дослідження динаміки основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України зумовлена потребою у всебічному розвитку молодого покоління, збереженні культурних традицій, підтримці соціальної інтеграції та підвищенні доступності та якості освіти. Вивчення та аналіз цих показників є ключовим інструментом для прийняття управлінських рішень, які спрямовані на покращення освітніх можливостей для дітей та молоді в Україні.

Проаналізуємо сучасний стан функціонування та інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. Основні показники системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України наведені в табл. 2.1.

**Основні показники системи позашкільних мистецьких освітніх закладів
України**

Показник	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
	н.р.	н.р.	н.р.	н.р.	н.р.
Кількість позашкільних мистецьких освітніх закладів (од.)	633	594	534	479	484
З них – приватних позашкільних мистецьких освітніх закладів (од.)	4	4	3	1	1
Кількість вихованців (осіб)	599951	537472	471288	365014	359958
Кількість гуртків	36075	32233	28620	22916	22735

Джерело: узагальнено автором на основі [21].

З табл. 2.1 бачимо, що кількість позашкільних мистецьких освітніх закладів в Україні неспинно зменшується, причому як державних, комунальних, так і приватних. Причинами подібної тенденції являються, з однієї сторони, карантинні обмеження, пов'язані з пандемією COVID-19, які практично унеможливили освітній процес, враховуючи специфіку закладів, з другої сторони, початок повномасштабної війни з боку росії у лютому 2022 року спонукав частину вихованців та педагогів покинути Україну в пошуках безпечного місця та відрахуватися (звільнитися) з закладів, а з третьої сторони, зменшення обсягів фінансування на утримання закладів позашкільної освіти та ліквідація або реорганізація (шляхом злиття чи приєднання) позашкільних закладів освіти в процесі децентралізації. З цих же причин зменшилася й кількість мистецьких гуртків.

Динаміка основних показників системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України представлена на рис. 2.10.

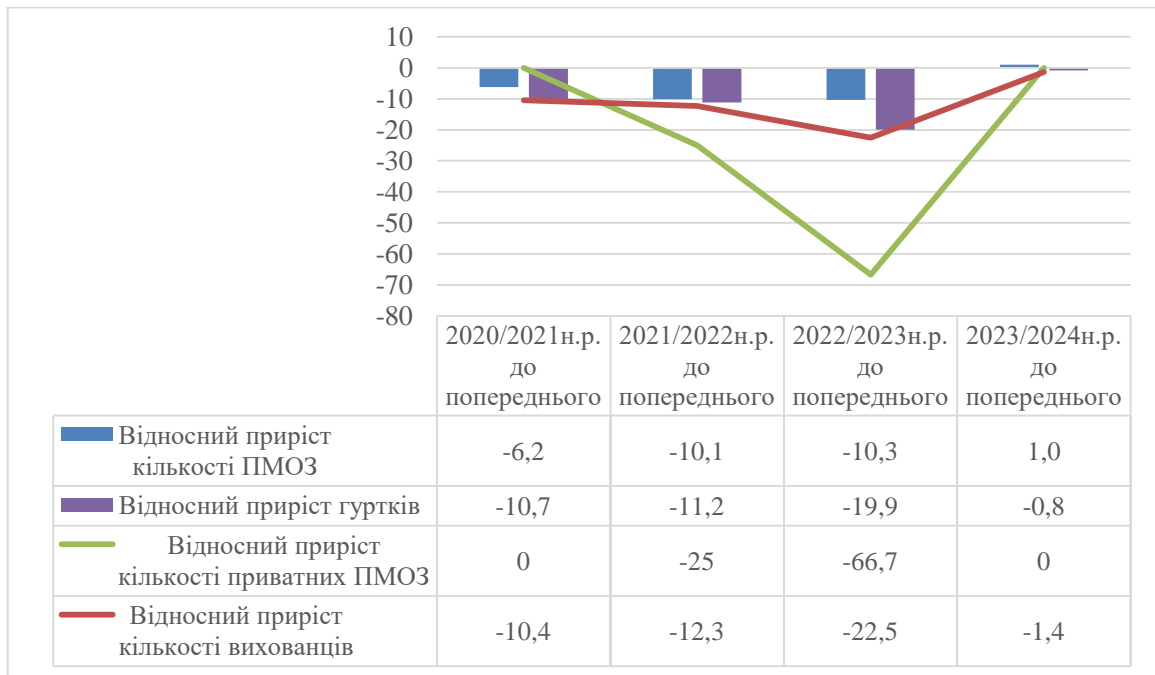

Рис. 2.10. Динаміка основних показників системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України

Джерело: розраховано та складено автором на основі [21].

Рис. 2.10 засвідчує скорочення кількості гуртків та вихованців практично однаковими темпами. Так, якщо у 2020/2021 н.р. відносно попереднього навчального року кількість вихованців зменшилась на 10,4%, то кількість гуртків – на 10,7%. Це обумовлено наслідками карантинних обмежень через COVID-19, скороченням фінансування та зниженням доходів населення України, оскільки в умовах обмеженості державного фінансування функціонування мистецьких гуртків без фінансової підтримки батьків їхніх вихованців неможливе.

Суттєве скорочення кількості гуртків та вихованців, -19,9% та -22,5% відповідно, мало місце у 2022/2023 н.р. відносно попереднього навчального року, що відбулось внаслідок розгортання повномасштабної війни з боку росії в лютому 2022 року і велика кількість вихованців перестала відвідувати гуртки з міркувань безпеки або ж покинула Україну та долучились до мистецьких гуртків та закладів в інших країнах.

За результатами опитування Служби освітнього омбудсмана, яке проведене у серпні 2023 року, 52,3 % (чи 2829) опитаних здобувачів освіти зазначили, що не відвідували жодного гуртка або секції до війни, а 49,4 % (чи 1397) із тих, які відвідували, повідомили, що покинули займатися в гуртках та секціях через війну [22].

Структура учнів, вихованців, слухачів за територіальним розташуванням ПМОЗ представлена на рис. 2.11.

Більшість мистецьких закладів позашкільної освіти розташовані в містах, що ускладнює доступ до мистецької позашкільної освіти учнів, вихованців, слухачів з сіл. А фінансування секцій та гуртків в закладах освіти і, зокрема мистецьких позашкільних, суттєво зменшилося, оскільки воно здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів. Відповідно необхідно забезпечити доступність мистецької позашкільної освіти в сільській місцевості.

Тенденція скорочення ПМОЗ спостерігалась до 2023/2024 н.р., в якому відбулося збільшення кількості ПМОЗ на 1,0% (чи 5 од.). Кількість приватних ПМОЗ скоротилась на 66,7% (чи 3 од.) з 2019/2020 н.р. по 2023/2024 н.р.

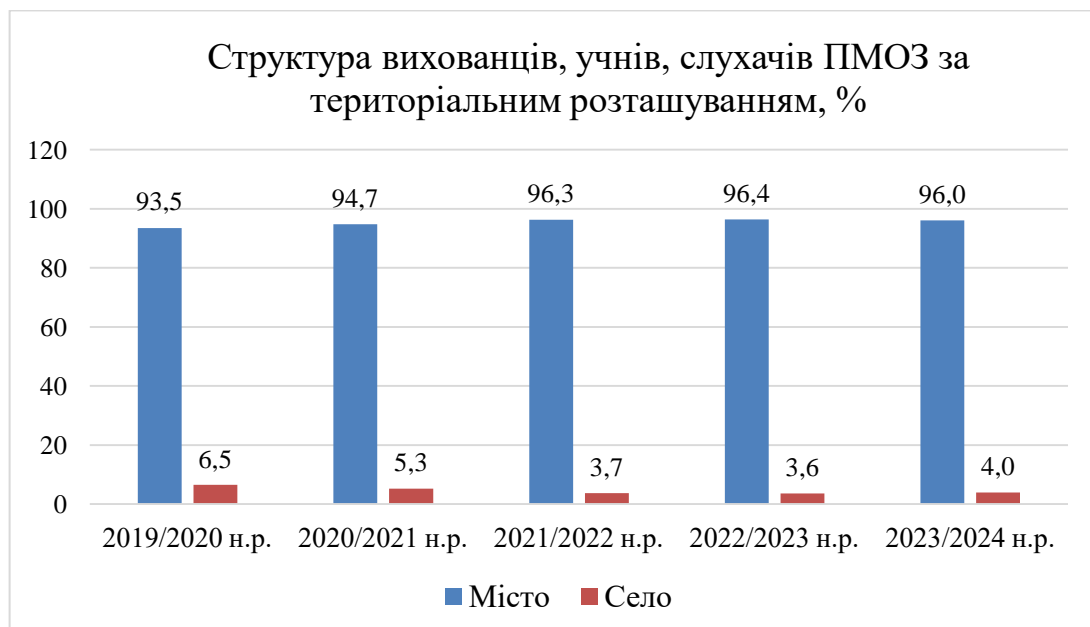

Рис. 2.11. Структура вихованців, учнів, слухачів ПМОЗ за територіальним розташуванням, %

Джерело: розраховано та складено автором на основі [23-25].

Слід відмітити, що за період 24.02.2022 р. по 01.01.2024 р. було зруйновано 19 та пошкоджено 140 закладів позашкільної освіти, прямі втрати за якими оцінюються в 0,4 млрд. дол. (0,1 млрд. дол. – зруйновані, 0,3 млрд. дол. – пошкоджені) [26].

Наявною є також проблема кадрового забезпечення в позашкільних освітніх закладах (аналізується в розрізі всіх закладів позашкільної освіти в зв'язку з відсутністю офіційних даних по ПМОЗ).

З початком повномасштабної війни кількість педагогічних працівників позашкільних освітніх закладів зменшилася. Це обумовлено виїздом певної частини працівників за межі чи в інший регіон України, звільнення або переведення їх на простій в зв'язку з неможливістю організації для таких працівників роботи в дистанційному режимі. На скорочення кадрів також впливає оптимізація мережі позашкільних освітніх закладів.

Інформація Інституту освітньої аналітики засвідчує, що має місце певне старіння кадрового складу педагогічних працівників позашкільних освітніх закладів (табл. 2.2).

З табл. 2.2 можна побачити, що якщо у 2019/2020 н.р. у позашкільних освітніх закладах працювало 21440 педагогічних працівників, то у 2023/2024 н.р. – 17509. Протягом досліджуваного періоду найбільшу питому вагу у кількості педагогічних працівників займають педагоги віком понад 55 років і вона має тенденцію до збільшення, тоді як питома вага молодих педагогів до 30 років зменшується. Хоча саме молоді педагоги швидше опановують інноваційні технології та застосовують їх у навчанні. Також однією з глобальних проблем є відсутність посади практичного психолога в переважній більшості позашкільних освітніх закладах (понад 80% закладів [22]).

Психологічна підтримка вихованців в умовах воєнного стану забезпечується педагогічними працівниками. Наявність такої посади у позашкільному освітньому закладі дуже важлива, а особливо в період війни. Адже психологічної підтримки діти потребують, а у вільній атмосфері

позашкільного закладу вони можуть бути більш відкритими, аби виявити у них психологічні проблеми і надати допомогу практичного психолога.

Таблиця 2.2

Кількість та склад педагогічних працівників позашкільних освітніх закладів за віковим діапазоном

Показник	2019/2020 н.р.		2020/2021 н.р.		2021/2022 н.р.		2022/2023 н.р.		2023/2024 н.р.	
	Абсолютне значення	Питома вага, %	Абсолютне значення	Питома вага, %	Абсолютне значення	Питома вага, %	Абсолютне значення	Питома вага, %	Абсолютне значення	Питома вага, %
Педагогічні працівники (чол.)	21440	100,0	21749	100,0	20211	100,0	18205	100,0	17509	100,0
з них мають вік до 30 років	3388	15,8	3622	16,7	2927	14,5	2513	13,8	2332	13,3
від 31 до 40 років	4694	21,9	4802	22,1	4460	22,1	3914	21,5	3642	20,8
від 41 до 50 років	5294	24,7	5387	24,7	4787	23,7	4280	23,5	4027	23,0
від 51 до 55 років	2494	11,6	2437	11,2	2453	12,1	2353	12,9	2315	13,2
понад 55 років	5570	26,0	5501	25,3	5584	27,6	5145	28,3	5193	29,7

Джерело: розраховано та складено автором на основі [23-25].

Не менш важливим для організації якісного освітнього процесу в ПМОЗ є питання забезпечення відповідною навчально-методичною та матеріально-технічною базою, включаючи навчально-дидактичні матеріали та обладнання, інформаційно-комунікаційні технології (табл. 2.3).

Дані табл. 2.3 свідчать про недостатність навчально-методичної та матеріально-технічної бази мистецьких позашкільних освітніх закладів, до прикладу, трохи більше половини мають лекційну та хореографічну зали для проведення занять, менше 15 % закладів мають музеї для наочного представлення репродукцій творів, менше 10 % мають бібліотеки для ознайомлення з необхідним матеріалом та інформацією, близько 15 % мають комп'ютерні класи, що суттєво ускладнює застосування інформаційно-

комунікаційній технологій, автобусами забезпечено менше 5 % закладів, а фотостудіями – менше 3 %. До того ж спостерігається зменшення рівня забезпеченості навчально-методичної та матеріально-технічної бази практично за всіма складовими.

Серед проблемних питань можна виокремити наступне: обладнання постраждало через ведення бойових дій; матеріально-технічна база недостатня, застаріла та потребує оновлення.

Рушієм розвитку МЗОП безумовно є проєктна діяльність як практичний формат роботи з учнями та вихованцями. Адже у такому форматі роботи можна створювати творчі продукти, вивчати науку, організовувати діяльність органів молодіжного самоврядування. Такий вид діяльності розвиває критичне мислення, креативність та є надзвичайно цікавим для учнів та вихованців.

Таблиця 2.3

Навчально-методична та матеріально-технічна база ПМОЗ

Показник	2019/2020 н.р.	2020/2021 н.р.	2021/2022 н.р.	2022/2023 н.р.	2023/2024 н.р.
Кількість позашкільних мистецьких освітніх закладів (од.)	633	594	534	479	484
З них мають:					
лекційну залу (од.)	369	338	310	278	271
спортивну залу (од.)	88	89	97	84	83
хореографічну залу (од.)	385	370	345	311	292
бібліотеку (од.)	45	47	44	39	34
майстерню (од.)	123	116	96	83	81
музей (од.)	82	75	68	54	52
автобуси (од.)	25	24	20	17	20
комп'ютерні класи (од.)	95	99	80	83	76
фотостудію (од.)	11	12	12	10	14

Джерело: розраховано та складено автором на основі [23-25].

Робота над колективним проєктом сприяє соціалізації і виховує навички командної діяльності та відповідальності. Проєктна форма діяльності використовується у межах освітньої реформи і розвиває здібності, таланти, компетентності, вміння дитини у відповідності до її віку і особливостей.

Наприклад, Палац творчості дітей та юнацтва м. Бровари створив та з 2008 року реалізує проєкт «Самоврядування дітей міста», відповідно до якого сформована та функціонує Рада дітей та учнівської молоді.

Працює Рада дітей і учнівської молоді за проєктними технологіями. Протягом останніх 5 років реалізовано понад 30 проєктів і проведено близько 100 заходів різного рівня, наймасштабніші з яких:

щорічна міська конкурсно-розважальна програма «Love is...»;

Україно-польський обмін досвідом роботи учнівського самоврядування;

щорічний міський захід «Лідер року»;

«Андріївські вечорниці» тощо.

На постійній основі працюють проєкти, які створені в структурних підрозділах Ради – комісіях:

«Надихай» – комісія з питань культури, дозвілля та волонтерської діяльності;

«Рада & Со» – комісія з питань партнерства та зв'язків з громадськістю;

«Щасливе юнацтво» – комісія з питань освіти та захисту прав дітей;

«Еко Ренесанс» – комісія з питань екології, спорту та здорового способу життя;

«Рада online» – комісія з питань преси та інформаційного забезпечення.

З початком повномасштабної війни великою ланкою роботи Ради стала волонтерська і благодійна діяльність. Також лідери Броварської громади працюють в складі Облради дітей Київщини.

Самоврядування дітей і учнівської молоді передбачає організацію учнями життєдіяльності у власному колективі, набуття вміння приймати рішення та брати відповідальність за них, розкриття свого внутрішнього потенціалу, вияв ініціативи, творчості, креативності, виховання вольових та моральних

якостей. Завдяки зусиллям членів Ради дітей і учнівської молоді учнівське самоврядування в Броварській громаді стало уособленням демократичної атмосфери в загальноосвітніх та позашкільних закладах освіти, формою самодіяльної організації дитячого життя та важливим чинником самовиховання особистості [27].

Центром творчості дітей та юнацтва Київщини реалізується комплекс інноваційних творчих, освітніх, освітньо-виховних, науково-методичних і управлінських цільових проєктів, зокрема: «Розмалюймо Київщину: від сірості до яскравості», «Позашкілля – простір креативу і творчості», «Світ позашкілля для особливої дитини», «STEAM/STEAMстворюємо сучасний освітній простір», «Школа лідерської майстерності», «Екологічний кластер EKOWORDKIDS» тощо.

Регіональним цільовим проєктом, який започаткував Центр, є творчий проєкт «Таланти твої Київщино!», в межах якого проводиться щорічно обласний фестиваль дитячої і юнацької творчості та комплекс регіональних творчих конкурсів, чемпіонатів, змагань, виставок, екскурсій з різноманітних напрямів позашкільної освіти.

В рамках реалізації Обласного творчого арт-проєкту «Розмалюємо Київщину – від сірості до яскравості» Центром проводяться наступні заходи: мистецький челендж «Великі художники Київщини»; арт-майстер-класи; обласні виставки-конкурси «Знай і люби свій край», «Об'єднаймося ж, брати мої!», «Чарівна палітра», «Арт-факторія», «Український сувенір», «Космічні фантазії», «Новорічна композиція»; презентація публічного мистецького простору (арт-кластера) в позашкільному освітньому закладі; пленер «Квітуча Київщина»; майстерня монументального живопису; екскурсії до місць творчості українських мисткинь – Марії Приймаченко, Катерини Білокур; виставка-презентація робіт художників-ілюстраторів «Made in Kyiv region» [28, с. 144].

Проєкти, що об'єднали українське позашкілля в лютому-березні 2022 року, – Мистецький марафон «Віримо у Перемогу! Діти України – рідній

країні!», в рамках якого фото/відео творчих робіт, досягнень учнів позашкільних освітніх закладів України (технічні моделі, малюнки, поробки, відеозаписи пісень та таночків тощо) публікувалися у Facebook.

Переважає більшість проєктів та флешмобів на тему єднання українців, цінності України, підтримки наших захисників, віри в Перемогу (проєкти «Земле наша – Україно!», «Генетичний код нації», «Ми з України», «Молитва без слів», «Вишиванка єднає!», «Вишиваю Перемогу», «З Україною в серці»; флешмоб «Єднаймося заради миру!» (Кропивницький); обласний національно-патріотичний проєкт «Кровна родина» (Суми); Всеукраїнські мистецькі марафони до Дня народження Т. Шевченка та «Віримо у Перемогу!», акції «Подарунок бійцю», «Напиши солдату листа» та інші), а також післявоєнного відновлення нашої країни (обласний конкурс соціально-освітніх проєктів «Діти розбудовують громаду» (Суми) та багато інших).

Значну кількість проєктів спрямовано на соціально-психологічну підтримку і організацію дозвілля дітей внутрішньо переміщених осіб (зустріч-подорож «Долонька до долоньки», акція «Підтримай дитину», Арт-десант та інші). У Рівненському міському Палаці дітей та молоді створено Арт-десант у складі педагогів різноманітних підрозділів: Школа образотворчого мистецтва, клуб авторської пісні «Музика мрій», театр-студія «Маленький принц», клуб східного танцю «Орхідея», молодіжний ансамбль сучасної пісні «Меридіан», ансамбль естрадної пісні «Вітамін».

Центром науково-технічної творчості молоді «СФЕРА» (м. Київ) влітку 2022 року були запрошені усі бажаючі, діти та батьки долучитися до майстер-класів «Діти України прагнуть миру». В рамках заходу учасники змогли: опанувати небо на майстер-класі «Виготовлення літаючих моделей»; спробувати себе у якості художників на майстер-класі «Намалюй мрію»; навчитися робити подарунки своїми руками; прийняти участь в інтелектуальних конкурсах та іграх. В межах заходу проведений благодійний ярмарок творчих робіт. Зібрані кошти були витрачені на підтримку дітей, які необхідна особлива увага та піклування в умовах війни [29, с. 92].

Реалізація даних проєктів неможлива без відповідного фінансування.

Видатки Державного бюджету України та місцевих бюджетів на позашкільну освіту та заходи із позашкільної роботи з дітьми представлені в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Видатки Державного бюджету України та місцевих бюджетів на позашкільну освіту та заходи із позашкільної роботи у 2019-2023 рр.

Показник	2019		2020		2021		2022		2023		Зміни 2023/2019	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	абсо- лютні	%
Видатки Державного бюджету України												
На освіту загалом	51657,6	100,0	52857,3	100,0	63837,1	100,0	58508,1	100,0	60452,2	100,0	8794,6	17,0
На позашкільну освіту та заходи із позашкільної роботи	431,2	0,83	335,1	0,63	642,2	1,01	379,0	0,65	424,0	0,7	-7,2	-1,7
Видатки місцевих бюджетів України												
На освіту загалом	187099,8	100,0	199425,8	100,0	249077,4	100,0	232250,4	100,0	248186,7	100,0	61086,9	32,6
На позашкільну освіту та заходи із позашкільної роботи	10029,4	5,36	11008,1	5,52	13426,0	5,39	12575,5	5,41	13173,0	5,31	3143,6	31,3

Джерело: розраховано та узагальнено автором на основі [30].

Аналізуючи абсолютні показники, бачимо, що протягом досліджуваного періоду видатки на освіту з державного бюджету України зросли майже на 8794,6 млн. грн. або 17,0 %, що обумовлено переважно збільшенням розміру мінімальної заробітної плати в країні. Видатки на позашкільну освіту та заходи

із позашкільної роботи з державного бюджету України коливались протягом 2019-2023 рр. і у 2023 р. відносно 2019 р. знизились на 7,2 млн. грн. або 1,7 %, що свідчить про неналежну увагу до позашкільної освіти в державі.

Позитивнішу динаміку засвідчують видатки з місцевих бюджетів України. Так на протязі 2019-2023 рр. видатки на освіту загалом перманентно зростали до 2021 р. включно і зменшились у 2022 р. з початком повномасштабної війни, однак у 2023 р. знову показали динаміку збільшення та на кінець досліджуваного періоду зросли на 61086,9 млн. грн. чи 32,6 %.

Подібна тенденція спостерігається й з видатками на позашкільну освіту та заходи із позашкільної роботи: зростання у 2019-2021 та 2023 рр. та зменшення у 2022 р. На кінець досліджуваного періоду видатки зросли на 3143,6 млн. грн. чи 31,3 %.

Отже, місцеві бюджети приділяють фінансуванню напрямку позашкільної освіти та заходам із позашкільної роботи дедалі більшу увагу. Підсумовуючи слід відмітити, що держава фінансує позашкільну освіту та, зокрема, мистецьку, на недостатньому рівні, хоча саме мистецька позашкільна освіта є фундаментом для формування творчих здібностей, естетичного смаку та культурного світогляду дітей та молоді і, можливо, «народження» видатної постаті української нації.

На основі проведеного дослідження сучасного стану інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах можна зробити наступні висновки:

Інноваційно-проектна діяльність є ключовим компонентом розвитку творчих здібностей учнів у позашкільних мистецьких закладах. Вона сприяє не лише розкриттю їхнього творчого потенціалу, але й формуванню креативного мислення, самостійності та здатності до командної роботи.

В позашкільних мистецьких закладах реалізується широкий спектр проектів: від індивідуальних творчих завдань до масштабних міждисциплінарних та міжнародних проектів. Це дозволяє охопити різні

інтереси та рівні підготовки учнів, забезпечуючи індивідуальний підхід до кожного.

Використання сучасних цифрових технологій, таких як віртуальна реальність, 3D-моделювання та цифрова графіка, стає все більш поширеним у мистецькій освіті. Це відкриває нові можливості для творчого експериментування та розширює рамки традиційних методів навчання.

Активна співпраця з іншими освітніми та культурними установами, а також інтеграція різних видів мистецтва в межах одного проекту, сприяє багатогранному розвитку учнів. Такі проекти дозволяють дітям отримувати різнобічні знання та навички, що є важливим аспектом їхнього всебічного розвитку.

Основними викликами, з якими стикаються позашкільні мистецькі заклади, є фінансові обмеження, недостатнє матеріально-технічне забезпечення та потреба у підвищенні кваліфікації педагогічного складу. Ці фактори можуть стримувати впровадження новітніх технологій та методик.

Перспективи розвитку інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких закладах включають розширення співпраці з міжнародними партнерами, залучення додаткових ресурсів, впровадження нових освітніх технологій та методик. Важливим напрямком є також підвищення кваліфікації педагогічних кадрів для забезпечення якісного навчання.

Висновки дослідження підкреслюють необхідність підтримки та розвитку інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах, що є важливим елементом сучасної освіти і сприяє підготовці молодого покоління до успішного майбутнього в сфері мистецтва та культури.

Рекомендації інвестувати в цифрову інфраструктуру мистецьких закладів, створюючи умови для інтеграції інноваційних інструментів у навчальний процес, розробляти і впроваджувати проектно-орієнтовані програми, які поєднують мистецьку освіту з практичними завданнями, залучати партнерів із бізнесу, міжнародних організацій і креативних індустрій для реалізації спільних

ініціатив, активізувати участь викладачів у підвищенні кваліфікації, щоб вони могли ефективно використовувати інноваційні підходи в навчанні.

Таким чином, інноваційно-проектна діяльність є стратегічним вектором, який не лише покращує якість позашкільної мистецької освіти, а й робить її потужним інструментом соціального та культурного розвитку.

2.3. Факторно-критеріальне оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів

У сучасних умовах розвитку суспільства позашкільні мистецькі освітні заклади відіграють важливу роль у формуванні творчих здібностей молоді, розвитку культурного потенціалу та інтеграції інноваційних підходів у освітній процес. Проте ефективний розвиток таких закладів значною мірою залежить від організаційно-економічних передумов, які створюють основу для впровадження інноваційно-проектної діяльності.

Розробка факторно-критеріального підходу до оцінювання цих передумов є актуальною, оскільки дозволяє комплексно аналізувати вплив різних чинників, визначати стратегічні напрями розвитку та підвищувати ефективність управління мистецькими освітніми установами. Врахування таких аспектів, як ресурсне забезпечення, кадровий потенціал, організаційна структура та соціально-економічні виклики, сприятиме оптимізації інноваційної діяльності та забезпеченню її стійкості у довгостроковій перспективі.

Отже, дослідження спрямоване на вивчення та оцінку організаційно-економічних умов, що є ключовими для формування успішної інноваційно-проектної діяльності, та обґрунтування критеріїв, які можуть бути використані для аналізу і вдосконалення діяльності позашкільних мистецьких закладів.

В першу чергу необхідно чітко окреслити сутність поняття «інноваційно-проектна діяльність у позашкільних мистецьких освітніх закладах». На основі праць українських вчених з даної проблематики та законодавчих актів [1, 2, 29,

50, 55, 56, 57, 58] ми розуміємо під цим терміном комплексну діяльність, спрямовану на розробку та реалізацію інноваційних підходів, методик і форматів навчання, які покликані підвищити якість мистецької освіти та розширити можливості для творчого розвитку учнів. Ця діяльність включає впровадження новітніх технологій, розробку інтегрованих програм і створення сучасних навчальних платформ, що відповідають актуальним потребам суспільства та вимогам часу. Основна мета інноваційно-проектної діяльності – зробити позашкільну мистецьку освіту більш привабливою, ефективною та доступною для широкої аудиторії, забезпечуючи адаптацію до динамічних змін у культурному та освітньому середовищі.

В контексті теми дослідження вважаємо за доцільне визначити основні специфічні аспекти інноваційно-проектної діяльності у позашкільних мистецьких освітніх закладах. По-перше, визначаємо різноплановість інноваційно-проектної діяльності. Інноваційно-проектна діяльність у позашкільних мистецьких освітніх закладах охоплює широкий спектр заходів, включаючи розробку нових навчальних програм, впровадження міждисциплінарних проєктів, участь у міжнародних ініціативах та інтеграцію технологічних інновацій. Це свідчить про прагнення до адаптації освіти до сучасних викликів, таких як цифровізація, STEAM-освіта та глобалізація. Такий підхід сприяє формуванню у вихованців не лише мистецьких, а й комплексних навичок, які відповідають потребам сучасного ринку праці.

По-друге, зосередження фокусу на розвитку творчих і критичних навичок. Завдання інноваційно-проектної діяльності спрямовані на розвиток у вихованців критичного мислення, креативності та самостійності. Використання проєктів із мистецькою складовою підкреслює важливість творчої складової у сучасній освіті. Інноваційний підхід дозволяє зробити мистецьке навчання більш інтерактивним і привабливим для учнів.

По-третє, велике значення має соціальна інтеграція через мистецтво. Мистецькі проєкти використовуються для соціальної інтеграції, залучення різних соціальних груп та сприяння розумінню культурного різноманіття. Це

підтверджує, що позашкільні мистецькі заклади є не лише платформою для навчання, а й важливим соціальним інструментом. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям інклюзії та соціальної рівності в освіті.

По-четверте, має бути гнучкість у відповідь на зміни потреб учнів. Інноваційно-проектна діяльність дозволяє швидко адаптуватися до змін у потребах і зацікавленнях учнів. Постійний аналіз і коригування програм забезпечують їхню актуальність та відповідність сучасним трендам. Саме це створює конкурентну перевагу для закладів, що можуть відповідати на виклики динамічного освітнього середовища.

По-п'яте, наразі існує цілком логічна тенденція до підвищення доступності та якості освіти. Впровадження нових технологій, таких як віртуальна реальність чи спеціалізоване програмне забезпечення, дозволяє значно підвищити якість освіти та розширити її доступність. Це особливо важливо для учнів із різним соціальним статусом або географічним розташуванням. Акцент на рівний доступ до освіти демонструє соціальну орієнтованість закладів.

По-шосте, враховується інтернаціоналізація діяльності. Участь у міжнародних проектах і конкурсах сприяє обміну досвідом і підвищенню якості освітнього процесу. Це допомагає інтегрувати українські позашкільні заклади в глобальний освітній простір.

Відтак, інноваційно-проектна діяльність у позашкільних мистецьких освітніх закладах є багатогранною та орієнтованою на сучасні виклики. Вона сприяє розвитку творчого потенціалу учнів, підвищенню ефективності освітнього процесу, соціальній інтеграції та адаптації до змін середовища. Таким чином, ця діяльність є потужним інструментом для модернізації освіти й посилення її впливу на суспільство.

Для оцінювання ефективності організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах використовуються різноманітні критерії. Ці критерії дозволяють комплексно оцінити вплив факторів, що сприяють або перешкоджають

впровадженню інновацій, а також визначити рівень результативності реалізованих проєктів. Такий підхід забезпечує об'єктивний аналіз умов, необхідних для сталого розвитку освітніх закладів у сучасному середовищі.

Згідно з тлумаченнями, наведеними в словниках і енциклопедіях, поняття «критерій» (від грецького слова *kriterion*, що означає «засіб для судження або оцінки») визначається як основа для аналізу, класифікації або оцінки будь-якого явища чи процесу. У контексті оцінювання критерій трактується як необхідна та достатня умова для існування або виконання певного явища чи дії [59].

Крім того, критерій може розглядатися як показник чи характеристика, що використовується для проведення економічного аналізу, оцінки якості об'єктів, процесів або заходів, а також для визначення їхньої ефективності [60]. Це поняття є фундаментом для прийняття рішень, спрямованих на вдосконалення діяльності та підвищення її результативності.

Для забезпечення точного аналізу та оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів необхідно конкретизувати параметри та показники якості цих передумов. У цьому процесі ефективним інструментом є факторно-критеріальна модель, що базується на принципах кваліметрії (від «квалі» – якість і «метрія» – вимірювання). Якість оцінювання стану організаційно-економічних умов безпосередньо залежить від чіткості та відповідності визначених критеріїв і стандартів.

Застосування технології кваліметрії дозволяє здійснювати оцінку стану організаційних і економічних складових у будь-який момент часу. Ця технологія включає комплексний підхід до аналізу, що складається з двох етапів. На першому етапі проводиться оцінювання простих властивостей, таких як ресурсна забезпеченість чи рівень кадрової підготовки. На другому етапі оцінюються більш складні показники, зокрема інтеграція інноваційних підходів та ефективність проєктної діяльності.

В процесі оцінювання аналізується не стільки сам стан закладу, скільки його ключові ознаки та властивості, що впливають на розвиток інноваційно-проектної діяльності. Такий підхід дозволяє отримувати об'єктивні дані про організаційно-економічні передумови, виявляти їх сильні та слабкі сторони, а також формувати базу для обґрунтування рекомендацій з підвищення ефективності функціонування позашкільних мистецьких освітніх закладів.

Використання кваліметрії дозволяє перевести якісні характеристики явищ і процесів у формалізовану форму шляхом їх розчленування на прості складові. Це сприяє визначенню стандартного або нормативного перебігу цих процесів через систему критеріїв, які виступають показниками розвитку або ефективності об'єкта управління. Завдяки цьому стає можливим здійснення вимірювання результатів, які відображають досягнення об'єкта на конкретний момент часу [61].

На думку С. Вітвицької, поняття «критерій» слід розглядати як сукупність основних характеристик об'єкта, які дозволяють аналізувати його стан, визначати рівень сформованості та розвитку, а також здійснювати оцінку і порівняння отриманих результатів [62].

Вважаємо, що факторно-критеріальне оцінювання організаційно-економічних передумов є ключовим інструментом для ефективного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. Такий підхід дозволяє комплексно оцінити вплив різних факторів, зокрема ресурсного забезпечення, рівня кадрової компетентності, інфраструктури та зовнішнього середовища.

Розвиток інноваційно-проектної діяльності потребує чітко окреслених критеріїв оцінювання, які включають показники фінансової стійкості, технологічного забезпечення, гнучкості організаційної структури, соціальної інтеграції та рівня впровадження інновацій. Ці критерії мають бути адаптованими до специфіки діяльності мистецьких освітніх закладів.

Використання кваліметрії як інструменту вимірювання дозволяє розділити складні явища на простіші компоненти, забезпечуючи об'єктивну

оцінку стану кожного елемента організаційно-економічних передумов. Це сприяє виявленню сильних і слабких сторін закладів та розробці рекомендацій для їх покращення [61].

Успішний розвиток інноваційно-проектної діяльності залежить від гармонійного поєднання внутрішніх та зовнішніх факторів. Важливо враховувати не лише економічну стабільність закладу, але й соціально-культурні аспекти, які визначають рівень залучення учнів і впровадження сучасних освітніх технологій.

Факторно-критеріальне оцінювання має враховувати динаміку змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі. Регулярне оновлення критеріїв і показників дозволить підтримувати актуальність оцінки та адаптувати діяльність закладів до нових викликів і потреб.

Результати факторно-критеріального аналізу можуть стати основою для стратегічного планування розвитку позашкільних мистецьких освітніх закладів. Вони сприятимуть впровадженню інновацій, підвищенню конкурентоспроможності закладів та створенню умов для стійкого розвитку в сучасних умовах.

Таким чином, застосування факторно-критеріального підходу дозволяє забезпечити системну оцінку та вдосконалення організаційно-економічних передумов, спрямованих на розвиток інноваційно-проектної діяльності у позашкільних мистецьких закладах, що сприяє їх адаптації до сучасних викликів і підвищенню якості освітнього процесу.

Отже, факторно-критеріальне оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів – це системний підхід до аналізу та оцінки сукупності внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на ефективність і результативність впровадження інноваційних проектів. Цей процес передбачає визначення ключових критеріїв, які слугують показниками рівня підготовленості закладу до інноваційного розвитку, а також оцінювання ступеня їхньої відповідності сучасним вимогам. Такий підхід дозволяє виявляти

сильні та слабкі сторони організаційно-економічної бази, формувати стратегії вдосконалення й забезпечувати адаптацію до динамічних змін освітнього середовища.

Загалом процес факторно-критеріального оцінювання об'єкта здійснюється у два послідовних етапи. Перший етап включає аналіз властивостей об'єкта, тобто виявлення ключових чинників, які впливають на його розвиток. На другому етапі проводиться детальний аналіз складу цих властивостей, що передбачає формування переліку критеріїв для кожного визначеного фактора.

Кожному фактору та критерію необхідно присвоїти вагове значення, яке відображає їхню важливість у межах загальної системи оцінювання (для факторів) або в межах окремого фактора (для критеріїв). Для визначення вагових значень використовується метод експертних оцінок [61]. Згідно з цим підходом, експерти оцінюють запропоновані об'єкти за визначеною шкалою, наприклад, за 10-бальною. Оцінки, надані кожним експертом, обробляються для визначення середніх показників, на основі яких розраховується вага або значущість кожного фактора і критерію в загальній системі.

Такий підхід забезпечує об'єктивність і точність оцінювання, дозволяючи визначити вплив кожного фактора на розвиток об'єкта та сформулювати оптимальні рекомендації для його вдосконалення.

У математичній моделі процес оцінювання передбачає наявність множини з n об'єктів і m експертів. Кожен експерт оцінює кожен об'єкт, присвоюючи йому відповідний бал. Для визначення середньої оцінки, яка характеризує вагу або значущість об'єкта в системі, використовується спеціальна формула:

$$W_i = \frac{\sum_{j=1}^m X_{ij}}{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m X_{ij}}, \quad (1)$$

де

W_i - вага або значущість i -го об'єкта;

X_{ij} - оцінка, яку дав j -й експерт i -му об'єкту;

n - загальна кількість об'єктів;

m - кількість експертів.

Ця формула визначає частку оцінки i -го об'єкта у загальній сумі оцінок усіх об'єктів.

Для залучення експертів до оцінювання важливо обирати таких осіб, чиї відповіді забезпечать необхідний рівень розподілу оцінок. Це означає, що оцінки одного явища, надані різними експертами, повинні відрізнятися в межах допустимого інтервалу, прийнятеного для конкретного дослідження, або демонструвати прийнятний рівень кореляції. Відібрані експерти мають володіти ґрунтовними знаннями та практичним досвідом із досліджуваної тематики, а також залишатися неупередженими у своїх оцінках.

Для визначення прийнятних інтервалів розбіжностей або рівня кореляції доцільно використовувати метод рангової кореляції. Цей підхід дозволяє оцінити ступінь узгодженості думок експертів і, відповідно, точність отриманих оцінок. У межах методу рангової кореляції застосовується розрахунок коефіцієнта кореляції Спірмена (ρ), що обчислюється за відповідною формулою [63]:

$$\rho = 1 - \frac{6 \sum_{i=1}^n d_i^2}{n(n^2 - 1)}, \quad (2)$$

де n - загальна кількість об'єктів;

i , n – номер об'єкта;

d_i – квадратична різниця оцінок в балах.

В свою чергу квадратична різниця оцінок в балах розраховується за наступною формулою:

$$d_i = \rho_{i1} - \rho_{i2}, \quad (3)$$

де ρ_{i1} – оцінка, яку виставив перший експерт i -тому об'єкту;

ρ_{i2} – оцінка, яку виставив другий експерт i -тому об'єкту і т.д.

Коефіцієнт кореляції, який розраховується, може приймати значення в діапазоні від -1 до $+1$. Це можливе за умови підтвердження гіпотези про

відсутність нульового кореляційного зв'язку між оцінками, наданими різними експертами.

У рамках цього дослідження експертна група сформована з фахівців, які мають досвід і глибокі знання у сфері організаційно-економічного забезпечення та розвитку інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах. До групи увійшли науковці, а також практики, які безпосередньо працюють у галузі мистецької освіти.

Для проведення факторно-критеріального оцінювання передумов розвитку цієї діяльності необхідно розрахувати оптимальну кількість експертів. Як основу для розрахунків взято стандартні вимоги до репрезентативності дослідження. Зокрема, встановлено, що допустима похибка оцінки (Δ) при ймовірності достовірності 75% не повинна перевищувати $\pm 5\%$, тобто $\Delta = 0,05$. Це забезпечить об'єктивність і точність отриманих результатів, дозволяючи експертній групі репрезентувати узагальнене бачення ключових передумов і факторів розвитку інноваційно-проектної діяльності.

Варто зауважити, що критерії відбору експертів були такими:

- рівень кваліфікації (освітній і професійний досвід);
- досвід у реалізації інноваційно-проектної діяльності;
- попередні участі у подібних експертних оцінюваннях.

Також у дослідженні важлива репрезентативність. Можна підкреслити, що розмір експертної групи не повинен бути занадто малим, щоб уникнути впливу суб'єктивної думки окремих експертів, але й не надто великим, аби забезпечити ефективну обробку отриманих даних.

Для довірчої ймовірності $P = 75\%$ коефіцієнт довіри становить: $t = 1,15$. Задавши припустимий рівень вибіркової дисперсії (σ) $\sigma = 0,5$, можна обчислити необхідний розмір вибірки, тобто кількість експертів, потрібних для проведення цього дослідження. Враховуючи задані умови, розрахована кількість експертів повинна бути такою:

$$n = \frac{t^2 \times \sigma^2}{\Delta^2} = \frac{1,15^2 \times 0,5^2}{0,05^2} = 132,25.$$

**Факторно-критеріальне оцінювання організаційно-економічних передумов
розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких
освітніх закладів**

Фактори	Вагомість фактору	Критерії	Вагомість критерію	Оцінка в балах	Оцінка із урахуванням ваги
1. Організаційні фактори	0,2	Рівень організаційної структури	0,2	9	1,8
		Інноваційна культура	0,4	9	3,6
		Партнерські зв'язки	0,2	7	1,4
		Методичне забезпечення	0,2	8	1,6
		Середнє по критеріях			1,95
Загалом з урахуванням ваги					0,39
2. Економічні фактори	0,25	Фінансова забезпеченість:	0,4	9	3,6
		Ефективність використання ресурсів	0,2	8	1,6
		Інвестиційний клімат	0,2	8	1,6
		Стійкість до економічних змін	0,2	9	1,8
		Середнє по критеріях			2,15
Загалом з урахуванням ваги					0,54
3. Інноваційні фактори	0,25	Наявність інноваційних ідей	0,4	10	4
		Технологічне забезпечення	0,2	9	1,8
		Розвиток персоналу	0,2	7	1,4
		Експериментальна діяльність	0,2	7	1,4
		Середнє по критеріях			2,15
Загалом з урахуванням ваги					0,53

Фактори	Вагомість фактору	Критерії	Вагомість критерію	Оцінка в балах	Оцінка із урахуванням ваги
4. Соціально-культурні фактори	0,2	Залученість громади:	0,4	5	2
		Професійна мережа	0,2	7	1,4
		Імідж закладу:	0,4	8	3,2
		Середнє по критеріях			2,2
Загалом з урахуванням ваги					0,44
5. Управлінські фактори	0,1	Ефективність управління	0,4	6	2,4
		Лідерство	0,3	5	1,5
		Система моніторингу та оцінювання	0,2	7	1,4
		Комунікаційні процеси	0,1	7	0,7
		Середнє по критеріях			1,5
Загалом з урахуванням ваги					0,15

Джерело: авторська розробка.

Отже, для проведення факторно-критеріального оцінювання з допустимою похибкою 5% і довірчою ймовірністю 75% необхідно залучити до опитування щонайменше 130 осіб. Зрозуміло, що зменшення допустимої похибки вимагатиме збільшення кількості респондентів.

Спираючись на цей методичний підхід, проведемо факторно-критеріальне оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. Це оцінювання ґрунтуватиметься на визначенні ключових факторів і критеріїв, які були виокремлені в ході аналізу передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності (табл. 2.5).

Для розроблення факторно-критеріального підходу до оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної

діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів слід визначити ключові фактори та критерії, які відповідають специфіці таких закладів і враховують їхні організаційні, економічні та культурно-освітні особливості. Нижче подано можливий перелік таких факторів і критеріїв:

1. Організаційні фактори.

1.1. Рівень організаційної структури:

- наявність чіткої організаційної структури, яка підтримує інноваційну діяльність;

- ступінь делегування повноважень для реалізації інноваційних проєктів.

1.2. Інноваційна культура:

- рівень підтримки інновацій з боку керівництва;
- залученість працівників до розроблення інноваційних проєктів.

1.3. Партнерські зв'язки:

- налагодженість співпраці з іншими мистецькими закладами, громадськими організаціями, бізнесом;

- рівень міжнародного партнерства.

1.4. Методичне забезпечення:

- наявність методичних рекомендацій для реалізації інноваційних проєктів;

- відповідність методичного забезпечення сучасним вимогам.

2. Економічні фактори.

2.1. Фінансова забезпеченість:

- обсяги фінансування, виділеного на інноваційну діяльність;
- наявність грантів, субсидій чи спонсорської підтримки.

2.2. Ефективність використання ресурсів:

- коефіцієнт використання матеріально-технічної бази;
- оптимальність використання кадрового потенціалу.

2.3. Інвестиційний клімат:

- рівень залучення інвестицій у позашкільну мистецьку освіту;

- доступність джерел фінансування для інноваційних проєктів.

2.4. Стійкість до економічних змін:

- гнучкість фінансової стратегії до змін економічних умов;
- рівень економічної стабільності закладу.

3. Інноваційні фактори.

3.1. Наявність інноваційних ідей:

- кількість ідей, які надходять від працівників;
- наявність розроблених інноваційних проєктів.

3.2. Технологічне забезпечення:

- оснащення сучасним обладнанням;
- доступність цифрових технологій для реалізації проєктів.

3.3. Розвиток персоналу:

- частота проведення тренінгів і семінарів для підвищення кваліфікації;
- рівень компетенцій персоналу у сфері інновацій.

3.4. Експериментальна діяльність:

- кількість успішно реалізованих пілотних проєктів;
- частка експериментальних проєктів у загальному портфелі діяльності.

4. Соціально-культурні фактори.

4.1. Залученість громади:

- рівень участі громади у проєктах закладу;
- популярність проєктів серед батьків і дітей.

4.2. Професійна мережа:

- розвиненість професійних зв'язків працівників закладу;
- інтеграція до загальноукраїнських і міжнародних мистецьких

ініціатив.

4.3. Імідж закладу:

• рівень впізнаваності закладу на місцевому, регіональному чи національному рівнях;

- рейтинг закладу серед аналогічних установ.

5. Управлінські фактори

5.1. Ефективність управління:

- наявність стратегічного плану розвитку інноваційно-проектної діяльності;
- рівень реалізації запланованих інноваційних проєктів.

5.2. Лідерство:

- здатність керівників мотивувати персонал до інновацій;
- наявність компетенцій у менеджменті інновацій.

5.3. Система моніторингу та оцінювання:

- наявність чітких критеріїв оцінки інноваційних проєктів;
- регулярність і повнота аналізу результатів інноваційної діяльності.

5.4. Комунікаційні процеси:

- рівень відкритості і прозорості в управлінні проєктами;
- наявність зворотного зв'язку від працівників та партнерів.

У контексті факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів важливо перейти від суто кількісного аналізу до якісного трактування отриманих результатів на основі узгодженої еталонної шкали. Це дозволить не лише оцінити ступінь впливу кожного з факторів, але й визначити критичні межі, перевищення яких може спричинити значні структурні зміни в діяльності закладу. Зокрема, необхідно чітко встановити межі зростання або зниження показників до моменту, коли їхній вплив стане суттєвим для загального стану інноваційно-проектної діяльності.

Існуючі підходи до трактування таких результатів часто базуються на використанні шкал інтервалів [64]. Найпоширенішим методом є визначення граничного значення на рівні 0,5 (за шкалою від 0 до 1). За цією методикою, якщо значення критерію нижче 0,5, його вплив на розвиток інноваційно-проектної діяльності закладу вважається незначним. І навпаки, значення, що перевищують цей поріг, вказують на вагомий вплив. Альтернативні підходи застосовують інтервальне трактування з кроком 0,1–0,25, де нижчі оцінки свідчать про слабший вплив. Використання такого підходу дозволяє

комплексно оцінити організаційно-економічні передумови, виявити слабкі місця в системі управління та запропонувати конкретні заходи для підвищення ефективності інноваційної діяльності. Це, своєю чергою, сприятиме розвитку позашкільних мистецьких освітніх закладів у контексті сучасних викликів і потреб суспільства.

Деякі дослідники запропонували використовувати нелінійну шкалу для інтерпретації результатів оцінювання. Наприклад, у роботі [65, с. 97] подано шкалу, яка визначає рівні ефективності комунікаційних каналів за такими інтервалами:

- 0-0,45: низький рівень ефективності, що свідчить про необхідність кардинальних змін і перегляду підходів до функціонування об'єкта.

- 0,45-0,75: задовільний рівень, але об'єкт потребує суттєвих модернізацій для покращення роботи.

- 0,75-0,9: хороший рівень, однак є потреба у вдосконаленні для адаптації до поточних умов.

- 0,9-1: відмінний рівень, об'єкт функціонує ефективно, але слід проводити регулярний моніторинг, щоб уникнути можливого погіршення.

Такий підхід дозволяє гнучко оцінювати об'єкти дослідження та виділяти ключові напрями для їх подальшого вдосконалення чи коригування.

У рамках авторського підходу до трактування результатів факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів в умовах війни в Україні доцільно використовувати інтервальну шкалу з кроком 0,25 у межах діапазону від 0 до 1. Цей підхід забезпечує врахування специфіки сучасних викликів, таких як обмеження ресурсів, порушення інфраструктури та необхідність швидкої адаптації до кризових умов.

Запропонована шкала оцінювання результатів факторно-критеріального аналізу організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів із кроком 0,25 виглядає наступним чином:

- 0-0,25: критично низький рівень. Заклад не готовий до інноваційно-проектної діяльності, потребує кардинальних змін у структурі, управлінні та ресурсному забезпеченні.

- 0,25-0,5: низький рівень. Присутні лише окремі елементи готовності до інновацій, необхідно суттєво покращити організаційні, економічні та технічні аспекти.

- 0,5-0,75: середній рівень. Заклад має базову здатність до реалізації інноваційних проєктів, але для досягнення стійкості потрібна модернізація матеріально-технічної бази, кадрового потенціалу та партнерських зв'язків.

- 0,75-1,0: високий рівень. Заклад демонструє високу готовність до інноваційної діяльності та адаптації до сучасних викликів, але необхідно проводити регулярний моніторинг та вдосконалення для підтримання стабільності й ефективності.

Ця шкала з кроком 0,25 дозволяє гнучкіше та детальніше аналізувати стан закладів, враховуючи їхні сильні та слабкі сторони, а також пріоритети розвитку в умовах сучасних кризових обставин (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Шкала інтерпретації результатів факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів

Інтервал оцінки	Змістовне наповнення
0-0,25	Вплив фактору мінімальний, практично не впливає на функціонування системи. Заклад працює без суттєвих змін.
0,26-0,5	Вплив слабкий, відчутний, але не критичний. Чинник має помірний вплив на окремі аспекти діяльності.
0,51-0,75	Вплив помітний, чинник визначає ключові напрями розвитку системи. Вимагає уваги для вдосконалення та модернізації.
0,76-1	Вплив значний, чинник є вирішальним, може призводити до фундаментальних змін у діяльності системи. Потребує моніторингу та коригування.

Джерело: авторська розробка.

На основі проведеної оцінки впливу груп факторів на організаційно-економічні передумови розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів, найбільший вплив мають економічні та інноваційні фактори, тоді як управлінські фактори демонструють мінімальний вплив.

Економічні фактори отримали оцінку 0,54, що свідчить про помітний вплив на розвиток інноваційно-проектної діяльності. Вони визначають ключові напрями функціонування закладів, але потребують модернізації, зокрема вдосконалення фінансування, підвищення ефективності використання ресурсів та залучення інвестицій.

Інноваційні фактори з оцінкою 0,53 також мають помітний вплив. Вони формують основу для реалізації проектів, але вимагають подальшого вдосконалення, особливо у сфері технологічного забезпечення, розвитку персоналу та експериментальної діяльності.

Соціально-культурні фактори, які отримали оцінку 0,44, демонструють слабкий, але відчутний вплив. Вони мають потенціал для розширення своєї ролі через підвищення залученості громади, розвиток професійних мереж та зміцнення іміджу закладів.

Організаційні фактори з оцінкою 0,39 мають слабкий вплив. Їхня ефективність може бути підвищена шляхом оптимізації організаційних структур, покращення партнерських зв'язків та впровадження інноваційної культури.

Найменший вплив мають управлінські фактори, які отримали оцінку 0,15. Їхній мінімальний вплив свідчить про необхідність кардинальних змін у підходах до управління, зокрема у сфері лідерства, моніторингу, оцінювання та комунікаційних процесів.

Графічне відображення результатів факторно-критеріального аналізу організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів дозволяє візуалізувати ступінь впливу кожної групи факторів на розвиток закладів (рис. 2.12).

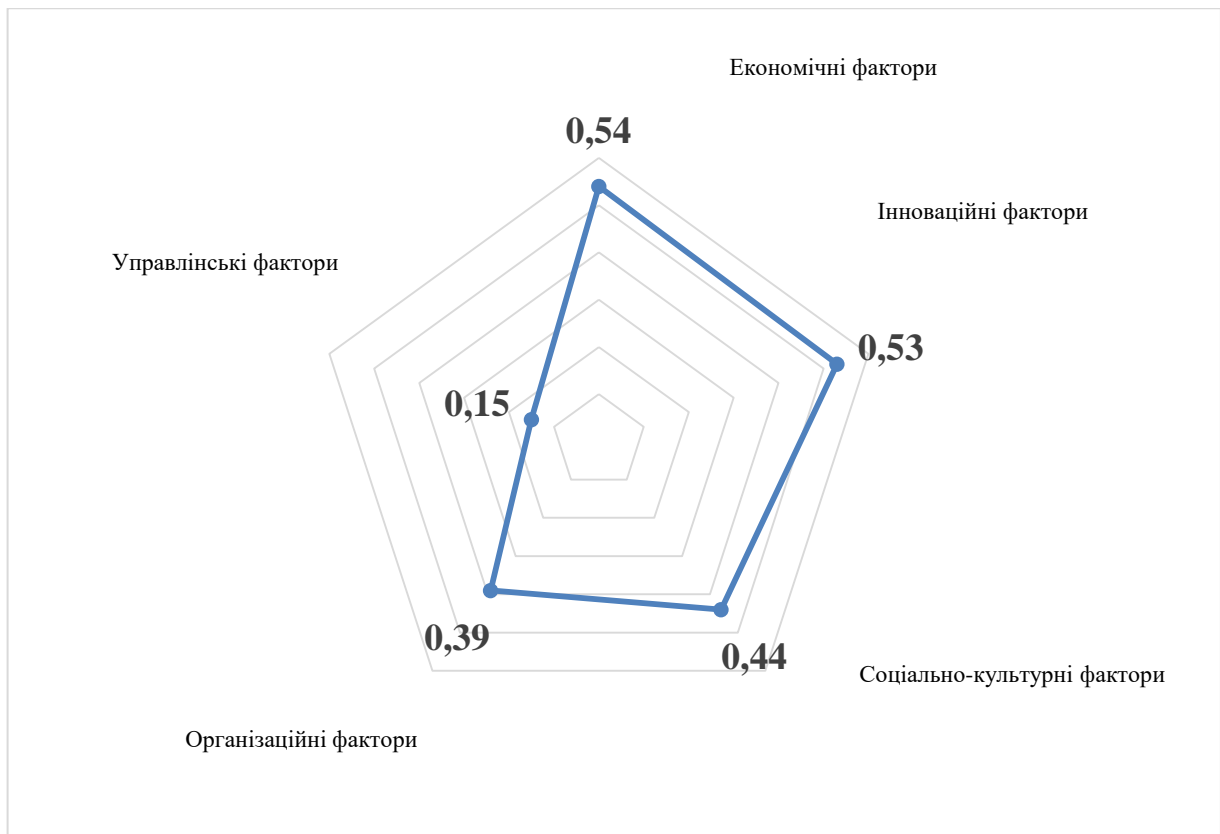

Рис. 2.12. Графічне представлення результатів факторно-критеріального оцінювання передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів

Джерело: авторська розробка.

Таким чином, першочергову увагу слід приділити вдосконаленню економічних і інноваційних факторів, водночас не менш важливою є робота над зміцненням організаційних, соціально-культурних та управлінських чинників для забезпечення стійкого розвитку інноваційно-проектної діяльності в умовах сучасних викликів.

Аналіз результатів факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів показав, що жодна з груп чинників на сьогодні не має настільки значного впливу, який би міг суттєво змінити підходи до управління та реалізації інноваційних проєктів у цих закладах. Водночас найбільш вагомими факторами виявилися економічні та інноваційні,

які визначають основні напрями розвитку, проте потребують подальшого вдосконалення, зокрема у сфері фінансування, технологічного забезпечення та розвитку кадрового потенціалу.

Соціально-культурні та організаційні фактори мають помірний вплив, але їхній потенціал залишається недостатньо реалізованим. Ці напрями потребують зміцнення через активізацію роботи з громадою, формування партнерських зв'язків і впровадження інноваційної культури. Управлінські фактори демонструють найнижчий вплив, що вказує на необхідність перегляду підходів до управління, включаючи розвиток лідерства, покращення комунікацій та впровадження ефективних механізмів моніторингу та оцінювання діяльності.

Отримані результати свідчать про відсутність провідного чинника, який би визначав розвиток інноваційно-проектної діяльності, що підкреслює важливість комплексного підходу до вдосконалення організаційно-економічних передумов. Це сприятиме підвищенню ефективності роботи позашкільних мистецьких освітніх закладів, зокрема в умовах викликів сучасного світу, таких як обмежені ресурси та потреба у швидкій адаптації до змін, зокрема в умовах воєнного стану в Україні.

Висновки до розділу 2

1. Досліджено динаміку основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України. Розглянуто кількісні та якісні аспекти функціонування таких закладів у контексті їхнього впливу на розвиток творчих здібностей молоді та культурно-освітнє середовище країни. Аналіз охоплює кількість навчальних закладів, контингент учнів, кадрове забезпечення, обсяг фінансування, а також вплив соціально-економічних та демографічних факторів на зміну цих показників. Приділено увагу викликам, що постали перед системою мистецької освіти у зв'язку з реформами в галузі освіти, соціальними трансформаціями та воєнними діями. У результаті

визначено ключові тенденції та перспективи розвитку позашкільної мистецької освіти в Україні.

2. Аналіз сучасного стану інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах України розглядаються з позицій основних тенденцій, викликів та перспектив розвитку даної діяльності. Основна увага приділяється таким аспектам, як впровадження новітніх технологій, інтеграція різних видів мистецтва, співпраця з іншими навчальними та культурними установами, а також участь у міжнародних проєктах.

3. На основі проведеного аналізу можна зробити висновки щодо поточного стану та перспектив інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах. В сучасних умовах, незважаючи на воєнний стан і пов'язаного з цим зменшення кількості позашкільних мистецьких освітніх закладів, педагогічних працівників та недостатній рівень фінансування, інноваційно-проектна діяльність активно здійснюється в різних регіонах держави за активної підтримки суспільства.

4. Розробка та впровадження інноваційних проєктів є важливим елементом розвитку мистецької освіти, що сприяє підвищенню її якості, залученню більшої кількості учнів до активної творчої діяльності та підготовці їх до майбутньої професійної діяльності в сфері мистецтва. Перспективи розвитку включають розширення співпраці з міжнародними партнерами, впровадження новітніх технологій, удосконалення методик організації проєктної діяльності та розширення джерел фінансування.

5. Досліджено організаційно-економічні передумови розвитку інноваційно-проектної діяльності у позашкільних мистецьких освітніх закладах. Запропоновано факторно-критеріальний підхід до оцінювання, що дозволяє комплексно аналізувати вплив різних чинників, визначати ключові напрями розвитку та підвищувати ефективність управління. Виділено п'ять груп факторів: організаційні, економічні, інноваційні, соціально-культурні та управлінські. Визначено критерії оцінювання, зокрема ресурсне забезпечення,

кадровий потенціал, технологічне оснащення, фінансова стабільність та соціальна інтеграція.

6. Розроблено математичну модель і шкалу для інтерпретації результатів, яка дозволяє оцінити ступінь впливу кожного фактору. Результати аналізу показали, що найбільший вплив на розвиток інноваційно-проектної діяльності мають економічні та інноваційні фактори, тоді як управлінські чинники демонструють мінімальний вплив. Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення організаційно-економічних умов, включаючи модернізацію інфраструктури, підвищення кваліфікації персоналу та розширення партнерських зв'язків.

Висновки та результати досліджень автора, наведені у другому розділі, опубліковані у наукових працях: [68-69].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО РОЗДІЛУ 2:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Про позашкільну освіту: Закон України від 22.06.2000 р. № 1841-III.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
3. Про Стратегію людського розвитку : Указ Президента України від 02.06.2021 р. № 225/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225/2021#n11>
4. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
5. Раструба Т.В. Особистісно орієнтовані технології як інноваційний інструмент навчання студентів мистецьких факультетів. *Психолого-педагогічні науки*. 2020. № 1. С. 68-72.
6. Михайличенко О.В. Актуальні проблеми організації навчання в вищій та середній школі – історія, теорія, практика: монографія. Саарбрюккен, Німеччина: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2018. 294 с.
7. Костенко Л.Д. Цифрові технології в сучасній позашкільній освіті. *Pedagogical Sciences: Theory and Practice*. 2021. № 2 (1). С. 226-230.
8. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти: монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л. З. Ребухи. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 143 с.
9. Бойчук В.М., Уманець В.О. Комп'ютерно орієнтовані технології у художній графічній підготовці студентів педагогічних закладів вищої освіти напряму підготовки «Професійна освіта». *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. № 1. С. 81-94.
10. Тимків Б.М., Дем'янчук А.Л., Ясеницька Ж. В. Інноваційні мистецькі технології у викладанні образотворчого мистецтва у ЗВО. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 39. С. 71-75.

11. Уманець В.О., Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Інноваційні технології у закладах вищої освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. Вип. 51. С. 11-15.

12. Чжао Ю. Актуальні проблеми формування творчих здібностей особистості засобами образотворчого мистецтва. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т.Г. Шевченка*. 2018. № 151. С. 131-135.

13. Дем'яненко Н.М. Інноваційні авторські освітньо-виховні системи: досвід учителів України: наук.-метод. посібник. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 2021. 353 с.

14. Білоус І., Дем'янюк А., Кричківська О. Інноваційні технології навчання в контексті розвитку сучасної освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2022. № 1 (349). С. 136-147.

15. Белкова Т.О. Здоров'язберігаючі технології в контексті освітнього середовища. *Health & Education*. 2023. Вип. 4. URL: <https://journals.medacad.rivne.ua/index.php/health-education/article/view/93/86>

16. Гуменюк С.В. Здоров'язберігаючі технології в системі освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*. Вип. 26. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/545/18.pdf>

17. Кулалаєва Н. Концептуальні засади проєктного професійного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Професійна педагогіка*. 2018. Вип. 17. С. 14-21.

18. Чайковська Г. Проєктні технології як ефективний засіб формування екологічної культури студентів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*. 2017. Вип. 3. С. 106-113.

19. Возна З.О. Організація проєктної діяльності учнів: навчально-методичний посібник для студентів освітнього ступеня «магістр» денної та заочної форми навчання. Умань: «ВПЦ» Візаві. 2019. 267 с.

20. Вовк Н., Вікторенко І., Федь І. Реалізація проєктної технології навчання в системі позашкільної освіти. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2021. Вип. 16. URL: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/246368/243843>

21. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>

22. Позашкільна освіта – проблеми, пропозиції та нові формати роботи. *Освітній омбудсмен України* : веб-сайт. 2023. URL: <https://eo.gov.ua/pozashkilna-osvita-problemy-propozytsii-ta-novi-formaty-roboty/2023/09/19/>

23. Зведений звіт позашкільних навчальних закладів на 01.01.2024 р. *Інститут освітньої аналітики* : веб-сайт. 2024. URL: <https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2024/04/1-1-pz-derzh-kom-pryvat-2023-2024.pdf>

24. Позашкільні освітні заклади державної і комунальної форм власності Міністерства освіти і науки України та приватної форми власності (станом на 01.01.2023 р.). *Інститут освітньої аналітики* : веб-сайт. URL: <https://iea.gov.ua/diyalnist/naukovo-analitichna-diyalnist/analitika/informatsijni-byuleteni/2022-2-2/>

25. Позашкільні освітні заклади державної і комунальної форм власності Міністерства освіти і науки України та приватної форми власності (станом на 01.01.2022 р.). *Інститут освітньої аналітики* : веб-сайт. URL: <https://iea.gov.ua/diyalnist/naukovo-analitichna-diyalnist/analitika/informatsijni-byuleteni/2021-2-2/>

26. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. *Київська*

школа економіки: веб-сайт. 2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf

27. Досвід роботи позашкільної освіти в Україні. *Освітній омбудсмен України*: веб-сайт. 2023. URL: <https://eo.gov.ua/pozashkilna-osvita-problemy-propozytsii-ta-novi-formaty-roboty/2023/09/19/>

28. Управління закладом позашкільної освіти: сучасні тренди, співпраця, проекти: посібник / за науковою редакцією, упорядкуванням О. Просіної, Я. Швень. Біла Церква, ТОВ “Білоцерквдрук”. 252 с.

29. Інноваційний розвиток позашкільної освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»: методичний посібник / А.Е. Бойко, В.В. Вербицький, А.В. Корнієнко, О.В. Литовченко, В.В. Мачуський; за ред. В.В. Мачуського. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 223 с.

30. Державний веб-портал бюджету для громадян : офіційний вебсайт. URL: <https://openbudget.gov.ua>

31. Гуцалюк О.М., Головіна О.І., Козловцева В.А. Формування інноваційної інфраструктури національної економіки в умовах глобалізації та інтеграції. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 33. С. 381-487.

32. Гуцалюк О.М., Бондар Ю.А., Коцюрба О.Ю., Пітел Н.С. Управління розвитком інноваційно-проектної діяльності освітніх закладів в умовах взаємодії, конкурентоспроможності та забезпеченні їх фінансово-економічної безпеки. *Вісник економічної науки України*. 2023. № 2 (45). С. 90-96.

33. Крамський С.О., Гуцалюк О.М., Аблязова Н.Р., Мальцев М.М. Використання проектного менеджменту як інноваційно-енвайронментального підходу в системі підготовки фахівців з економіки та управління науково-технічною сферою. *Економічний вісник Донбасу*. 2023. № 3 (73). С. 88-96.

34. Биковська О. Позашкільна освіта: теоретико-методичні основи: монографія. Київ: ІВЦ АЛКОН, 2008. 336 с

35. Вознюк Л.В. Формування життєвої компетентності учнів в умовах становлення Нової української школи. *Розвиток життєвої компетентності особистості в умовах освітніх трансформацій: виховний, психологічний,*

інклюзивний виміри: матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Скадовськ, 19-21 червня 2019 року. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. С.31-33.

36. Підлітки та їхнє життя під час війни”. 2023. URL: <https://dobrodiy.club/wp-content/uploads/2023/03/doslidzhennya-pidlitky-ta-yihnye-zhyttya-pid-chas-vijny-nastroyi-czinnosti-majbutnye.pdf>

37. Корнієнко А. Освітня діяльність закладів позашкільної освіти в умовах бойових дій. *Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2022. № 26. Кн. 1. С. 190-198.

38. Ус Г.О., Колодинський С.Б. Модель структури менеджменту бізнес-процесів у закладах освіти з позицій економічної взаємодії, розвитку інноваційності та конкурентоспроможності. *Управління економікою: теорія та практика. Чумаченківські читання*. 2023. С. 77-87.

39. Манькута Я.М. Посилення економічної взаємодії інформаційно-комунікаційних технологій в інноваційному проектуванні діяльності позашкільних освітніх закладів з використанням електронних навчальних ресурсів. *Економічний вісник Донбасу*. 2023. № 4 (74). С. 50-58.

40. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text>

41. Манькута Я.М., Мальцев М.М. Інформаційно-аналітичне забезпечення економічного розвитку та конкурентоспроможності функціональної моделі управління ІТ-проектами в діяльності закладів освіти. *Вісник економічної науки України*. 2023. № 2 (45). С. 107-111.

42. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>

43. Про забезпечення освітнього процесу в закладах позашкільної освіти під час дії воєнного стану. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Jb4h3mXOQWoQU8fCdqvRTn0rSZjOGxYP/view>

44. Позашкільна освіта – проблеми, пропозиції та нові формати роботи. 2023. URL: <https://eo.gov.ua/pozashkilna-osvita-problemy-propozytsii-ta-novi-formaty-roboty/2023/09/19/>

45. Довідка за результатами моніторингового дослідження (вивчення питання) щодо забезпечення доступу до якісної позашкільної освіти. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/Monitoringove_doslidzhennya_pozashkilna_osvita_SQE-2023.pdf

46. Зведений звіт позашкільних навчальних закладів на 01.01.2024 р. Інститут освітньої аналітики. 2024. URL: <https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2024/04/1-1-pz-derzh-kom-pryvat-2023-2024.pdf>

47. Позашкільні освітні заклади державної і комунальної форм власності Міністерства освіти і науки України та приватної форми власності (станом на 01.01.2023 р.). Інститут освітньої аналітики. URL: <https://iea.gov.ua/diyalnist/naukovo-analitichna-diyalnist/analitika/informatsijni-byuleteni/2022-2-2/>.

48. Позашкільні освітні заклади державної і комунальної форм власності Міністерства освіти і науки України та приватної форми власності (станом на 01.01.2022 р.). Інститут освітньої аналітики. URL: <https://iea.gov.ua/diyalnist/naukovo-analitichna-diyalnist/analitika/informatsijni-byuleteni/2021-2-2/>

49. Концепція позашкільної освіти в умовах воєнного стану (проект) / Міжнародна асоціація позашкільної освіти. 2023. URL: <https://www.pou.org.ua/2023/04/kontseptsiya-pozashkilnoyi-osvity-v-umovah-voennogo-stanu/>

50. Модернізація організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти: методичний посібник / [А.Е. Бойко, В.В. Вербицький, А.В. Корнієнко, О.В. Литовченко; за ред. В.В. Мачуського]. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 223 с.

51. Дем'янюк Т. Д. Нові технології позашкільного виховання. Київ, 2020. 352 с.

52. Шабаєва Л.М. Позашкільна освіта як об'єкт муніципального управління в умовах децентралізації. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 4 (27). С.114-118.

53. Освіта в незалежній Україні: розвиток та конкурентоспроможність. Інформаційно-аналітичний збірник. МОН України. Київ. 2021. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpnevakonferenc>

ia/2021/19.08/Inform.zbirnyk-Osv.v.nezalezhniy.Ukrayini/Inform.zbirnykOsv.v.nezalezhniy.Ukrayini.17.08-1.pdf

54. Стратегія розвитку позашкільної освіти / за ред. проф. О.В. Биковської. Київ: ІВЦ АЛКОН, 2018. 96 с. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23320/-Stratehiia%20Rozvytku%20Pozashkilnoi%20Osvity.pdf?sequence=1>

55. Литовченко О. Заклади позашкільної освіти України в умовах війни: освітня, просвітницька, громадська діяльність. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2022. Вип. 26. Кн. 1. С. 213-225.

56. Міністерство освіти і науки України. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція. 2021. (33). URL: <https://bit.ly/39UTWUn>

57. Міжнародна асоціація позашкільної освіти. Структуру позашкільної освіти. URL: <https://pou.org.ua/struktura/>

58. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>

59. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ-Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2009. 1736 с.

60. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Київ: Видавничий центр «Академія», 2001. Т. 2. 848 с.

61. Організаційно-методичне забезпечення моніторингових досліджень якості загальної середньої освіти : монографія / за ред. Ляшенко О.І. Київ: Педагогічна думка, 2011. 160 с.

62. Вітвицька С.С. Теоретичні і методологічні засади педагогічної підготовки магістрантів в умовах ступеневої освіти: монографія. Житомир: “Полісся”, 2015. 416 с.

63. Вашків П.Г. Теорія статистики: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2001. 320 с.

64. Єльнікова Г.В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні: монографія. Київ: ДАККО, 1999. 303 с.

65. Лисенко Л.А. Підхід до оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства. *Науково-технічний збірник*. 2007. № 78. С. 97-98.

66. Бугаєва М.В., Петченко М.В., Ремзіна Н.А. Конкурентоспроможний розвиток інноваційного потенціалу молоді в системі проєктної діяльності позашкільних освітніх закладів. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2024. № 3 (88). С. 150-164.

67. Хаджинова О.В., Жовновач Р.І., Якушев О.В. Економічна взаємодія та конкурентоспроможність регіонального розвитку в умовах кластеризації форм інноваційно-проєктної діяльності освітніх закладів. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2024. Вип. 11 (44). С. 286-296.

68. Пасечник І.В. Аналітичний огляд розвитку інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів України. *Економічний вісник Донбасу*. 2024. № 1-2 (75-76). С. 109-122.

69. Пасечник І.В. Вектори економічного розвитку інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки. *Сучасні проблеми економічної теорії, маркетингу та моделювання соціально-економічних систем: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції (м. Кропивницький, 25-26 квітня 2024 року)*. Кропивницький: ЦНТУ, 2024 р. С. 108-111.

РОЗДІЛ 3

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО- ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЗАШКІЛЬНИХ МИСТЕЦЬКИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ

3.1. Розробка стратегій економічного розвитку та рекомендацій щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів

В умовах сучасної глобалізації та зростаючої конкуренції, значення інновацій в освітній сфері набуває особливої ваги. Позашкільні мистецькі освітні заклади, які відіграють ключову роль у розвитку творчих здібностей та естетичної культури молоді, стикаються з низкою викликів, пов'язаних із необхідністю адаптації до змінюваних умов і очікувань суспільства. Важливим аспектом їх діяльності є впровадження інноваційних та проектних методик, які можуть значно підвищити ефективність освітнього процесу та сприяти розширенню можливостей для творчого розвитку учнів.

Проблема ефективності інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах є актуальною, оскільки інноваційні підходи вимагають не тільки нових знань і навичок від викладачів, але й адекватного ресурсного забезпечення, ефективних методів управління проектами та сприятливого інноваційного клімату. Отже, ключовою задачею даного дослідження є розробка стратегій та рекомендацій, які б допомогли оптимізувати дані процеси і забезпечити їх високу результативність.

Основними аспектами дослідження є створення інноваційної стратегії для позашкільних мистецьких освітніх закладів, розробка рекомендацій щодо підвищення економічної ефективності та фінансової стабільності інноваційних проектів, формування практичних заходів щодо підвищення кваліфікації персоналу для успішної реалізації інноваційних проектів.

Таким чином, наше дослідження має на меті не тільки теоретичне осмислення проблематики, але й розробку практично придатної інноваційної стратегії, яка може бути використана для зміцнення позицій позашкільних мистецьких освітніх закладів в освітньому просторі та підвищення їх конкурентоспроможності.

Безпосередньо питання проектної діяльності у закладах позашкільної мистецької освіти розглядається у працях таких українських вчених: О. Смірнова [18], Е. Бойко, В. Вербицький, А. Корнієнко, О. Литовченко та В. Мачуський [5], В. Бистрякова, А. Осадча та Є. Гула [1].

Певні аспекти щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів визначаються у працях Х. Бахтіярова [4], О. Литовченко [6], С. Шкарлета [10], Я. Швень та О. Просіної [19].

Окремо відзначимо зарубіжних авторів, таких як П. Айдалот та Д. Кібл [20], М. Бергер та М. Ганді [21], Б. Кассіман та Г. Валентині [22], Р. Кларійс [23].

Згадані автори вивчають високотехнологічні галузі та інноваційні середовища в Європі, що може бути корисно для зрозуміння, як інноваційні підходи можуть бути інтегровані в освітні процеси в позашкільних мистецьких освітніх закладах в Україні. Також вони зосереджуються на моделі, що підтримує освітні зміни і може допомогти розробити методики, які сприятимуть інноваційним проектам у досліджуваній області. Деякі з них досліджують відкриті інновації та взаємодію внутрішніх і зовнішніх потоків знань, що може бути корисним для залучення зовнішніх експертів й ресурсів у інноваційні проекти в контексті розробки стратегій та рекомендацій щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів.

Інші розглядають дозвілля та неформальну освіту в Європі, що може надати інсайти про підходи до позашкільної освіти, які можуть бути застосовані для підвищення інтересу та залученості учнів в Україні. Загалом

визначені нами автори забезпечують широкий спектр підходів і перспектив, які можуть бути інтегровані у науковий пошук з метою створення ефективних стратегій для інноваційних проєктів у позашкільних мистецьких освітніх закладах.

Мета даного пункту дослідження полягає у розробці ефективних стратегій та практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. Ми зосередимось на вивченні та аналізі таких аспектів даної проблематики, як створення інноваційної стратегії для позашкільних мистецьких освітніх закладів, розроблення рекомендацій щодо підвищення економічної ефективності та фінансової стабільності інноваційних проєктів, розробці заходів щодо підвищення кваліфікації персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів.

Позашкільна освіта є важливою складовою системи освіти, яка доповнює та розширює формальну шкільну освіту, надаючи учням можливості для розвитку інтересів, здібностей і компетенцій в різноманітних напрямках. Цей сегмент освіти охоплює широкий спектр програм та активностей, які відбуваються поза рамками традиційного шкільного навчання і можуть включати спортивні, мистецькі, наукові, технологічні та інші види діяльності. Зміст позашкільної освіти відзначається своєю багатогранністю та гнучкістю, дозволяючи дітям вибирати діяльність, яка відповідає їхнім індивідуальним інтересам та прагненням.

Позашкільна освіта є складовою системи безперервної освіти, визначеної Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про позашкільну освіту» і спрямована на розвиток здібностей та обдарувань вихованців, учнів і слухачів, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні [5].

Система позашкільної освіти включає такі основні взаємозв'язані елементи, як мету і завдання, зміст освіти, форми, методи і засоби її здійснення.

Основним системоутворюючим фактором системи позашкільної освіти є освітня діяльність у вільний час. Подальший розвиток позашкільної освіти як соціального інституту (соціокультурного феномену), який розвивається і функціонує, зберігаючи свою сутність при зміні змісту та структури, а також підвищення її якості можуть успішно здійснюватися за умови застосування ефективного науково-методичного забезпечення освітнього процесу [5].

Структуру позашкільної освіти становлять:

- позашкільні навчальні заклади;
- інші навчальні заклади як центри позашкільної освіти довільного підпорядкування, типів і форм власності, в тому числі школи соціальної реабілітації, міжшкільні навчально-виробничі комбінати, професійно-технічні та вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації;
- гуртки, секції, клуби, культурно-освітні, спортивно-оздоровчі, науково-пошукові об'єднання на базі загальноосвітніх навчальних закладів, міжшкільних навчально-виробничих комбінатів, професійно-технічних та вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації;
- клуби та об'єднання за місцем проживання незалежно від підпорядкування, типів і форм власності;
- культурно-освітні, фізкультурно-оздоровчі, спортивні та інші навчальні заклади, установи;
- фонди, асоціації, діяльність яких пов'язана із функціонуванням позашкільної освіти [8].

Позашкільна освіта має критичне значення для всебічного розвитку особистості. Вона сприяє: розвитку творчих здібностей, зокрема діти мають змогу розвивати свої творчі потенціали в невимушеній атмосфері; соціалізації, що виражається в участі в позашкільних програмах, що дозволяє дітям взаємодіяти з однолітками з різних соціальних та культурних контекстів; формуванню лідерських якостей, наприклад, багато програм позашкільної освіти включають елементи самоврядування та лідерства; академічному успіху, адже дослідження показують, що участь у позашкільних активностях може

позитивно впливати на шкільну успішність; емоційному та фізичному здоров'ю, зокрема, активності з фізичним навантаженням та хобі знижують стрес, сприяють кращому емоційному стану.

Таким чином, позашкільна освіта не тільки забезпечує дітям додаткові можливості для навчання та розвитку, але й відіграє важливу роль у формуванні збалансованої та гармонійної особистості.

Нині зміст стратегічних напрямів державної політики у сфері позашкільної освіти відображено в Законах України: «Про освіту» від 18.04.2021 р., «Про позашкільну освіту» від 16.10.2020 р., «Про охорону дитинства» від 17.03.2021 р., «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 09.08.2019 р. та деяких інших. [5].

Безпосередньо позашкільні мистецькі освітні заклади в Україні відіграють важливу роль у системі освіти, надаючи учням можливість займатися різними видами мистецтва, розвивати свої творчі здібності та культурні навички. Ці заклади не тільки сприяють розвитку особистості дітей, але й відіграють ключову роль у збереженні та популяризації національної культури.

Позашкільні мистецькі освітні заклади – це установи, що забезпечують неформальну освіту в галузі мистецтва. Такі заклади можуть включати музичні школи, школи мистецтв, художні студії, театральні студії, танцювальні академії тощо. Основною метою таких установ є створення умов для мистецького розвитку дітей та молоді поза рамками формального шкільного навчання. Завдання позашкільних мистецьких освітніх закладів представлені у табл. 3.1.

Такі заклади відіграють важливу роль у формуванні майбутнього культурного ландшафту України, підтримуючи і розвиваючи мистецькі таланти та надаючи їм можливості для росту і професійного розвитку.

Трансформаційні зміни в сучасних позашкільних мистецьких освітніх закладах, спрямовані на підвищення ефективності їх інноваційно-проектної діяльності, зосереджуються на декількох ключових напрямках. Ці зміни охоплюють вдосконалення педагогічних методів, інтеграцію новітніх

технологій, залучення до міжнародних проєктів та партнерств, а також створення новаторського освітнього середовища.

Таблиця 3.1

Завдання позашкільних мистецьких освітніх закладів України

№ з/п	Завдання	Зміст
1.	Мистецьке виховання	Забезпечення доступу до якісної мистецької освіти, розвиток творчих здібностей і формування естетичних цінностей учнів.
2.	Розвиток особистості	Стимулювання самовираження та самореалізації учнів через різні форми мистецької діяльності, що сприяє їхньому емоційному, інтелектуальному та соціальному розвитку.
3.	Збереження та розвиток культурної спадщини	Підтримка та розвиток національного мистецтва і культури, збереження культурних традицій через освітні програми.
4.	Інноваційність та креативність	Впровадження новітніх технологій і інноваційних підходів у навчальний процес, сприяння креативності учнів.
5.	Соціальна інтеграція	Залучення до мистецької діяльності дітей з різних соціальних верств, включаючи дітей з особливими потребами, що сприяє їхній інтеграції у суспільство.
6.	Міжнародне співробітництво	Участь у міжнародних проєктах та програмах обміну, що дозволяє учням та викладачам набувати досвіду, знань та вмінь на міжнародному рівні.
7.	Громадська активність	Організація культурних заходів, виставок, концертів та інших заходів, які сприяють культурному збагаченню громади та популяризації мистецтва серед широкої публіки.

Джерело: сформовано автором на основі [1-2; 5-6].

Розглянемо кожен з представлених аспектів детальніше.

1. Вдосконалення педагогічних методів. Сучасні позашкільні мистецькі заклади активно впроваджують інтерактивні та студентоцентричні підходи до навчання, які сприяють глибшому залученню учнів та розвитку їхньої креативності. Використання методів проєктного навчання, де учні самостійно планують і реалізують художні проєкти, забезпечує не тільки набуття мистецьких навичок, але й розвиток організаційних та комунікативних здібностей.

2. Інтеграція новітніх технологій. Технологічні інновації, такі як цифрове мистецтво, віртуальна реальність та комп'ютерна анімація, відкривають нові можливості для мистецької експресії та навчання. Інтеграція цих технологій у навчальний процес дозволяє закладам не тільки розширити спектр навчальних матеріалів, але й надати учням доступ до сучасних методів художньої практики.

3. Залучення до міжнародних проєктів та партнерств. Участь у міжнародних культурних та освітніх проєктах забезпечує обмін досвідом і ідеями між мистецькими закладами різних країн, що сприяє впровадженню інновацій і підвищенню якості освітніх послуг. Така взаємодія відкриває нові горизонти для педагогів та учнів, розширюючи їх професійні та творчі можливості.

4. Створення новаторського освітнього середовища. Модернізація інфраструктури та створення стимулюючого середовища, що відповідає сучасним освітнім трендам, є критично важливими для залучення та утримання талановитих учнів та викладачів. Оновлені аудиторії, творчі лабораторії, арт-студії та мультимедійні простори створюють умови, що надихають на інновації і творчість.

5. Підвищення кваліфікації викладачів. Навчання та професійний розвиток викладачів у галузі новітніх технологій та інноваційних методик викладання є фундаментом для підвищення якості освітніх послуг. Регулярні тренінги, семінари та майстер-класи допомагають педагогам оволодівати новими підходами та ефективно інтегрувати їх у навчальний процес.

Ці трансформаційні зміни не тільки сприяють підвищенню ефективності інноваційно-проєктної діяльності, але й забезпечують більш глибоке і багатогранне мистецьке освіту, готуючи учнів до активної участі у культурному та творчому житті суспільства.

Вважаємо за необхідне дати визначення сутності поняття «інноваційно-проєктна діяльність у позашкільних мистецьких освітніх закладах». Інноваційно-проєктна діяльність у позашкільних мистецьких освітніх закладах

України охоплює широкий спектр дій, які включають в себе розробку та впровадження нових підходів, методів та форм мистецької освіти, щоб збагатити досвід учнів і підвищити результативність навчального процесу. Така діяльність спрямована на те, щоб робити позашкільну освіту більш привабливою, ефективною та доступною, а також адаптувати її до сучасних вимог і технологій. Сутність інноваційно-проектної діяльності та її завдання представлені у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Сутність та завдання інноваційно-проектної діяльності у позашкільних мистецьких освітніх закладах

Сутність інноваційно-проектної діяльності	Завдання інноваційно-проектної діяльності
1. Розробка нових навчальних програм. Це може включати створення курсів, які інтегрують новітні технології, такі як віртуальна реальність або цифрове мистецтво, для навчання традиційних і нових форм мистецтва.	1. Розвиток критичного мислення та творчих навичок. Навчання учнів мислити креативно та критично через проекти, які вимагають самостійності та інноваційного підходу.
2. Впровадження міждисциплінарних проєктів. Співпраця з науковими, технічними, інженерними та математичними дисциплінами (STEM) для створення інтегрованих проєктів, що дозволяють учням розвивати комплексні навички і новий погляд на мистецтво.	2. Сприяння соціальній інтеграції. Використання мистецьких проєктів для залучення різних соціальних груп, сприяння розумінню та прийняттю культурних відмінностей.
3. Залучення до міжнародних ініціатив. Участь у міжнародних мистецьких проєктах та конкурсах, що забезпечує обмін досвідом та ідеями і підвищує якість освітньої діяльності.	3. Адаптація до змін учнівських потреб. Постійний аналіз та адаптація до вимог та інтересів учнів, щоб зробити навчання більш релевантним і цікавим.
4. Технологічні інновації. Впровадження новітніх технологій в освітній процес, таких як аугментована реальність для вивчення візуальних мистецтв або спеціалізоване програмне забезпечення для музичної композиції.	4. Підвищення якості та доступності позашкільної освіти. Впровадження нових технологій та методик для підвищення якості позашкільної освіти та її доступності для ширшого кола учнів, незалежно від їх соціального стану чи географічного розташування.

Джерело: сформовано автором на основі [5-9; 12; 14-15].

Відтак, інноваційно-проектна діяльність у позашкільних мистецьких освітніх закладах не тільки збагачує освітній досвід учнів, але й сприяє їхньому

комплексному розвитку, готуючи молодь до активної участі в сучасному динамічному світі.

Сутність і зміст інноваційної стратегії для позашкільних мистецьких освітніх закладів полягають у створенні та реалізації довгострокового плану, який спрямований на модернізацію позашкільного навчального процесу, інтеграцію нових технологій і методик, а також на забезпечення відповідності позашкільної освіти потребам сучасного суспільства і ринку праці. Основна мета такої стратегії – підвищити якість і доступність позашкільної мистецької освіти, стимулювати творчий і професійний розвиток учнів. Інноваційна стратегія в позашкільних мистецьких закладах має на меті:

1. Підвищення ефективності освітнього процесу через використання сучасних освітніх технологій та підходів, які сприяють кращому засвоєнню матеріалу.

2. Розширення можливостей для творчого розвитку учнів за рахунок введення нових програм і дисциплін, які відповідають сучасним трендам у мистецтві та культурі.

3. Залучення нових груп учнів з різних соціальних та культурних середовищ, що забезпечує інклюзивність та доступність мистецької освіти.

4. Міжнародне співробітництво з метою обміну досвідом та інтеграції у глобальний освітній та культурний контекст.

Зміст інноваційної стратегії охоплює кілька ключових елементів:

1. Технологічна модернізація. Впровадження новітніх технологій у навчальний процес, таких як віртуальна та аугментована реальність, цифрове мистецтво, онлайн-платформи для навчання та спілкування.

2. Куррикулярне оновлення. Перегляд та оновлення навчальних планів з урахуванням сучасних вимог та трендів у мистецтві, включення міждисциплінарних курсів, які поєднують мистецтво з наукою, технологіями та бізнесом.

3. Професійний розвиток викладачів. Навчання та розвиток педагогічного складу для роботи з новими методами та технологіями, забезпечення постійного оновлення знань і навичок.

4. Міжнародні та міжсекторальні партнерства. Розвиток співпраці з іншими освітніми та культурними інституціями, науковими організаціями, технологічними компаніями та громадськими об'єднаннями.

5. Залучення зацікавлених сторін. Включення учнів, батьків, а також ширшої громадськості у процес планування та реалізації інновацій, організація громадських заходів, фестивалів, виставок тощо.

6. Моніторинг та оцінка. Встановлення системи моніторингу та оцінки результатів інноваційної діяльності, щоб гарантувати відповідність результатів встановленим цілям, а також виявити потребу в подальших змінах або корективі.

Виконання цих кроків дозволить позашкільним мистецьким освітнім закладам не тільки підвищити якість освіти та її привабливість, але й зробити навчання мистецтву доступнішим і змістовнішим для сучасної молоді.

Створення інноваційної стратегії для позашкільних мистецьких освітніх закладів вимагає комплексного підходу, що включає аналіз поточного стану закладів, визначення стратегічних цілей, впровадження новітніх технологій, а також залучення та навчання персоналу.

Ми пропонуємо детальний план розробки та впровадження інноваційної стратегії (рис. 3.1):

Крок 1. Діагностика поточного стану. Перший крок полягає у зборі та аналізі даних про поточні програми, ресурси, обладнання, педагогічний склад та результативність навчання учнів. Це включає:

- оцінку наявних навчальних програм та методів викладання;
- аналіз потреб та інтересів учнів та їхніх батьків;
- вивчення внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на діяльність закладу.

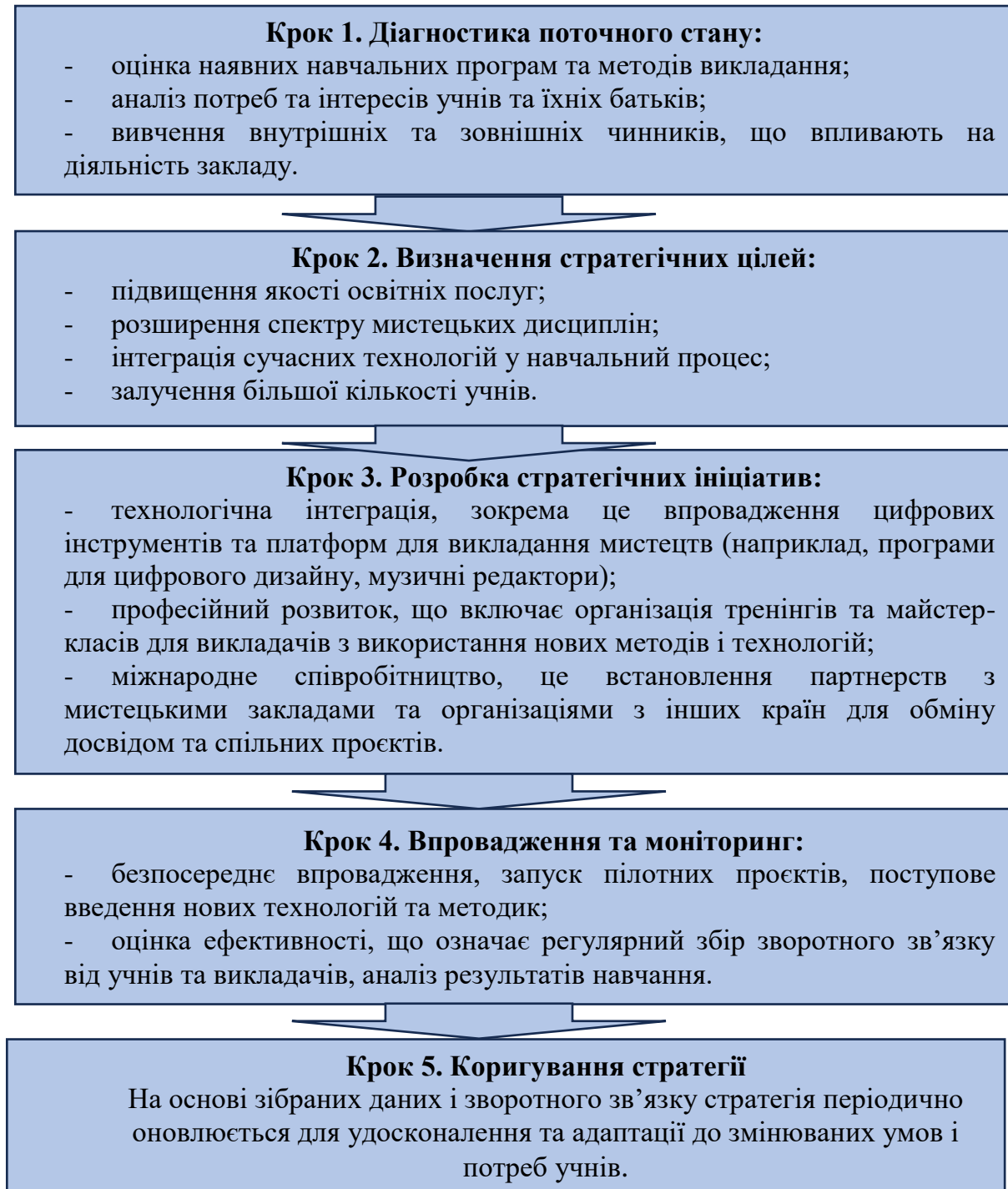

Рис. 3.1. План розробки та впровадження інноваційної стратегії для позашкільних мистецьких освітніх закладів

Джерело: авторська розробка.

Крок 2. Визначення стратегічних цілей. На основі зібраної інформації формулюються основні стратегічні цілі.

Дані цілі можуть включати:

- підвищення якості освітніх послуг;
- розширення спектру мистецьких дисциплін;
- інтеграція сучасних технологій у навчальний процес;
- залучення більшої кількості учнів.

Крок 3. Розробка стратегічних ініціатив. Для досягнення поставлених цілей розробляються конкретні ініціативи:

- технологічна інтеграція, зокрема це впровадження цифрових інструментів та платформ для викладання мистецтв (наприклад, програми для цифрового дизайну, музичні редактори);

- професійний розвиток, що включає організація тренінгів та майстер-класів для викладачів з використання нових методів і технологій;

- міжнародне співробітництво, це встановлення партнерств з мистецькими закладами та організаціями з інших країн для обміну досвідом та спільних проєктів.

Крок 4. Впровадження та моніторинг. Після розробки ініціатив відбувається їх поступове впровадження. Важливо також налаштувати систему моніторингу та оцінки результатів:

- безпосереднє впровадження, запуск пілотних проєктів, поступове введення нових технологій та методик;

- оцінка ефективності, що означає регулярний збір зворотного зв'язку від учнів та викладачів, аналіз результатів навчання.

Крок 5. Коригування стратегії. На основі зібраних даних і зворотного зв'язку стратегія періодично оновлюється для удосконалення та адаптації до змінюваних умов і потреб учнів.

Отже, інноваційна стратегія для позашкільних мистецьких освітніх закладів має чітко визначену місію, цілі, мету та завдання, які забезпечують її системність і ефективність. Пропонуємо детально розглянути кожен з цих елементів:

Місія стратегії полягає у створенні інноваційного середовища, яке сприяє всебічному розвитку та професійній підготовці молодих митців через інтеграцію сучасних технологій, використання передових педагогічних практик і залучення до міжнародного культурного обміну. Стратегія прагне забезпечити доступність і високу якість мистецької освіти для всіх категорій учнів.

Основні цілі стратегії включають:

1. Інтеграція інновацій. Впровадження новітніх технологій і методик навчання, які підвищують якість і ефективність освітнього процесу.
2. Розвиток міжнародної співпраці. Залучення до міжнародних проєктів для обміну досвідом та підвищення стандартів освіти.
3. Професійний розвиток викладачів. Організація систематичних тренінгів та семінарів для підвищення кваліфікації викладачів.
4. Забезпечення інклюзивності. Створення умов для залучення учнів з різних соціальних та культурних середовищ.

Метою інноваційної стратегії є створення умов, за яких кожен учень може реалізувати свій творчий потенціал, забезпечення рівного доступу до мистецької освіти та підготовка молоді до активної участі в культурному житті суспільства. Стратегія також прагне адаптувати освітні заклади до швидкозмінних умов сучасного світу, забезпечуючи випускникам необхідні компетенції для успішної кар'єри.

Для досягнення визначених цілей і виконання місії стратегія має наступні завдання:

1. Модернізація навчального обладнання та інфраструктури. Покращення матеріально-технічної бази, закупівля нового обладнання та оновлення приміщень.
2. Розробка нових курсів і програм. Введення інноваційних курсів, що відповідають сучасним вимогам у сфері мистецтв.
3. Підвищення інклюзивності та доступності освіти. Впровадження програм, спрямованих на підтримку учнів з особливими потребами та забезпечення можливостей для навчання віддалено.

4. Створення платформи для міжнародної співпраці. Розвиток партнерських відносин з закордонними освітніми та культурними інституціями.

5. Впровадження системи моніторингу та оцінки. Розробка та впровадження інструментів для оцінки ефективності навчальних програм та зворотного зв'язку від учасників освітнього процесу.

Отже, на основі вище визначеного, можна побудувати концептуальну схему інноваційної стратегії для позашкільних мистецьких освітніх закладів (рис. 3.2).

За допомогою цієї стратегії позашкільні мистецькі освітні заклади зможуть не тільки покращити якість навчання та розвивати потенціал учнів, але й ефективно адаптуватися до викликів сучасності, активно впливаючи на культурне життя суспільства.

Загалом, інноваційна стратегія для позашкільних мистецьких освітніх закладів допомагає не тільки підвищити якість освіти, але й створити умови для розвитку креативності та самовираження кожної дитини, що є критично важливим у сучасному динамічному світі.

Важливо в контексті створення інноваційної стратегії для позашкільних мистецьких освітніх закладів провести оцінку зовнішнього середовища позашкільних мистецьких освітніх закладів в Україні, що вимагає аналіз різних чинників, що впливають на їх діяльність. До цих чинників входять політичні, економічні, соціокультурні та технологічні аспекти. Про кожен з цих аспектів детальніше.

Політичні чинники:

1. Державна політика та фінансування. Позашкільна освіта в Україні підтримується державою, але рівень фінансування може змінюватися в залежності від економічної ситуації та політичних пріоритетів. Збільшення або зменшення бюджетних асигнувань безпосередньо впливає на можливості закладів.

2. Законодавчі ініціативи. Закони, що регулюють освітню діяльність, в тому числі позашкільну, визначають стандарти якості, права та обов'язки учасників освітнього процесу.

Рис. 3.2. Інноваційна стратегія для позашкільних мистецьких освітніх закладів

Джерело: авторська розробка.

Економічні чинники:

1. Економічна стабільність. Загальний економічний клімат в країні впливає на інвестиції в освіту, заробітні плати вчителів, а також спроможність батьків платити за додаткові освітні послуги.

2. Фінансування з приватних джерел. Спонсорська підтримка або благодійні внески можуть суттєво покращувати матеріально-технічну базу закладів та їх програми.

Соціокультурні чинники:

1. Культурні цінності. Велика увага до збереження культурної спадщини та розвитку мистецької освіти в Україні сприяє підтримці таких закладів. Мистецтво є важливою частиною національної ідентичності.

2. Зміни в освітніх потребах. Зростаючий інтерес до глобалізації та міжнародної інтеграції може спонукати до збільшення кількості міжнародних програм та проєктів в позашкільних мистецьких закладах.

Технологічні чинники:

1. Доступність новітніх технологій. Інтеграція цифрових технологій та медіа в освітній процес відкриває нові можливості для навчання та творчості, але вимагає відповідних інвестицій.

2. Технологічне навчання. Необхідність впровадження навчальних програм, що включають використання сучасних технологій, змінює підходи до освітнього процесу в закладах.

Відтак, оцінка зовнішнього середовища показує, що позашкільні мистецькі освітні заклади в Україні опиняються в динамічному контексті, де політичні, економічні, соціокультурні та технологічні фактори взаємодіють, впливаючи на їх діяльність та розвиток. Це вимагає від закладів гнучкості, адаптивності та інноваційного підходу до планування та управління, щоб відповідати на виклики та використовувати можливості сучасного освітнього ландшафту.

Для підвищення економічної ефективності та фінансової стабільності інноваційних проєктів у позашкільних мистецьких освітніх закладах важливо впровадити ряд стратегічних рекомендацій. Дані рекомендації повинні базуватися на ретельному аналізі внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на діяльність закладів.

Основні запропоновані рекомендації:

1. Оптимізація витрат.

Енергоефективність: зменшення витрат на енергію через впровадження енергоефективних технологій та обладнання. Це може включати модернізацію освітлення, опалення та вентиляції.

Автоматизація процесів: використання автоматизованих систем для управління ресурсами та ефективнішого контролю за використанням матеріалів та обладнання, що знижує витрати та підвищує продуктивність.

2. Диверсифікація джерел фінансування.

Гранти та субсидії: активне залучення коштів через гранти та субсидії від державних, приватних та міжнародних фондів, спрямованих на підтримку культурних та освітніх проєктів.

Партнерства з бізнесом: розвиток співпраці з комерційними організаціями, які можуть інвестувати в мистецькі проєкти як частину своїх корпоративних соціальних програм.

3. Підвищення доходів.

Розширення програм: розробка та впровадження нових платних програм та майстер-класів, які можуть приваблювати нових учнів.

Комерціалізація продуктів діяльності: продаж творів мистецтва, рукотворних предметів, організація платних виставок та концертів, що є результатом роботи учнів і викладачів.

4. Управління ризиками.

Фінансовий моніторинг: регулярний аналіз фінансового стану та визначення потенційних ризиків для своєчасного реагування та вживання корективних заходів.

Страховання: використання страхових послуг для захисту від можливих фінансових втрат від непередбачуваних подій, таких як природні катастрофи чи інші надзвичайні ситуації.

5. Підвищення внутрішньої ефективності.

Професійний розвиток: навчання персоналу сучасним методам управління проєктами та фінансами, що забезпечить більшу ефективність у роботі.

Технологічні інновації: впровадження сучасних технологічних рішень для оптимізації управління ресурсами та процесами.

Додаткові рекомендації для підвищення економічної ефективності та фінансової стабільності інноваційних проєктів у позашкільних мистецьких освітніх закладах можуть включати наступні аспекти:

1. Залучення спільноти.

Краудфандинг та донорство: організація краудфандингових кампаній для фінансування конкретних проєктів, що викликають великий суспільний інтерес. Залучення донорів через показ успішних кейсів і чітких переваг проєктів для громади.

Локальні партнерства: співпраця з місцевими підприємствами та організаціями, які можуть спонсорувати проєкти або надавати ресурси (місця для виступів, матеріали для художніх робіт тощо) в обмін на рекламу чи соціальний кредит.

2. Впровадження гнучких освітніх моделей.

Гібридне навчання: комбінація онлайн- і офлайн-форматів навчання може допомогти зменшити витрати на утримання приміщень і залучити більше учнів, які з різних причин не можуть відвідувати заклад регулярно.

Модульні курси: розробка курсів, які дозволяють учням вибирати та платити лише за ті модулі чи класи, які їх цікавлять, замість традиційних довготривалих програм.

3. Підвищення видимості та маркетинг.

Ефективний маркетинг: використання сучасних маркетингових інструментів, таких як соціальні медіа, контент-маркетинг та емейл-маркетинг, для просування програм і залучення нових учнів.

Брендування: створення унікального бренду для закладу, який відобразить його особливості та переваги, що допоможе виділитися серед конкурентів та привернути увагу потенційних клієнтів.

4. Стратегічне планування.

Довгострокове планування: розробка довгострокових планів для стабільного розвитку та адаптації до мінливих умов ринку та технологічного середовища.

Аналіз ринку: регулярне проведення досліджень ринку для з'ясування потреб цільової аудиторії та адаптації програм відповідно до цих потреб.

5. Стійке управління.

Розумне управління ресурсами: контроль за використанням ресурсів, забезпечення економного використання матеріалів і оптимізація витрат на енергію.

Управління персоналом: створення стимулів для високої продуктивності викладачів та співробітників, включаючи системи мотивації, навчання та розвитку.

Запропоновані рекомендації допоможуть позашкільним мистецьким освітнім закладам підвищити їх економічну ефективність і фінансову стабільність, а також забезпечити тривале і стає функціонування інноваційних проєктів.

Вважаємо, що для успішної реалізації інноваційних проєктів у позашкільних мистецьких освітніх закладах важливо зосередитися на стратегіях підвищення кваліфікації персоналу. Ми пропонуємо декілька ключових рекомендацій.

1. Навчання та розвиток професійних навичок:

- впровадження спеціалізованих курсів та семінарів, які зосереджуються на найновіших методах викладання мистецтва та інноваційних технологіях;
- залучення кваліфікованих експертів для проведення майстер-класів;
- створення можливостей для обміну досвідом з колегами з інших установ.

2. Менторство та коучинг:

- розробка менторських програм, які допомагають новим співробітникам швидше адаптуватися та навчатися у досвідчених колег;
- використання коучингу для розвитку лідерських навичок та управлінської ефективності.

3. Інтеграція технологій:

- навчання персоналу використанню новітніх цифрових інструментів та платформ, які можуть підвищити ефективність навчального процесу;
- впровадження програмного забезпечення для управління проектами, що сприятиме кращій координації і плануванню інноваційних проєктів.

4. Залучення зовнішнього фінансування та ресурсів:

- пошук грантів і спонсорських коштів для фінансування додаткових тренінгів та освітніх позашкільних програм;
- співпраця з університетами, культурними установами та іншими організаціями для розробки спільних навчальних ініціатив.

5. Оцінка та адаптація:

- регулярний аналіз ефективності проведених тренінгів та адаптація програм згідно з отриманими результатами;
- використання зворотного зв'язку від співробітників для удосконалення навчальних матеріалів та методик.

Імплементація цих заходів допоможе підвищити ефективність інноваційно-проєктної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах та сприятиме розвитку креативного потенціалу як учителів, так і учнів.

Позашкільна освіта в Україні відіграє ключову роль у формуванні гармонійної особистості, розвитку креативності та професійної підготовки молоді. Інноваційно-проєктна діяльність у мистецьких позашкільних освітніх закладах збагачує освітній досвід, сприяючи всебічному розвитку учнів.

Стратегічні напрями розвитку позашкільної освіти включають вдосконалення педагогічних методів, інтеграцію новітніх технологій, залучення до міжнародних проєктів та створення інноваційного освітнього середовища. Ці

напрями мають на меті підвищення якості освіти та розширення можливостей для творчого розвитку учнів.

Зовнішнє середовище позашкільних мистецьких освітніх закладів, включаючи політичні, економічні, соціокультурні та технологічні фактори, значно впливає на їх діяльність та можливості для інновацій.

Реалізація інноваційної стратегії вимагає комплексного підходу, який включає діагностику поточного стану позашкільних закладів, визначення стратегічних цілей, розробку та впровадження конкретних ініціатив, а також моніторинг і коригування запроваджених змін.

Для забезпечення успішної реалізації інноваційних проєктів необхідне постійне підвищення кваліфікації персоналу, включаючи навчання новітнім технологіям і методам, менторство, коучинг, а також інтеграцію технологій у навчальний процес.

Всі основні висновки з дослідження підкреслюють важливість позашкільної освіти у формуванні майбутнього України, підтримці та розвитку мистецьких талантів, а також необхідність адаптації до сучасних вимог та викликів освітнього процесу.

3.2. Особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті

Сучасний світ характеризується стрімким розвитком технологій, зростанням ролі креативних індустрій та підвищенням вимог до кваліфікації фахівців. Позашкільна мистецька освіта, яка відіграє ключову роль у формуванні творчих навичок та культурного потенціалу молоді, також зазнає впливу цих тенденцій. Інноваційні проєкти стають важливим інструментом для розвитку цього сегменту, сприяючи не лише підвищенню якості освіти, а й її адаптації до потреб ринку праці.

Підготовка висококваліфікованого персоналу для реалізації інноваційних проєктів у позашкільній мистецькій освіті вимагає нового підходу до навчання та професійного розвитку. Йдеться не лише про традиційні педагогічні навички, а й про здатність працювати з сучасними технологіями, реалізовувати креативні ідеї та впроваджувати їх у життя. Крім того, необхідно враховувати швидкі зміни в економічних і соціальних умовах, які впливають на запити суспільства щодо освітніх послуг.

Актуальність теми обумовлена тим, що інноваційні проєкти, які розробляються і впроваджуються у сфері позашкільної мистецької освіти, потребують фахівців, які здатні ефективно поєднувати художню творчість із підприємницьким підходом, використовувати новітні технології для навчання і комунікації, а також створювати умови для розвитку індивідуальних здібностей учнів. Від успішності підготовки такого персоналу залежить конкурентоспроможність освітніх установ, а також здатність випускників інтегруватися у ринок праці та розвивати креативні індустрії.

Таким чином, дослідження особливостей підготовки кадрів для реалізації інноваційних проєктів у позашкільній мистецькій освіті є важливим кроком на шляху до вдосконалення освітнього процесу та підвищення його відповідності сучасним викликам.

Сучасний розвиток позашкільної мистецької освіти потребує нових підходів у підготовці кадрів, які здатні не лише навчати, а й реалізовувати інноваційні проєкти, що відповідають викликам часу. Інноваційні проєкти в освітній сфері дозволяють інтегрувати новітні технології, сучасні методи навчання та інтердисциплінарні підходи в мистецьку освіту, що робить її більш динамічною, доступною та відповідає потребам ринку праці. Однак успішна реалізація таких проєктів неможлива без висококваліфікованого персоналу, здатного застосовувати сучасні технології, методики та творчі підходи.

Розглянемо доцільність дослідження особливостей підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних

проектів в позашкільній мистецькій освіті, яка зумовлена кількома ключовими факторами:

1. Зміни в структурі освітніх послуг.

Позашкільна мистецька освіта сьогодні виходить за межі традиційних навчальних програм, активно використовуючи сучасні мультимедійні технології, онлайн-формати, креативні індустрії та цифрове мистецтво.

Рис. 3.3. Фактори впливу на підготовку висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті

Джерело: авторська розробка.

Для успішної реалізації цих інновацій необхідні викладачі, які мають не тільки творчі здібності, але й володіють технічними та організаційними навичками для створення та впровадження нових освітніх продуктів.

2. Потреби ринку праці.

Сучасні професії у сфері креативних індустрій, дизайну, медіа та цифрових технологій вимагають від фахівців наявності високого рівня компетентності та здатності адаптуватися до швидких змін. Випускники позашкільних мистецьких навчальних закладів повинні мати не тільки творчі навички, а й підприємницьке мислення, здатність працювати в команді, а також володіти сучасними технологіями для реалізації інноваційних проєктів.

3. Необхідність інновацій у педагогічних методах.

Розвиток нових інструментів і форматів у мистецькій освіті (таких як інтерактивні технології, онлайн-курси, гейміфікація) вимагає, щоб педагоги володіли новими педагогічними технологіями, включаючи онлайн-навчання, цифрові платформи та інші методи, що підтримують розвиток творчих навичок учнів.

4. Інтеграція технологій і мистецтва.

Сучасні технології, зокрема віртуальна і доповнена реальність, а також інструменти для цифрового мистецтва, надають можливість створювати нові форми навчання та проєктування в мистецькій освіті. Для того, щоб ефективно інтегрувати ці технології в навчальний процес, необхідні педагоги, які володіють інноваційними знаннями та можуть поєднувати традиційне мистецтво з сучасними інструментами.

5. Розвиток інклюзивного та персоналізованого підходу.

Інноваційні проєкти в позашкільній мистецькій освіті повинні бути спрямовані на інклюзивність і персоналізацію навчання, що дозволяє враховувати індивідуальні потреби кожного учня, забезпечувати доступність та рівні можливості для навчання. Це, в свою чергу, потребує педагогів, які володіють знаннями про індивідуальні особливості розвитку учнів і здатні адаптувати навчальний процес відповідно до нових освітніх стандартів.

6. Глобалізація та культурний обмін.

В умовах глобалізації культурні обміни стають важливою складовою частиною освітнього процесу. Випускники позашкільних мистецьких навчальних закладів повинні бути готовими до міжнародної співпраці, що потребує від педагогів здатності інтегрувати міжнародні освітні тенденції та адаптувати їх до українського контексту.

7. Розвиток творчого потенціалу учнів.

Одним із важливих аспектів позашкільної мистецької освіти є розвиток творчого потенціалу учнів, які можуть стати майбутніми лідерами у креативних індустріях. Інноваційні проекти дозволяють створювати нові форми самовираження, забезпечуючи учням можливості для експериментування та реалізації своїх ідей. Проте для цього необхідно, щоб педагоги мали не лише знання в галузі мистецтва, а й навички керівництва творчими процесами, здатність працювати з різними стилями та формами навчання, а також вміння оцінювати результативність творчих підходів. Це забезпечить учням умови для розвитку інноваційних проектів.

8. Потреба в міждисциплінарному підході.

Для успішної реалізації інноваційних проектів необхідна здатність поєднувати різні дисципліни, наприклад, мистецтво, технології, бізнес і маркетинг. Підготовка висококваліфікованих кадрів для позашкільної мистецької освіти повинна включати міждисциплінарні курси, які допоможуть педагогам розуміти, як адаптувати класичні мистецькі навички до вимог сучасних індустрій. Зокрема, поєднання мистецької освіти з бізнес-навчанням дозволяє виховувати підприємців, які здатні створювати і просувати креативні проекти в рамках економічних реалій сучасного світу.

9. Залучення сучасних методик і технологій.

Впровадження інноваційних педагогічних технологій у позашкільну мистецьку освіту сприяє розвитку інтерактивного навчання, використанню онлайн-курсів, мобільних додатків і платформ для спільної роботи. Сучасні цифрові інструменти відкривають нові горизонти для творчості, дозволяючи

розширювати межі традиційних мистецьких форм. Для цього потрібно, щоб викладачі володіли цифровими технологіями, розуміли їхній потенціал і могли інтегрувати ці інструменти в навчальний процес. Підготовка таких педагогів вимагає як глибоких професійних знань у мистецтві, так і відповідних компетенцій у галузі інформаційних технологій.

10. Взаємодія з бізнесом і творчими індустріями.

Успішна реалізація інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті також потребує тісної співпраці з представниками бізнесу, культурними інституціями та творчими індустріями. Підготовка висококваліфікованих кадрів повинна включати елементи підприємництва, маркетингу та управління проєктами, щоб педагогічний персонал міг сприяти створенню та розвитку культурних стартапів, організації виставок, фестивалів, а також просуванню культурних ініціатив на різних рівнях. Це також сприятиме інтеграції позашкільної освіти в культурно-економічне середовище, яке надасть можливості для реалізації творчих ідей учнів і педагогів.

11. Динамічні зміни на ринку праці.

У сучасному світі попит на творчі професії постійно зростає, що створює нові можливості для випускників позашкільних мистецьких навчальних закладів. Проте це також ставить нові вимоги до підготовки викладачів, які повинні враховувати специфіку нових професій, таких як дизайнери цифрового контенту, арт-директори, спеціалісти з UX/UI-дизайну, а також інших професіоналів, які працюють у креативних індустріях. У цьому контексті важливо, щоб навчання педагогів було орієнтоване на підготовку фахівців, які здатні адаптувати свої методики до вимог змінюваного ринку праці.

12. Роль позашкільної мистецької освіти у розвитку креативних індустрій.

В умовах швидкого розвитку креативних індустрій та їх значного впливу на економіку важливу роль у формуванні висококваліфікованого персоналу для інноваційних проєктів в мистецькій освіті відіграє саме позашкільна освіта. Система позашкільних мистецьких закладів створює базу для розвитку не лише традиційних видів мистецтва, але й нових форм, які активно використовуються

у сучасних індустріях. Для цього необхідно, щоб педагоги, які реалізують ці проекти, мали глибоке розуміння креативних процесів і знання про ринок, інноваційні технології та способи залучення аудиторії, що вимагає постійного підвищення кваліфікації та адаптації до нових вимог.

13. Підвищення соціальної значущості інноваційних освітніх проектів.

Позашкільна мистецька освіта має велике соціальне значення, оскільки вона сприяє розвитку особистості, її самовираженню та розширенню світогляду. Однак для того, щоб ця освіта була не тільки доступною, а й ефективною, необхідно реалізовувати інноваційні проекти, які б відповідали соціальним запитам та потребам дітей та молоді. Успішна реалізація таких проектів можлива лише за умови підготовки висококваліфікованих педагогів, здатних адаптувати традиційні мистецькі практики до сучасних умов та сприяти розвитку особистості учнів, їхньому вкладу в соціальні та культурні ініціативи.

14. Інтернаціоналізація позашкільної мистецької освіти.

В умовах глобалізації культурного простору та інтеграції міжнародних освітніх стандартів важливою складовою успішного розвитку позашкільної мистецької освіти є підготовка кадрів, здатних працювати у міжнародному контексті. Інноваційні проекти, що реалізуються в цій галузі, мають на меті не тільки розвиток місцевої культурної практики, але й можливість інтеграції в міжнародні культурні та освітні платформи. Підготовка висококваліфікованих педагогів, які володіють міжнародними практиками та можуть адаптувати їх до національних особливостей, є необхідною умовою для успішної реалізації таких проектів.

15. Роль педагогів у розвитку інноваційної культури в освіті. Сучасний підхід до педагогічної практики вимагає від учителів не тільки навичок у передачі знань, але й здатності створювати інноваційні навчальні середовища. Вони повинні не лише передавати знання, але й вчити учнів розвивати критичне мислення, творчі здібності, готовність до інновацій та експериментів. Тому підготовка педагогів для реалізації інноваційних проектів повинна

включати елементи управлінських, лідерських та комунікаційних навичок, а також здатність використовувати новітні педагогічні технології для стимулювання творчого потенціалу учнів.

Загалом, зумовленість питань підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів у позашкільній мистецькій освіті полягає в необхідності адаптації освітніх програм до сучасних вимог, що забезпечить розвиток не лише професійних навичок педагогів, а й буде сприяти підвищенню якості освітніх послуг у галузі мистецької освіти, підтримуючи при цьому культурний розвиток на локальному та глобальному рівнях.

Саме підготовка висококваліфікованого персоналу для реалізації інноваційних проєктів у позашкільній мистецькій освіті обумовлена потребою в освітніх змінах, які враховують нові виклики й можливості, що виникають у світі творчих індустрій, технологій і бізнесу. Успішна реалізація інноваційних проєктів вимагає кваліфікованих фахівців, які мають здатність інтегрувати креативність з новітніми технологіями, а також сприяти розвитку майбутніх лідерів в галузі мистецтва та культури.

Таким чином, тема підготовки висококваліфікованого персоналу для реалізації інноваційних проєктів у позашкільній мистецькій освіті є надзвичайно актуальною, оскільки від цього залежить здатність освітніх закладів не лише надавати якісні послуги, а й активно формувати нові освітні практики, що відповідають вимогам сучасного суспільства і ринку праці.

Підготовка висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів у позашкільній мистецькій освіті є важливим етапом у розвитку цієї сфери. З огляду на швидкий розвиток технологій, змінні потреби ринку праці та зростаючу роль креативних індустрій, особливості підготовки педагогічного складу для таких проєктів включають кілька пріоритетних векторів.

1. Міждисциплінарний підхід у підготовці кадрів.

Інноваційні проекти в позашкільній мистецькій освіті вимагають від педагогів знань не лише в галузі мистецтва, а й у суміжних дисциплінах. Мова йде про інтеграцію творчих навичок з технологічними, соціальними та економічними аспектами. Для успішної реалізації інноваційних проектів педагоги повинні володіти компетенціями в галузі інформаційних технологій, маркетингу, управління проектами, а також основами підприємницької діяльності. Такий підхід дозволяє створювати освітні програми, які поєднують мистецькі навички з практичними знаннями для реалізації креативних ідей у реальному житті.

2. Інноваційні методи та технології навчання.

Педагоги, які займаються реалізацією інноваційних проектів, повинні володіти сучасними методиками навчання. Важливими є навички використання цифрових платформ, онлайн-курсів, віртуальних та доповнених реальностей, а також програмного забезпечення для створення цифрових мистецьких продуктів. Опанування таких інструментів дозволяє педагогам впроваджувати нові формати навчання, які сприяють більш ефективному засвоєнню матеріалу учнями та розвитку їх творчих здібностей. Використання таких технологій дає можливість створювати інтерактивні та мультимедійні проекти, залучаючи учнів до активного творення та експериментування.

3. Креативність і підприємницькі навички.

Інноваційні проекти в мистецькій освіті часто передбачають створення нових форм навчання та співпраці, тому важливо, щоб педагоги мали не лише творчі здібності, але й уміння адаптувати мистецтво до вимог ринку. Підготовка таких кадрів має включати навчання підприємницьким навичкам, таким як управління проектами, фінансування, маркетинг культурних продуктів та комунікація з потенційними партнерами, що дозволяє розвивати індустрію креативних проектів. Це дає змогу педагогам створювати стабільні партнерства з бізнесом, культурними інституціями та державними структурами, що є важливим для реалізації інновацій у сфері освіти.

4. Розвиток персоналізованого підходу в навчанні.

Особливістю підготовки висококваліфікованих педагогів є здатність адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб учнів. Для успішної реалізації інноваційних проєктів педагоги повинні розуміти та враховувати особливості розвитку кожної дитини: її здібності, інтереси, стиль навчання. Персоналізований підхід до навчання дозволяє максимально ефективно розвивати потенціал учнів, створюючи умови для їхньої творчої реалізації та залучення до інноваційних мистецьких проєктів.

5. Командна робота та лідерство.

Інноваційні проєкти часто вимагають командної роботи, де кожен учасник відіграє важливу роль. Педагоги, які беруть участь у таких проєктах, повинні бути готові до співпраці з іншими професіоналами: дизайнерами, програмістами, психологами, представниками культури, бізнесу та адміністрацією. Для цього важливо розвивати навички лідерства та ефективної комунікації в команді, щоб забезпечити успішну координацію та реалізацію проєктів. Вміння організувати та вести команду через складні творчі процеси є важливим аспектом для досягнення поставлених цілей.

6. Безперервне професійне зростання.

Інновації в мистецькій освіті постійно змінюються, тому для педагогів важливим є постійне вдосконалення своїх навичок та знань. У рамках підготовки висококваліфікованого персоналу необхідно створювати умови для безперервного професійного розвитку через курси підвищення кваліфікації, участь у семінарах, тренінгах і конференціях, а також обмін досвідом з колегами з інших навчальних закладів та країн. Це дає можливість педагогам бути в курсі новітніх тенденцій і технологій у сфері мистецької освіти, а також адаптувати свої методи до змін, що відбуваються в світі.

7. Міжнародна співпраця та інтеграція досвіду.

Успішна реалізація інноваційних проєктів вимагає не тільки локальної, але й міжнародної співпраці. Педагоги мають бути готовими до інтеграції міжнародних стандартів в освітній процес і до участі в міжнародних проєктах.

Це вимагає від педагогічного персоналу високої мобільності, здатності працювати в міжкультурному середовищі, а також вміння адаптувати міжнародний досвід до національних умов.

8. Інтеграція практичного досвіду та теоретичних знань.

Для реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті необхідно, щоб педагогічний персонал не тільки володів теоретичними знаннями в галузі мистецтва та педагогіки, але й мав можливість застосовувати ці знання на практиці. Важливими аспектами є стажування в професійних закладах культури, співпраця з митцями та іншими спеціалістами, участь у реальних культурних проєктах. Це дозволяє педагогам не лише удосконалювати свої професійні навички, але й знайомитися з найкращими прикладами інновацій в практиці мистецької освіти.

9. Розвиток навичок з оцінки та адаптації інноваційних проєктів.

Одним з ключових аспектів успішної реалізації інноваційних проєктів є вміння оцінювати їх ефективність та адаптувати відповідно до змінюваних умов. Педагоги повинні бути здатні аналізувати результати проєктів, збирати зворотний зв'язок від учнів і батьків, а також вносити корективи в хід проєктів. Вміння проводити аналіз успішності проєкту та реагувати на виклики забезпечує сталість і ефективність інноваційних підходів у позашкільній освіті.

10. Формування культури інновацій у навчальному середовищі.

Успіх інноваційних проєктів багато в чому залежить від створення культури інновацій у самому навчальному середовищі. Педагоги повинні не тільки застосовувати інноваційні методи, але й формувати в учнів культуру відкритості до нових ідей та готовність до експериментів. Це включає в себе розвиток критичного мислення, вміння працювати в умовах невизначеності, а також сприяння розвитку творчих підходів до вирішення проблем. Підготовка таких педагогів вимагає постійного вдосконалення навичок мотивації учнів, створення умов для їхньої творчої діяльності та самовираження.

11. Підтримка інклюзивного підходу в освіті.

Інноваційні проєкти в мистецькій освіті повинні бути доступними для всіх учнів, незалежно від їхніх здібностей або соціального статусу. Для цього педагоги повинні мати навички підтримки інклюзивного навчання, яке передбачає адаптацію освітнього процесу для різних груп дітей — від учнів з особливими потребами до тих, хто має різні рівні підготовки. Підготовка висококваліфікованих кадрів для позашкільної мистецької освіти включає в себе вивчення інклюзивних методик, використання диференційованих підходів, а також вміння працювати з різноманітними групами учнів.

12. Розвиток навичок управління інноваціями та змінами.

Зміни є невід'ємною частиною будь-якої інноваційної діяльності. Тому, окрім художніх та педагогічних компетенцій, педагоги повинні володіти навичками управління змінами. Це включає вміння керувати процесом впровадження нововведень, планування та реалізації змін у навчальному процесі, а також забезпечення підтримки та мотивації учнів і колег під час цих змін. Підготовка в таких напрямках дозволяє педагогам ефективно реалізовувати нові проєкти, забезпечуючи при цьому мінімальні перешкоди для учнів і персоналу.

13. Використання міжкультурних підходів в освіті.

Інноваційні проєкти в позашкільній мистецькій освіті повинні враховувати глобальні культурні тенденції та міжкультурні особливості. Важливо, щоб педагогічний персонал був підготовлений до роботи з дітьми різних національностей та культурних контекстів. У цьому плані особливо важливим є розвиток у педагогів здатності використовувати міжкультурні методики, а також враховувати культурні відмінності в освітньому процесі, що дозволить зробити навчання більш ефективним і доступним для ширшої аудиторії.

14. Формування партнерських відносин з громадою та бізнесом.

Успішна реалізація інноваційних проєктів у позашкільній мистецькій освіті вимагає тісної співпраці з місцевими громадами, бізнесом і культурними

інституціями. Педагоги повинні володіти навичками залучення партнерів, створення колаборацій, залучення фінансування та ресурсів для реалізації проєктів. Створення таких партнерських відносин є важливим елементом для розвитку самостійних культурних ініціатив та підвищення якості навчання.

15. Участь в освітніх та культурних мережах.

В умовах глобалізації та цифровізації важливою складовою підготовки висококваліфікованого персоналу є участь педагогів у міжнародних освітніх та культурних мережах. Це надає можливість не лише отримувати нові ідеї та методи, але й обмінюватися досвідом з іншими країнами. Створення партнерств з міжнародними культурними та освітніми інституціями дозволяє залучати до навчального процесу різноманітні ресурси, відкривати нові можливості для учнів і розширювати горизонти педагогічної діяльності. Таким чином, розвиток міжкультурної компетенції в педагогічних кадрах є важливою складовою успішної реалізації інноваційних проєктів.

16. Навички управління навчальними проєктами.

Інноваційні проєкти в позашкільній мистецькій освіті часто мають складну структуру і вимагають чіткого управління. Педагоги повинні володіти навичками організації та управління проєктами, здатними планувати, координувати ресурси, контролювати хід виконання та оцінювати результати. Це включає в себе як управлінські, так і комунікативні навички, які дозволяють ефективно взаємодіяти з учнями, батьками, адміністрацією, колегами та зовнішніми партнерами. Окрім цього, педагоги повинні вміти здійснювати аналіз і оцінку результативності проєктів, аби своєчасно коригувати плани та забезпечувати успішне завершення ініціатив.

17. Стимулювання творчості та інноваційності учнів.

Для педагогів позашкільної мистецької освіти важливим є не лише володіння технічними навичками, але й здатність створювати середовище, яке сприяє розвитку творчого потенціалу учнів. Тому в межах підготовки педагогів важливо враховувати аспекти психології творчості, методи стимулювання інноваційного мислення, формування критичного та конструктивного підходу

до вирішення завдань. Оскільки мистецька освіта має глибокі корені в емоційній та естетичній сфері, педагог повинен бути здатний сприяти розвитку не тільки технічних умінь, а й креативного підходу до творчих завдань.

18. Адаптація навчання до технологічних змін.

Інноваційні проекти в позашкільній мистецькій освіті потребують постійного використання новітніх технологій. Педагоги повинні бути підготовлені до інтеграції цифрових інструментів, як для створення мистецьких продуктів, так і для організації навчального процесу. Це може включати використання програм для створення графіки, відео, анімації, музики, а також застосування онлайн-платформ для дистанційного навчання. Педагоги повинні мати достатньо технічної підготовки, щоб ефективно працювати з такими технологіями, а також навички інтерпретації та адаптації нових інструментів для розвитку творчого потенціалу учнів.

19. Сучасні педагогічні підходи: гейміфікація та проектне навчання.

Гейміфікація та проектне навчання стають важливими складовими інноваційних підходів у навчанні. Гейміфікація, яка передбачає використання елементів гри в навчальному процесі, сприяє розвитку мотивації та залученості учнів. Педагоги мають опанувати ці методи для створення цікавих і ефективних умов для навчання, в яких учні беруть активну участь у вирішенні реальних задач через створення власних мистецьких проектів. Підготовка в цих напрямках дозволяє виховувати в учнях не тільки творчі навички, але й навички роботи в команді, вирішення складних завдань, що особливо актуально в сучасному світі.

20. Сприяння розвитку соціальних та емоційних компетенцій.

Крім професійних та технічних навичок, педагоги повинні активно сприяти розвитку соціальних і емоційних компетенцій учнів, що є необхідними для успішної участі в інноваційних проектах. Це включає розвиток емоційного інтелекту, здатності до емпатії, комунікації та співпраці. Участь у колективних проектах, дискусіях, а також втілення мистецьких ідей в реальність потребують від учнів не тільки професіоналізму, але й уміння працювати з іншими людьми,

співвідносити власні потреби з інтересами колективу. Педагоги, у свою чергу, мають бути готові підтримувати та стимулювати ці аспекти через створення сприятливого навчального середовища.

Підготовка висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів у позашкільній мистецькій освіті є складним, багатогранним процесом, що вимагає від педагогів не лише високого рівня професійної підготовки, але й гнучкості в адаптації до нових викликів і умов. Інноваційні проєкти передбачають впровадження нових підходів у навчання, а тому педагогам необхідно володіти як сучасними технічними інструментами, так і новітніми педагогічними методами. Оскільки інновації у сфері мистецької освіти здатні значно змінити освітній процес і зробити його більш ефективним та динамічним, підготовка персоналу для таких проєктів повинна бути всебічною та передбачати постійне вдосконалення навичок, яке забезпечить розвиток як творчих, так і професійних здібностей педагогів і учнів.

Особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті включають в себе комплексний підхід, який поєднує розвиток креативних, педагогічних, підприємницьких і управлінських навичок. Педагоги повинні бути готові адаптувати свої методи до нових викликів і вимог, враховувати індивідуальні потреби учнів, забезпечувати інклюзивність та ефективно використовувати технології для досягнення високих результатів. Лише таке поєднання знань і навичок дозволить реалізувати інноваційні проєкти в галузі мистецької освіти, сприяючи розвитку творчих здібностей учнів і покращенню якості освітнього процесу в цілому.

Саме через комплексну підготовку педагогів, здатних адаптувати свої методи навчання до вимог часу, можна забезпечити успішну реалізацію інноваційних проєктів, що сприятимуть розвитку творчих здібностей учнів і покращенню якості позашкільної мистецької освіти в цілому.

Важливим фактором, що впливає на результативність та успішність реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті є готовність персоналу до нововведень.

У найширшому розумінні це готовність персоналу до змін в управлінні організацією, закладом. Питання управління організаційними змінами активно досліджуються вітчизняними і зарубіжними вченими [29-32]. Як показують результати досліджень, серед основних причин невдач у впровадженні нововведень перше місце, як правило, посідає людський фактор, тобто нерозуміння, небажання або навіть опір з боку персоналу.

Така ситуація актуалізує питання оцінки готовності персоналу до змін в організації. Найпоширенішою моделлю, що описує і дозволяє провести оцінку персоналу організації з точки зору готовності до змін, є модель ADKAR, запропонована Д. Хайятом [32]. Головна ідея, закладена в основу зазначеної моделі полягає у тому, що для успішного впровадження будь-яких змін необхідно керувати не тільки організацією, як знеособленою системою, а й необхідними змінами персоналу цієї організації, як суб'єктів, які володіють важливою частиною інтелектуального капіталу і будуть так би мовити безпосередніми учасниками та реалізаторами майбутніх змін.

Д. Хайят [32] визначив п'ять основних етапів, які проходять працівники організації в процесі опанування новою ситуацією, що виникла унаслідок нововведень. Назва моделі ADKAR сформована з перших літер назв відповідних етапів (фаз змін):

А – Awareness – обізнаність про зміни, усвідомлення їх необхідності, розуміння сутності.

Перше і основне завдання – це створення обізнаності серед педагогічного персоналу про необхідність інновацій. Вони повинні зрозуміти, чому впровадження змін є важливим для покращення якості освіти, розвитку творчого потенціалу учнів і підвищення конкурентоспроможності освітнього закладу в цілому. У цьому контексті потрібне чітке донесення до персоналу

причин та цілей інноваційних проєктів, а також очікуваних результатів, що забезпечить мотивацію до змін.

D – Desire – бажання підтримати зміни, взяти участь у їх проведенні. Важливою складовою готовності персоналу є не тільки усвідомлення необхідності змін, але й бажання активно долучатися до їх реалізації. Щоб підвищити бажання педагогів реалізовувати інноваційні проєкти, потрібно створити сприятливе середовище для розвитку їх творчості та інтересу до нових підходів. Це може включати професійне навчання, участь у тренінгах, обмін досвідом з колегами, а також визнання досягнень і підтримка ініціатив педагогів.

K – Knowledge – знання, інформація про способи здійснення змін, їх результати.

Щоб успішно втілювати інноваційні проєкти, персонал має володіти необхідними знаннями. Це включає не лише знання новітніх педагогічних методик, але й розуміння технологій, інструментів для реалізації проєктів, а також специфіки змісту та методів мистецької освіти. Підвищення рівня професійних знань через курси підвищення кваліфікації, участь у семінарах і тренінгах є критично важливим для успіху інновацій.

A – Ability – здатність до втілення змін, впровадження нововведень, постійної підтримки.

Готовність до реалізації змін вимагає від педагогів здатності застосовувати нові знання на практиці. Для цього важливо не лише теоретичне навчання, а й практичні навички — здатність організовувати та керувати інноваційними проєктами, ефективно використовувати новітні технології, адаптувати традиційні методи до нових умов. Підвищення здатності до впровадження змін можна досягти через практичне навчання, наставництво та підтримку з боку досвідчених колег, а також реалізацію пілотних проєктів, де педагоги зможуть отримати досвід у реальних умовах.

R – Reinforcement – закріплення перших результатів змін, підтримка подальшого їх впровадження.

Щоб інновації не залишилися лише теоретичними ініціативами, важливо забезпечити підтримку їх реалізації на всіх етапах. Це включає не лише моніторинг результатів і зворотний зв'язок, але й створення системи заохочень для педагогів, які активно впроваджують інноваційні проєкти. Підтримка може бути різною: від матеріальних стимулів до професійного визнання та підтримки на рівні адміністрації. Важливим аспектом є постійна мотивація персоналу через можливості професійного росту, підтримка новаторських ідей, а також інтеграція інноваційних практик у повсякденну діяльність.

Аналізуючи характеристики кожного з описаних вище етапів, можна провести комплексну оцінку готовності персоналу організації до майбутніх змін. Для цього ми скористались анкетуванням персоналу одного із закладів позашкільної мистецької освіти – «Центру музично-естетичного розвитку «Гармонія» (м. Кропивницький).

За кожною складовою моделі ADKAR з урахуванням рекомендацій вчених [29-32] було розроблено три запитання, які дозволяють всебічно оцінити готовність персоналу підприємства до впровадження нових технологій управління.

Відповіді на запитання згруповані таким чином, що:

відповідь «а») – говорить про найвищий ступінь готовності і відповідно оцінюється в 5 балів;

відповідь за позначкою «б») оцінюється в 4 бали;

«в») – 3 бали;

«г») – 2 бали;

«д») – 1 бал;

відповідь за позначкою «е») свідчить про відсутність бажань, підтримки, здатності тощо до нововведень і відповідно може бути оцінена у 0 балів.

Результати перевірки погодженості думок респондентів показали, що отримані дані можна використовувати для формування відповідних висновків і рекомендацій. Спільною рисою для аналізованої організації є досить низький рівень підтримки нововведень, про що свідчать відповіді респондентів на

запитання щодо існування та ефективності функціонування системи стимулювання і заохочення нововведень. Менеджмент організації, на думку опитуваних, не часто відзначає працівників, що досягли найбільших результатів, і лише іноді здійснює аналіз та надає оцінку всіх проєктів щодо впровадження нововведень.

Також слід відзначити, що рівень готовності працівників до нововведень відносно низький, що пов'язано не тільки з неналежною підтримкою організаційних змін, а й з повільним доведенням інформації, недостатньо ефективною організацією навчання. Суттєвим є той факт, що опитування не виявило негативного ставлення до нововведень.

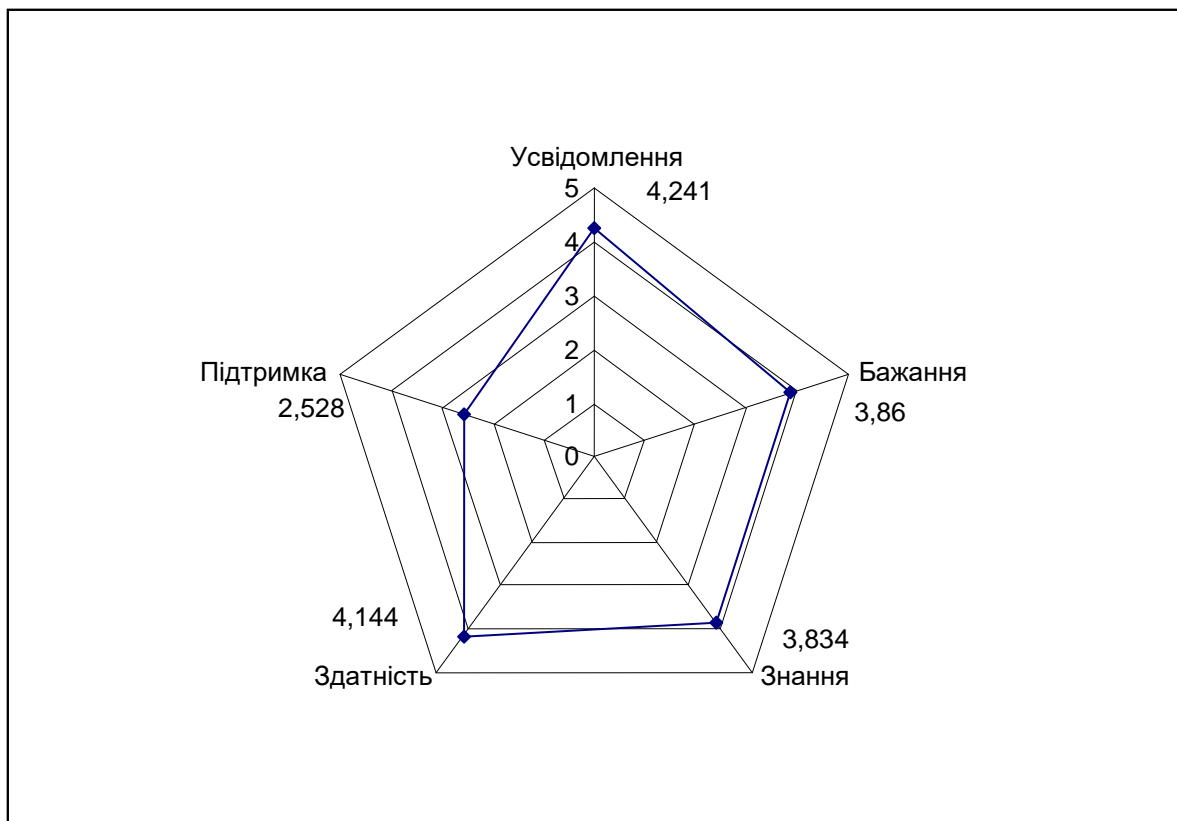

Рис. 3.4. Рівень готовності персоналу організації «Центр музично-естетичного розвитку «Гармонія» (м. Кропивницький) до нововведень за складовими моделі ADKAR

Джерело: визначено і побудовано автором.

Результати обробки анкет представлені на рис. 3.4. показують, що сильними сторонами в процесі впровадження нових технологій управління з точки зору готовності персоналу організації будуть високий рівень усвідомлення необхідності впровадження і здатність персоналу до опанування ними, що ґрунтується на знаннях про нововведення, відповідній підготовці і достатньо високому бажанні.

Але керівництву організації слід звернути увагу на зворотній зв'язок з підлеглими, посилити матеріальне і нематеріальне стимулювання, розробити програму підтримки. В цілому слід відзначити, що персонал має вищу за середні значення готовність до реалізації інноваційних проєктів у позашкільній мистецькій освіті.

Готовність персоналу до реалізації інноваційних проєктів у позашкільній мистецькій освіті, проаналізована за складовими моделі ADKAR, дійсно має велику важливість для успіху інноваційних змін у навчальному процесі, але потребує підвищення в основному в частині здатності до втілення змін, впровадження нововведень і підтримки їх реалізації. Модель ADKAR дозволяє чітко визначити етапи, через які має пройти кожен працівник, щоб забезпечити ефективно впровадження змін. Однак, як ми зазначили, особливо важливим є підвищення готовності персоналу до втілення змін, впровадження нововведень і забезпечення їх сталості в довгостроковій перспективі.

Аналіз готовності персоналу до реалізації інноваційних проєктів у позашкільній мистецькій освіті за моделлю ADKAR показує, що для успішного впровадження змін необхідно зосередити увагу на кількох ключових аспектах.

По-перше, важливо забезпечити обізнаність педагогів про необхідність змін та інновацій, що є фундаментом для подальших кроків.

По-друге, підвищення мотивації і бажання педагогів брати участь у нововведеннях є важливим чинником успіху, оскільки без активної зацікавленості з їх боку процес впровадження змін буде значно ускладнений.

Особливо важливими є етапи, що стосуються здатності персоналу до практичного втілення змін, а також підтримки реалізації інновацій. Від

педагогів вимагається не лише володіти новими знаннями, але й здатністю адаптувати їх до реальних умов навчального процесу, а також підтримувати стабільність та ефективність інноваційних проєктів у довгостроковій перспективі. Тому, необхідно активно сприяти розвитку практичних навичок, а також створювати системи підтримки, щоб забезпечити сталість змін.

Успіх інноваційних проєктів у позашкільній мистецькій освіті залежить від комплексного підходу до підготовки педагогів, включаючи постійну мотивацію, розвиток професійних знань та навичок, а також підтримку з боку адміністрації та партнерських організацій. Лише за умови інтеграції всіх складових моделі ADKAR можна досягти високої результативності та сталого розвитку інновацій в позашкільній мистецькій освіті, що забезпечить не лише покращення якості навчання, а й сприятиме розвитку творчого потенціалу учнів та підвищенню конкурентоспроможності освітніх установ.

3.3. Перспективи економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями

У сучасних умовах глобалізації та розвитку креативної економіки, мистецька освіта набуває нового значення як потужний ресурс для соціального та економічного розвитку. Позашкільні мистецькі освітні заклади (ПМОЗ) відіграють ключову роль у формуванні творчого потенціалу молоді, забезпечуючи їй доступ до різноманітних культурних практик і можливостей самовираження. Однак для повного розкриття їхнього потенціалу важливо розглянути перспективи економічної взаємодії таких закладів із культурними установами, організаціями та представниками творчих індустрій.

Сьогодні креативні індустрії є одним із найдинамічніших секторів світової економіки, забезпечуючи значну частину робочих місць і національного доходу багатьох країн. У цьому контексті співпраця між позашкільними закладами мистецької освіти та професійними культурними

установами стає необхідною умовою для підготовки нового покоління митців і творчих фахівців. Така взаємодія дозволяє учням отримувати практичний досвід, розвивати професійні навички, а також інтегруватися у професійне середовище, що відкриває перед ними перспективи кар'єрного зростання.

Дослідження можливостей і перспектив економічної співпраці між ПМОЗ і креативними індустріями дозволяє оцінити ефективність використання наявних ресурсів, розробити нові моделі взаємодії та сприяти залученню позашкільних мистецьких закладів до економічно значущих проєктів. Така співпраця не лише сприяє розвитку культурного середовища, але й підсилює конкурентоспроможність мистецької освіти в умовах сучасного світу.

Актуальність цієї теми обумовлена необхідністю інтеграції молоді у сферу креативної економіки, посиленням ролі культури у сталому розвитку суспільства та формуванням нових моделей співпраці між освітніми й культурними інституціями.

Одним із ключових напрямків економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів із культурними установами та творчими індустріями є реалізація спільних проєктів, які поєднують освітню, культурну та економічну складові. Такі проєкти можуть включати організацію виставок, концертів, театральних постановок, участь у фестивалях, розробку мультимедійного контенту чи створення інноваційних освітніх програм. Успішна реалізація подібних ініціатив дозволяє не лише підвищити якість мистецької освіти, але й сприяє формуванню сталих партнерств між різними секторами.

Також значним потенціалом володіє впровадження дуальної освіти, яка передбачає поєднання навчання у позашкільних закладах з практичною діяльністю в організаціях творчих індустрій. Такий підхід дозволяє вихованцям отримувати реальний досвід, знайомитися з сучасними технологіями і трендами у своїй галузі, а закладам – укріплювати зв'язки з ринком праці, адаптуючи свої програми до його потреб.

Іншим важливим напрямком є розвиток підприємницької діяльності у сфері мистецтва, яка стимулюється через інтеграцію учнів у креативні стартапи, організацію власних мистецьких ініціатив або залучення до благодійних проєктів. Це не тільки сприяє економічній активності закладів, але й допомагає вихованцям розвивати підприємницьке мислення, необхідне у сучасній творчій економіці.

У підсумку, дослідження перспектив економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів із культурними установами та творчими індустріями демонструє величезний потенціал для зміцнення їхньої ролі в соціальному й економічному розвитку. Запровадження інноваційних моделей співпраці, розвиток проєктної діяльності та впровадження сучасних технологій є важливими чинниками, які забезпечують підготовку конкурентоспроможного покоління митців і сприяють процвітанню культурної сфери загалом.

В умовах глобалізації та інтеграційних процесів в освітній сфері особливого значення набуває гармонізація культурного середовища з європейським освітнім простором. Одним із вагомих факторів, що сприяє такій гармонізації, є інноваційно-проєктна діяльність. Цей процес полягає у впровадженні нових методик, технологій та підходів в освітню практику, що сприяють розвитку міжкультурної комунікації, взаєморозуміння та інтеграції різних культурних традицій.

Інноваційно-проєктна діяльність виступає каталізатором змін, оскільки дає можливість адаптувати освітні процеси до вимог сучасного світу, зберігаючи при цьому національні культурні особливості та водночас забезпечуючи їх взаємодію з європейськими цінностями та стандартами. Вона охоплює широке коло ініціатив: від впровадження нових навчальних програм і методологій до створення міждисциплінарних освітніх проєктів, які сприяють розвитку критичного мислення, креативності та толерантності серед студентів.

Таким чином, інноваційно-проєктна діяльність відіграє важливу роль у розвитку гармонізації культурного середовища, сприяючи інтеграції

національних систем освіти до європейського освітнього простору, водночас збагачуючи цей простір унікальними культурними надбаннями та підходами.

Інноваційно-проектна діяльність відіграє важливу роль у розвитку гармонізації культурного середовища з європейським освітнім простором, оскільки сприяє інтеграції та взаємодії різних культур через впровадження новітніх методів, підходів і технологій в освітній процес. Основні напрями впливу цієї діяльності на гармонізацію культурного середовища можна виділити наступним чином (рис. 3.5):

Рис. 3.5. Впливу інноваційно-проектної діяльності на гармонізацію культурного середовища

Джерело: сформовано автором.

Розвиток міжкультурної комунікації. Інноваційні проєкти в освіті часто орієнтовані на міжнародну співпрацю, що сприяє створенню платформ для взаємодії між студентами, викладачами та науковцями з різних країн. Це допомагає долати культурні бар'єри, сприяючи взаєморозумінню, толерантності та відкритості до інших культур.

Інтеграція європейських освітніх стандартів. Використання інноваційних методів дозволяє освітнім інституціям більш ефективно адаптуватися до вимог і стандартів європейського освітнього простору. Це включає впровадження нових навчальних програм, методик викладання, оцінювання результатів навчання, що відповідають загальним європейським критеріям.

Збереження національних культурних традицій. Інноваційно-проектна діяльність дозволяє гармонійно поєднувати європейські освітні стандарти із збереженням національних культурних надбань. Через творчі та інтердисциплінарні проекти студенти мають можливість пізнавати власну культуру та водночас ділитися її елементами з міжнародною спільнотою.

Створення спільних освітніх проектів. Інноваційна діяльність сприяє розробці спільних освітніх програм і курсів, що можуть бути впроваджені одночасно в різних країнах. Це дозволяє студентам отримати мультикультурний досвід навчання, об'єднуючи знання та досвід, отримані як у національному, так і в європейському контекстах.

Формування єдиного культурно-освітнього простору. Інноваційно-проектна діяльність сприяє зближенню освітніх інституцій різних країн через створення єдиних платформ для обміну досвідом, ідеями та науковими дослідженнями. Це сприяє формуванню єдиного культурного середовища, де національні особливості збагачують загальноєвропейський простір.

Отже, інноваційно-проектна діяльність має суттєвий вплив на гармонізацію культурного середовища з європейським освітнім простором, сприяючи інтеграції різних культур, обміну знаннями та досвідом, а також забезпечуючи розвиток толерантності та взаємоповаги у глобалізованому світі.

Інноваційно-проектна діяльність відіграє ключову роль у гармонізації культурного середовища з європейським освітнім простором, сприяючи формуванню спільних цінностей, методів навчання та культурної взаємодії. Завдяки впровадженню інноваційних освітніх програм, методик та проектів, національні освітні системи інтегруються в європейський контекст, зберігаючи при цьому свою культурну унікальність. Це дозволяє не лише покращити якість

освіти, а й розвинути міжкультурну комунікацію, толерантність та взаєморозуміння серед студентів і викладачів. Таким чином, інноваційні проекти стають основою для створення єдиного культурно-освітнього простору, де національні і європейські цінності гармонійно співіснують та взаємозбагачуються.

Акцентування уваги на важливості позашкільної мистецької освіти як складника соціокультурного розвитку та каталізатора інноваційного прогресу є ознакою сучасного світу. Заклади мистецької освіти відіграють ключову роль у розвитку творчих здібностей, формуванні художньої культури та сприянні творчому потенціалу молодого покоління.

Проте, у контексті швидкого розвитку технологій і глобальних економічних трансформацій, важливо розглядати роль позашкільних мистецьких освітніх закладів у формуванні інноваційно-орієнтованої моделі економіки. Це означає, що такі заклади мають потенціал стати центрами інтелектуального та креативного розвитку, що сприяє економічному зростанню і підвищенню конкурентоспроможності країни.

На прикладах реалізованих успішних інноваційних проєктах у сфері мистецтва та культури, які показують динамічний потенціал позашкільних мистецьких освітніх закладів у цьому напрямку можна будувати комплексні програми стратегій та концепцій розвитку.

Розвиток інноваційно-проектної діяльності у позашкільних мистецьких освітніх закладах може стати важливим кроком у формуванні сучасної економіки, яка базується на знаннях, креативності та творчому потенціалі.

Роль мистецької освіти в інноваційному розвитку показує, що позашкільні мистецькі освітні заклади можуть стати інноваційними центрами, що сприятимуть розвитку новаторських підходів у сфері мистецтва та культури. Це може включати нові методи навчання, творчі підходи до використання технологій у мистецькій практиці, а також стимулювання творчого мислення серед учнів.

Зв'язок з економічним розвитком вказує на важливість розглядати інноваційно-проектну діяльність у позашкільних мистецьких освітніх закладах з позиції впливу на економіку в цілому. Це може включати створення нових ринків для мистецьких продуктів і послуг, розвиток культурно-творчих індустрій та підвищення культурного капіталу суспільства.

Співпраця з галузевими партнерами зосереджує увагу на тому, що заклади мистецької освіти можуть здійснювати співпрацю з мистецькими організаціями, театрами, музеями, галереями та іншими галузевими партнерами для реалізації спільних інноваційних проєктів. Це може стати джерелом нових можливостей для розвитку та розширення впливу мистецької освіти.

Соціокультурний вплив має важливе значення для розвитку інноваційно-проектної діяльності у позашкільних мистецьких освітніх закладах. Це може включати стимулювання творчого розвитку молодого покоління, підвищення рівня культурної освіченості та сприяння розвитку культурного розвитку суспільства в цілому.

Врахування даних аспектів дозволить зрозуміти значення інноваційно-проектної діяльності у позашкільних мистецьких освітніх закладах для формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки.

Розглянемо деякі важливі вектори економічного розвитку в контексті позашкільних мистецьких освітніх закладів (рис. 3.6):

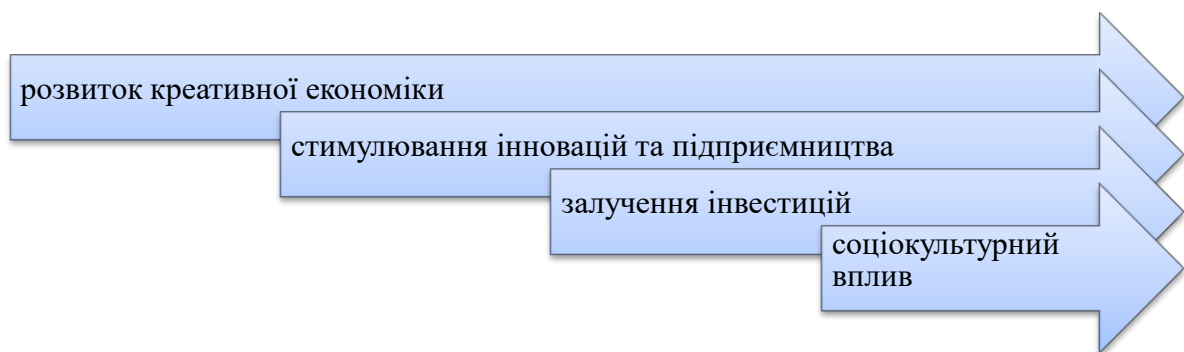

Рис. 3.6. Основні вектори економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів

Джерело: сформовано автором.

розвиток креативної економіки: культурна та творча індустрія стає все більш важливою складовою сучасної економіки. Позашкільні мистецькі освітні заклади мають потенціал стати ключовими акторами у формуванні креативної економіки через розвиток творчих здібностей учнів;

стимулювання інновацій та підприємництва: вивчення мистецтва та культури сприяє розвитку творчого мислення та підтримує процес створення і впровадження новаторських ідей, що є важливим елементом інноваційного розвитку економіки;

залучення інвестицій: розвиток інноваційно-проектної діяльності у позашкільних мистецьких освітніх закладах може привертати інвестиції у культурний сектор, що сприяє створенню нових робочих місць та стимулює економічний розвиток;

соціокультурний вплив: розвиток позашкільних мистецьких освітніх закладів сприяє підвищенню рівня культурної освіченості та культурного розвитку суспільства, що має позитивний вплив на соціальний і економічний розвиток.

Отже, розвиток інноваційно-проектної діяльності у позашкільних мистецьких освітніх закладах має вагомe значення для формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки, сприяючи розвитку креативності, стимулюванню інновацій та підвищенню конкурентоспроможності суспільства.

Вивчення впливу інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів на економіку відкриває широкий спектр можливостей для розвитку сучасного суспільства. Враховуючи поширення цифрових технологій, зміну підходів до навчання та зростаючу роль культурних та творчих індустрій у світовій економіці, розгляд вказаної проблеми є вельми актуальним.

Генезис інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах та перспективи економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями можуть стати суттєвим фактором у формуванні

інноваційно-орієнтованої моделі економіки, сприяючи розкриттю творчого потенціалу та стимулюючи економічний розвиток. Як доказ цього наведемо основні позиції в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

**Перспективний розвиток інноваційно-проектної діяльності в
позашкільних мистецьких освітніх закладах**

№ з/п	Основна позиція	Опис
1.	Стимулювання творчості та інновацій	Позашкільні мистецькі заклади створюють середовище для самовираження та експериментування, сприяючи виникненню інноваційних ідей та проектів у мистецькій сфері.
2.	Розвиток креативної економіки	Діяльність у мистецьких закладах сприяє формуванню галузей, заснованих на творчому потенціалі, таких як медіа-індустрія, дизайн та технології розвитку.
3.	Створення інноваційних продуктів і послуг	Учні отримують знання та навички для створення музичних, візуальних, виконавських проектів, а також організації мистецьких і культурних подій.
4.	Залучення інвестицій і розвиток туризму	Унікальні мистецькі проекти привертають інвестиції та туристів, стимулюючи економічний розвиток регіонів.
5.	Розвиток мистецького підприємництва	Заклади сприяють створенню мистецьких стартапів, надаючи знання з управління, маркетингу та фінансів для успішного ведення бізнесу у сфері мистецтва.
6.	Формування культурного капіталу	Сприяють розвитку культурного капіталу суспільства, зміцненню культурної ідентичності через популяризацію мистецтва.
7.	Створення місцевих культурних центрів	Платформи для культурного обміну, творчих зустрічей і співпраці, що збагачують культурне життя міст і регіонів.
8.	Забезпечення доступу до мистецької освіти	Розробка інноваційних програм допомагає зменшити бар'єри для доступу до мистецької освіти та залучити широкую аудиторію до культурних заходів.

Джерело: авторська розробка.

Модель інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах можна представити у вигляді багаторівневої діаграми з ключовими складовими, що описують генезис інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких навчальних закладах. Основна ідея

моделі – відображення взаємозв'язків між компонентами, які сприяють творчості, економічному розвитку та формуванню культурного капіталу. В табл. 3.4 виділено ключові рівні та їх складові з відповідними описами.

Таблиця 3.4

Модель інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах

Рівень	Складова моделі	Опис
Центральна ідея	Генезис інноваційно-проектної діяльності	Рушій економічного розвитку, що стимулює творчий потенціал та інновації.
Перший рівень	Творчість і інновації	Створення умов для самовираження і генерації нових ідей.
	Креативна економіка	Розвиток галузей, базованих на творчості, таких як медіа, дизайн, технології.
	Інноваційні продукти і послуги	Новаторські проекти в мистецькій сфері, включаючи музичні, візуальні чи культурні події.
Другий рівень	Інвестиції і туризм	Залучення капіталу через мистецькі події та розвиток туристичної привабливості.
	Мистецьке підприємництво	Сприяння створенню стартапів і бізнесу в сфері мистецтва через розвиток управлінських навичок.
Третій рівень	Культурний капітал	Зміцнення культурної ідентичності суспільства.

Джерело: авторська розробка.

Таким чином, дана модель показана як багатошарова блок-схему, де центральна ідея знаходиться у центрі, а аспекти поширюються у три напрями – творчість, економічний розвиток, соціокультурна сфера.

Представлені аспекти разом демонструють потенціал позашкільних мистецьких освітніх закладів у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки, яка ґрунтується на культурному та творчому потенціалі суспільства.

Позашкільні мистецькі освітні заклади мають великий потенціал стати катализаторами інноваційного розвитку для формування сучасної економіки, заснованої на креативності, творчості та культурному капіталі. Їхня роль полягає в створенні сприятливого середовища для розвитку творчих здібностей учнів, сприянні інноваційним проектам та підтримці мистецького підприємництва.

Розвиток інноваційно-проектної діяльності в цих закладах сприяє не лише культурному, але й економічному зростанню, створюючи нові ринки, робочі місця та стимулюючи туризм. Крім того, вони є важливими центрами культурного життя, збагачуючи соціальний та культурний ландшафт міст і регіонів.

Отже, розвиток позашкільних мистецьких освітніх закладів та їхня інноваційно-проектна діяльність є ключовими складовими формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки, яка сприяє створенню сучасного та конкурентоспроможного суспільства.

На сьогоднішній день інноваційна діяльність, яка провадиться в роботі педагогів позашкільної освіти, вважається провідною тенденцією для вдосконалення освітнього процесу.

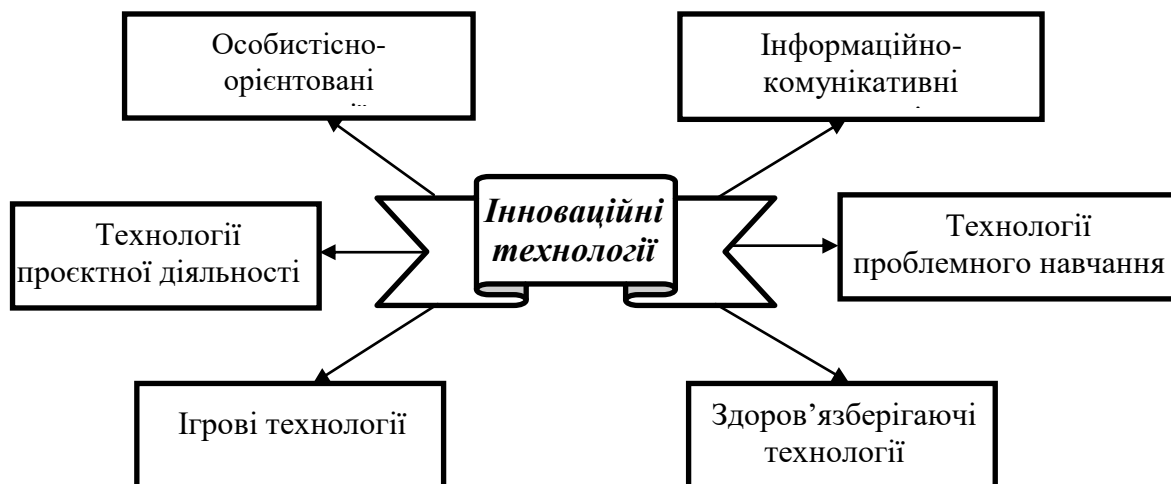

Рис. 3.7. Види інноваційних технологій в системі шкільної та позашкільної освіти

Джерело: авторська розробка.

Під інноваційною діяльністю розуміється застосування різних технологій (рис. 3.7):

- 1) особистісно орієнтовані технології;
- 2) інформаційно-комунікативні технології;
- 3) технології проєктної діяльності;
- 4) технології проблемного навчання;
- 5) ігрові технології;
- 6) здоров'язберігаючі технології.

Ядром в особистісно орієнтованих технологіях виступає особистість вихованця, учня і слухача. В технологіях даного типу відслідковується створення комфортних та безпечних умов подальшого розвитку вихованця, учня і слухача. Це відбувається завдяки впровадженню дидактичного матеріалу різноманітного виду, а також поєднанню видів та форм в залежності від мети, місця та часу використання на конкретному занятті. Види та форми навчання мають обиратися так, аби кожний вихованець, учень та слухач мав можливість проявити себе, свою унікальність та здібності.

Ідея особистісно орієнтованих технологій в мистецькій позашкільній освіті формувалася на протязі тривалого часу, в результаті чого були визначені ознаки особистісно орієнтованих технологій в мистецькій позашкільній освіті: ключова ціль навчання – розвиток особистості вихованця, учня і слухача; системоутворюючим фактором організації всього освітнього процесу виступає особистість; всі учасники освітнього процесу є його рівноправними суб'єктами; головним мотивам особистісно-орієнтованої мистецької освіти, її ціннісним змістом виступає саморозвиток та самореалізація всіх суб'єктів навчання.

В рамках особистісно орієнтованих технологій виділяються гуманістично-особистісні технології, технології вільного виховання, технології співробітництва та технології індивідуального навчання [5].

Гуманістично-особистісні технології виділяються власне гуманістичною суттю та психотерапевтичною спрямованістю стосовно підтримки особистості.

Ключова їх особливість – це ідеї поваги та любові до дітей і молоді, оптимістична впевненість у їх творчому потенціалі без примусу.

Технології вільного виховання зосереджені на представленні для особистості свободи вибору і самостійності в усіх сферах її життєдіяльності. Обираючи, молоддю найкращим чином реалізується позиція суб'єкта, який рухається до результатів на основі власного спонукання, а не внаслідок зовнішнього впливу чи тиску.

В основу технології співробітництва покладено рівність, демократизм, партнерство у відносинах педагога та учня, вихованця, слухача. Вони разом працюють над метою, змістом навчання та виховання, оцінюють їх та перебувають у співпраці, співтворчості. Технології індивідуального навчання найбільш характерні для навчання в мистецьких позашкільних закладах.

Індивідуальне навчання – це модель (форма) організації освітнього процесу, в якому педагог взаємодіє лише з одним учнем, вихованцем, слухачем; один учень, вихованець, слухач взаємодіє тільки із засобами навчання (мистецький засіб, музичний інструмент, підручник, комп'ютер тощо) [6, с. 176].

З 2020 року інформаційно-комунікативним технологіям приділяється особлива увага в практичному освітньому процесі мистецької позашкільної освіти, що обумовлено дистанційною формою навчання в період пандемії COVID-19.

Інформаційно-комунікативні технології допомагають розвивати та здійснювати освітній процес, роблячи його більш захоплюючим і цікавим для будь-якого учня, вихованця, слухача. (табл. 3.5) [7].

Ресурси інформаційно-комунікативних технологій включають: електронні підручники, довідники, комп'ютерні моделі, конструктори, тренажери, дистанційні конкурси, олімпіади, відеоуроки та курси образотворчого мистецтва, майстер-класи, віртуальні музеї, галереї тощо.

Вплив інформаційно-комунікативних технологій на розвиток здібностей

Аспект	Деталі
Завдання інформаційно-комунікативних технологій	Розвиток здібностей і самореалізація особистості
Цільова аудиторія	- учні, - вихованці, - слухачі
Розвинуті здібності за допомогою інформаційно-комунікативних технологій	- інтелектуальні здібності, - творчі здібності, - художні здібності

Джерело: сформовано автором за матеріалами [7].

Завдяки застосуванню різноманітних ресурсів інформаційно-комунікативних технологій у учня, вихованця, слухача відбувається розвиток наступних аспектів особистості:

- вдосконалення пізнавальних навиків;
- орієнтування в інформаційному просторі;
- активація творчих здібностей;
- розширення можливостей дослідницької діяльності;
- розвиток інтересу у сфері мистецтва;
- формування творчого мислення та уяви;
- розвиток практичних умінь і навиків, які допоможуть жити та працювати в сучасний час інформаційних технологій [8, с. 91].

В.М. Бойчук, В.О. Уманець зауважують, що застосування інформаційно-комунікативних технологій в освіті відкриває широкі можливості, які сприяють урізноманітненню процесу пізнання мистецтва учнями, вихованцями, слухачами та роблять цікавішим освітній процес. Для цього можуть бути використані відеофільми та барвисті пізнавальні презентації. Це спрощує процес перцепції інформації через яскраві образи та запам'ятовування, поєднує фактори, що можуть надовго утримати увагу. Даними факторами являються звук, зображення та динаміка. До того застосування інформаційно-

комунікативних технологій дає можливість вирішувати наступні завдання: знаходити та переробляти інформацію, здійснювати переведення візуальної інформації в вербальну та навпаки, встановлювати асоціативні та доцільні зв'язки між інформаційними повідомленнями [9, с. 82].

Окрім того є інноваційних технології, застосування яких у викладанні образотворчого мистецтва вважається перспективним. До прикладу, властивості шоломів віртуальної реальності дають можливість доповнення реального світу віртуальними елементами та сенсорними даними. В цьому шоломі перед очима учня, вихованця, слухача розташовуються дисплеї, що є ізольованими від зовнішнього світу та є стереонавушники. На дисплеях відображаються стереоскопічні зображення, що формує реалістичну перцепцію тривимірного середовища.

Забезпечення високого ступеня наочності 3D-технологій відбувається не лише через отримання учнем, вихованцем, слухачем загальної візуальної інформації про досліджувані явища або об'єкти, але через можливість ознайомлення з ними, застосовуючи високий рівень деталізації. Дані функції є актуальними на заняттях із образотворчого мистецтва, оскільки надають можливість відобразити конкретний пейзаж, обстановку, форму, побачити та відчувати атмосферу, що є дуже важливим для опанування багатьох нюансів роботи із натурою.

Також популярності набувають голографічні проєктори, застосування яких з метою відображення 3D-форми специфічного об'єкта дає можливість зробити більш наочний і всебічний аналіз складників та форми предмета. Заняття із мультимедійними засобами підсилюють творчі пошуки учня, вихованця, слухача, посилюють інтерес до навчання і все це відбувається за рахунок підсилення наочності [10, с. 73].

Перевагами застосування інформаційно-комунікативних технологій у викладанні образотворчого мистецтва є: виконання грамотних творчих проєктів, рисунків, сюжетів; здійснення масових показів репродукцій різноманітних творів образотворчого мистецтва; прослуховування бесід та

інтерв'ю про творчість художників; супроводження ознайомлень із будь-якими темами відеофрагментами, фотографіями, слайд-презентаціями [11; 12].

Особливим типом навчання з характерними рисами та розвиваючим ставленням до творчих здібностей являється технологія проблемного навчання. Проблемне завдання допомагає учню, вихованцю, слухачу помітити світлотональне відношення на репрезентованих картинах художників, провести порівняльний аналіз та добитись правильного насичення роботи кольором і вміліше регулювати кількість фарби та води [13]. Педагог, окрім образотворчої грамотності, повинен володіти всією інформацією щодо творчого шляху тих найкращих представників вітчизняної та світової художньої культури, роботи яких демонструються учню, вихованцю, слухачу. Проте сухий виклад інформації сьогодні не актуальний, тут викладач може використовувати ігрові методи ознайомлення із шедеврами образотворчого мистецтва, до прикладу, здійснивши шифрування авторів чи назви картин в QR-коди чи ребуси, запропонувати відгадати їх на швидкість, створивши з групи команди тощо.

Ігрові технології навчання в мистецькій освіті включають різноманітні методи та підходи, які сприяють активному залученню учнів, вихованців, слухачів до навчального процесу через ігрові елементи [14, с. 138]. Основні види ігрових технологій, які використовуються в мистецькій освіті, представлені на рис. 3.8.

Використання ігрових технологій у мистецькій освіті робить процес навчання більш захоплюючим та ефективним, сприяє розвитку творчих здібностей, креативного мислення та індивідуального підходу до кожного учня, вихованця, слухача.

Ще одним типом інноваційних технологій є технології, які носять характер збереження і зміцнення здоров'я дітей. Такі технології називаються здоров'язберігаючими. Технології забезпечують реалізацію головного завдання системи позашкільної освіти – формування та розвиток здорової особистості [15]. До основних методик здоров'язберігаючих технологій відносяться:

стретчинг, ритмопластика, динамічні паузи, фізкультхвилинки, рухливі ігри.

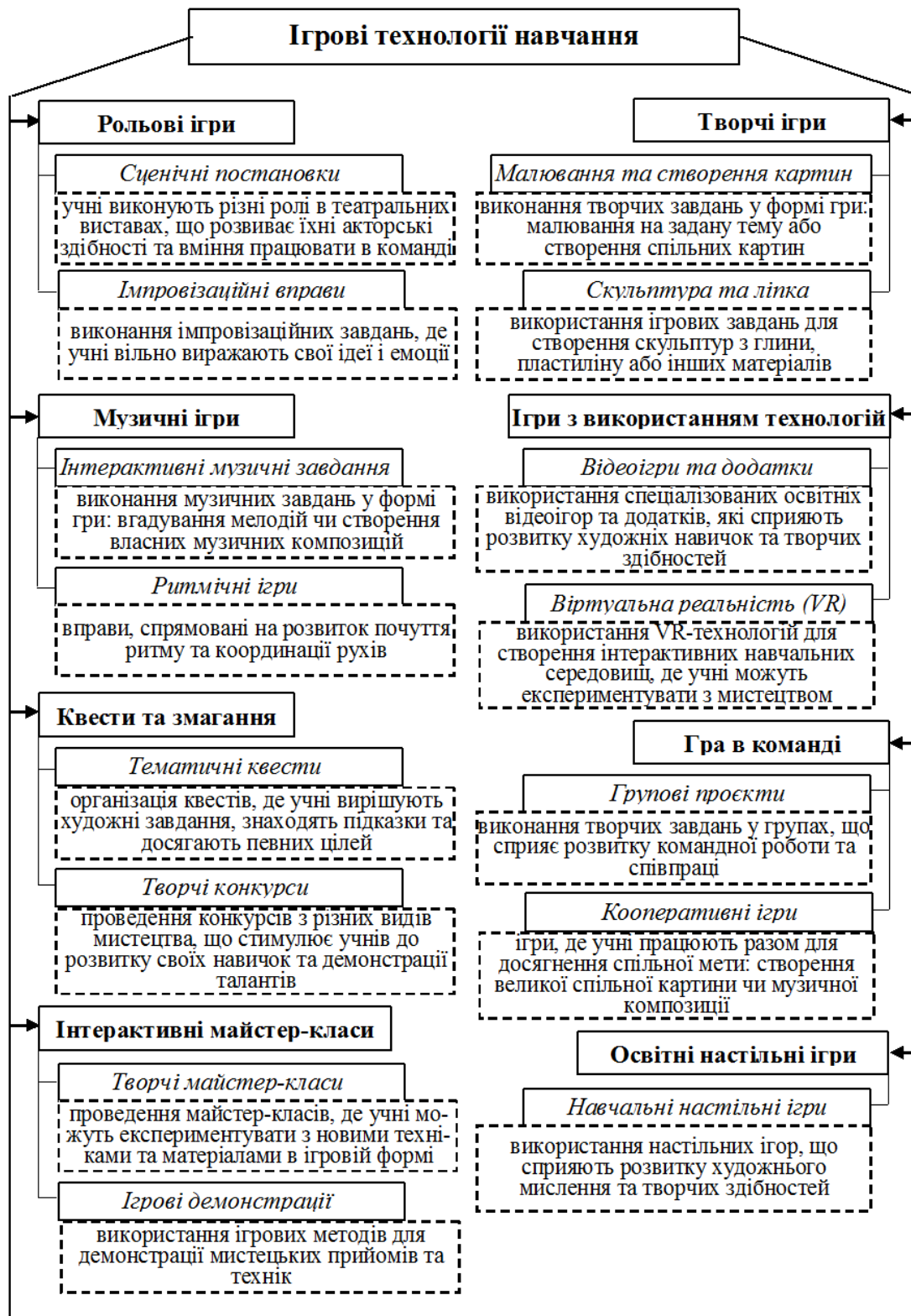

Рис. 3.8. Основні види ігрових технологій, які використовуються в мистецькій освіті

Джерело: авторська розробка.

Технологіям проєктної діяльності в мистецькій позашкільній освіті належить головна роль в частині найповнішого розкриття та розвитку здібностей учнів, вихованців, слухачів, вирішення освітніх проблем, формування цілісної системи пошуку і виховання обдарованої творчої особистості.

За провідним методом чи діяльністю виокремлюють проєкти [17-18]:

дослідницький (його метою є організація діяльності учнів, вихованців, слухачів, яка спрямована на вирішення творчих завдань із завчасно невідомим результатом і передбачає етапність діяльності);

прикладний (має чітко визначений результат діяльності його учасників, як-то словник, довідкові матеріали, аргументоване пояснення явища);

творчий (не мають детально опрацьованого механізму спільної діяльності учасників, які завчасно домовляються про заплановані результати та їх вигляд: відеофільм, рукописний журнал, колективний колаж, свято);

ігровий (учасники обирають визначені ролі літературних персонажів або реальних особистостей, які обумовлені характером та змістом проєкту); інформаційний (направлений на збір інформації про якесь явище, об'єкт, на ознайомлення з нею учасників проєкту, її аналіз та узагальнення фактів, результатом є реферат, стаття, доповідь, відеофільм);

практико-орієнтований (результат діяльності учасників визначений чітко з самого початку, він направлений на соціальні інтереси учасників та представляється у формі проєкту шкільного саду, документу, програми, рекомендацій, словника, проєкту закону).

Дослідники за кількістю учасників проєкту виокремлюють індивідуальну, парну, групову і масову форми проєктної роботи учнів, вихованців, слухачів [19, с. 62].

Види представлення результатів проєктної діяльності учнів, вихованців, слухачів: Web-сайт, відеофільм, електронна газета, відео-кліп, атлас, мультимедійний продукт, карта, колекція, путівник, довідник, рекламний проспект, словник, сценарій, щоденник подорожей, віртуальна екскурсія [20].

Висновки до розділу 3

1. Запропоновано стратегічний підхід до підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах України. В умовах сучасної глобалізації і мінливих вимог суспільства до якості освіти, ці заклади відіграють важливу роль у розвитку творчих здібностей молоді та їх естетичної освіченості. Основний фокус дослідження приділяється аналізу існуючих викликів та можливостей, які можуть бути використані для формування ефективних стратегій і практик. Виокремлено розробку інноваційної стратегії для інтеграції новітніх технологій у навчальний процес, методи підвищення професійної компетенції викладачів, а також стратегія для розширення міжнародного співробітництва та партнерства.

2. Рекомендовано впроваджувати комплексний план дій, який включає в себе впровадження інтерактивних та студентоцентричних методів навчання, інтеграцію цифрового мистецтва та віртуальної реальності, та акцент на міждисциплінарних проектах. Крім того, звертаємо увагу на необхідності економічної ефективності і фінансової стабільності інноваційних проектів, висвітлюючи стратегії залучення додаткових ресурсів та оптимізації витрат через впровадження енергоефективних технологій та автоматизації процесів. Рекомендації також включають розробку нових платних програм, комерціалізацію продуктів діяльності закладів, а також стратегії для ефективного управління ризиками.

3. Підготовка висококваліфікованого персоналу є ключовим чинником для успішної реалізації інноваційних проектів у позашкільній мистецькій освіті. В умовах динамічного розвитку освітнього середовища особливе значення має формування компетентностей, які забезпечують ефективне впровадження новітніх технологій, методик викладання та управління творчими процесами. Визначено, що постійне підвищення кваліфікації персоналу та їх адаптація до сучасних освітніх викликів забезпечує здатність реалізовувати інноваційні підходи у навчально-виховному процесі, а поєднання знань і навичок з різних

галузей, таких як педагогіка, психологія, інформаційні технології та менеджмент, сприяє формуванню фахівців, здатних працювати з інноваційними проєктами.

4. Доведено, що розвиток креативного мислення та здатності швидко адаптуватися до змін є важливими складовими підготовки педагогічного персоналу позашкільних мистецьких закладів освіти, зокрема використання сучасних технологій, цифрових інструментів та платформ у процес навчання дозволяє підвищити ефективність роботи персоналу і стимулювати інтерес учнів до мистецьких проєктів. Отже, підготовка висококваліфікованого персоналу для закладів позашкільної мистецької освіти є багатограним процесом, який потребує системного підходу, спрямованого на розвиток професійних, творчих та управлінських навичок. Це створює передумови для успішного впровадження інноваційних проєктів та підвищення якості мистецької освіти.

5. Економічна взаємодія позашкільних мистецьких освітніх закладів із культурними установами, організаціями та творчими індустріями відкриває значні перспективи для розвитку освіти, культури та економіки та є важливим фактором їхнього сталого розвитку. Така співпраця сприяє підвищенню якості навчальних програм, забезпечує стійке фінансування закладів освіти та розширює можливості для учасників творчих процесів, популяризації мистецтва та забезпечення економічної стабільності в культурній сфері.

6. Розглянуто основні вектори економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів спрямовані на забезпечення фінансової стійкості, підвищення якості освітніх послуг та створення сприятливого середовища для реалізації творчих ініціатив. Визначено, що до них відносяться розвиток креативної економіки; стимулювання інновацій та підприємництва; залучення інвестицій; соціокультурний вплив.

Висновки та результати досліджень автора, наведені у третьому розділі, опубліковані у наукових працях: [51-53].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО РОЗДІЛУ 3:

1. Бистрякова В.Н., Осадча А.М., Гула Є.П. Інноваційні процеси розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/9370/1/20180504_311.pdf
2. Бойко А.Е., Вербицький В.В., Корнієнко А.В., Литовченко О.В., Мачуський В.В. Позашкільна освіта: додаткові можливості для розвитку особистості дитини Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. URL: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
3. Інновації в освіті: перспективи розвитку: *матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції*. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 357 с.
4. Арістова А.В., Бахтіярова Х.Ш., Волобуєва С.В. Інноваційні технології навчання: навч. посібн.; словник для студ. вищих технічних навчальних закладів. Київ: НТУ, 2017. 172 с.
5. Бойко А.Е., Вербицький В.В., Корнієнко А.В., Литовченко О.В., Мачуський В.В. Інноваційний розвиток позашкільної освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»: методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 223 с.
6. Литовченко О.В. Заклади позашкільної освіти України в умовах війни: освітня, просвітницька, громадська діяльність. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2022. Вип. 26. Кн. 1. С. 213-225.
7. Міністерство освіти і науки України. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція. 2021. URL: <https://bit.ly/39UTWUn>
8. Міжнародна асоціація позашкільної освіти. Структуру позашкільної освіти. URL: <https://pou.org.ua/struktura/>
9. Бойко А.Е., Вербицький В.В., Корнієнко А.В., Литовченко О.В., Мачуський В.В. Модернізація організації освітнього процесу в закладах

позашкільної освіти: методичний посібник. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 223 с.

10. Шкарлет С.М. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: науково-методичний збірник. Київ-Чернівці: «Букрек», 2022. 140 с.

11. Освіта в незалежній Україні: розвиток та конкурентоспроможність. Інформаційно-аналітичний збірник. МОН України. Київ. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpnevakonferencia/2021/19.08/Inform.zbirnyk-Osv.v.nezalezhniy.Ukrayini/Inform.zbirnykOsv.v.nezalezhniy.Ukrayini.17.08-1.pdf>

12. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>

13. Про культуру: Закон України від 14.10.2012 р. № 2778-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>

14. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

15. Про позашкільну освіту: Закон України від 22.06.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

16. Про організацію освітньої діяльності в закладах позашкільної освіти у 2022/2023 навчальному році. Лист МОН України № 1/8507-22 від 27 липня 2022 року. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-organizaciyu-osvitnoyi-diyalnosti-v-zakladah-pozashkilnoyi-osviti-u-20222023-navchalnomu-roci>

17. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80>

18. Смірнова О.О. Методичні основи проєктної діяльності у закладі позашкільної мистецької освіти. *Освітньо-науковий простір*. 2021. № 1. URL: <https://ess.npu.edu.ua/index.php/ess/article/view/10/10>

19. Просіна О., Швень Я. Управління закладом позашкільної освіти: сучасні тренди, співпраця, проєкти: посібник. Біла Церква: ТОВ «Білоцерквдрук». 252 с.
20. Aydalot P., Keeble D. High technology industry and innovative Environments. The European experience. London: Routledge Revivals, 2018. 250 p.
21. Berger M. & Gundy M. Towards a Model Supporting educational Change. *International Journal of Information and Education Technology*. 2016 (March). Vol. 6. No. 3. Pp. 232-236.
22. Cassiman B., Valentini G. Open innovation: Are inbound and outbound knowledge flows really complementary? *Strategic Management Journal*. 2016. № 37. Pp. 1034-1046.
23. Clarijs R. Leisure and non- formal education. A European overview of after- and outof school education. Prague, CZ: Zenka, 2008.
24. European Association of Institutions of Non-formal Education of Children and Youth. URL: <http://www.eaicy.eu/>
25. Goals to Transform Our World. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/>
26. Гуцалюк О.М., Головіна О.І., Козловцева В.А. Формування інноваційної інфраструктури національної економіки в умовах глобалізації та інтеграції. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 33. С. 381-487.
27. Гуцалюк О.М., Бондар Ю.А., Коцюрба О.Ю., Пітел Н.С. Управління розвитком інноваційно-проєктної діяльності освітніх закладів в умовах взаємодії, конкурентоспроможності та забезпеченні їх фінансово-економічної безпеки. *Вісник економічної науки України*. 2023. № 2 (45). С. 90-96.
28. Крамський С.О., Гуцалюк О.М., Аблязова Н.Р., Мальцев М.М. Використання проєктного менеджменту як інноваційно-енвайронментального підходу в системі підготовки фахівців з економіки та управління науково-технічною сферою. *Економічний вісник Донбасу*. 2023. № 3 (73). С. 88-96.
29. Петченко М.В., Бугаєва М.В. Законодавче забезпечення державного регулювання інноваційно-проєктної діяльності освітніх закладів в Україні в

контексті економічного розвитку та конкурентоспроможності. *Управління економікою: теорія та практика. Чумаченківські читання. 2023. С. 88-104.*

30. Бондар Ю.А., Петченко М.В., Бугаєва М.В. Вплив інтернаціоналізації людських ресурсів на економічний розвиток і конкурентоспроможність трудового потенціалу, освітні заклади та інноваційно-проектну діяльність. *Економічний вісник Донбасу. 2024. № 1-2 (75-76). С. 132-138.*

31. Бугаєва М.В., Петченко М.В., Ремзіна Н.А. Конкурентоспроможний розвиток інноваційного потенціалу молоді в системі проектної діяльності позашкільних освітніх закладів. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті. 2024. № 3 (88). С. 150-164.*

32. Якушев О.В., Трушкіна Н.В. Інноваційно-проектні кластери в системі формування конкурентоспроможності та економічного розвитку регіональних мистецьких освітніх закладів. *Економічний вісник Донбасу. 2023. № 4 (74). С. 44-49.*

33. Хаджинова О.В., Жовновач Р.І., Якушев О.В. Економічна взаємодія та конкурентоспроможність регіонального розвитку в умовах кластеризації форм інноваційно-проектної діяльності освітніх закладів. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки. 2024. Вип. 11 (44). С. 286-296.*

34. Якушев О.В., Трушкіна Н.В. Впровадження інноваційно-проектної діяльності в процесі економічної взаємодії та розвитку конкурентоспроможності кластеризації за участі закладів освіти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Економічні науки». 2024. Т. 28. № 1-2. С. 54-64.*

35. Манькута Я.М. Посилення економічної взаємодії інформаційно-комунікаційних технологій в інноваційному проектуванні діяльності позашкільних освітніх закладів з використанням електронних навчальних ресурсів. *Економічний вісник Донбасу. 2023. № 4 (74). С. 50-58.*

36. Манькута Я.М., Мальцев М.М. Інформаційно-аналітичне забезпечення економічного розвитку та конкурентоспроможності

функціональної моделі управління IT-проектами в діяльності закладів освіти. *Вісник економічної науки України*. 2023. № 2 (45). С. 107-111.

37. Ус Г.О., Колодинський С.Б. Модель структури менеджменту бізнес-процесів у закладах освіти з позицій економічної взаємодії, розвитку інноваційності та конкурентоспроможності. *Управління економікою: теорія та практика. Чумаченківські читання*. 2023. С. 77-87.

38. Ус Г.О., Колодинський С.Б. Економічне моделювання процесів передачі знань в системі формування конкурентоспроможності позашкільної освіти та інноваційно-проектній діяльності. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2024. № 1 (31). С. 336-345.

39. Гуцалюк О.М., Манькута Я.М., Якушева О.В. Адаптивні моделі управління інноваційно-проектною діяльністю освітніх закладів на засадах економічної взаємодії та конкурентоспроможності. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Економічні науки»*. 2024. Т. 28. № 1-2. С. 16-26.

40. Горбатюк Р.М. Теоретичні основи проектної підготовки майбутніх інженерів-педагогів. *Молодь і ринок*. № 2 (49). 2009. С. 35-42.

41. Задорожна І.П. Особливості формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків засобами навчальних проєктів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Вип. 205. 2022. С. 31-35.

42. Козак Ю.Ю. Структурно-функціональна модель формування графічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2018. Вип. 2 (43). С. 111-115.

43. Луговий В.І., Ярошенко О.Г. Концептуально-методологічні основи проектування методів і засобів діагностики освітніх результатів у вищих навчальних закладах: монографія. Київ: «Педагогічна думка», 2014. 234 с.

44. Любчак Н.М. Проектні технології: сутність та особливості використання у навчальному процесі. *Вісник Чернігівського національного*

педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. 2014. Вип. 122. С. 144-150.

45. Сисоєва С.О. Розвиток дослідницької компетентності викладачів вищої школи: навчальний посібник. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2016. 156 с.

46. Deforz H., Brykulska M., Kyrstia A. Harmonization of the Education Services Market of EU Countries and Ukraine. The EU Cohesion policy and healthy national development: Management and promotion in Ukraine: monograph. Poland: Centre of Sociological Research, 2023. Pp. 280-305.

47. Leshchenko H.A., Deforz H.V., Kyrstia A.V. Vectors of formation of research competence of future specialists in the process of their scientific and practical training. *Innovative Management of Business Integration And Education in Transnational Economic Systems*: collective monograph. Riga: ISMA, 2023. Pp. 202-221.

48. Кирстя А.В. Теоретичні аспекти управління науково-дослідницькою діяльністю в закладах вищої освіти. *Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції «Філософські аспекти професійної освіти» (м. Кропивницький, 17 листопада 2022 р.)*, 2022. С. 162-164.

49. Кирстя А.В., Кузютічев С.Г. Вектори розвитку професійно-педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти. *Сучасні напрями вдосконалення педагогічної майстерності викладачів: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 30 квітня 2024 р.)*. Чернігів: ПАУ, 2024. С. 43-46.

50. Кузютічев С.Г. Формування самореалізації майбутніх викладачів вищої школи як педагогічна проблема. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. № 213. С. 405-410.

51. Пасечник І.В. Економічне стратегування та заходи щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. *Вісник економічної науки України*. 2024. № 1 (46). С. 104-112.

52. Пасечник І.В. Місце підготовки персоналу в реалізації інноваційних проєктів позашкільної мистецької освіти. *Економіка, менеджмент і бізнес-адміністрування в системі транскордонного співробітництва: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Черкаси, 19-20 вересня 2024 р.)*. Черкаси: ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова», 2024. С. 33-36.

53. Пасечник І.В. Вплив інноваційно-проєктної діяльності на розвиток гармонізації культурного середовища з європейським освітнім простором. *Інтеграція системи освіти України в європейський освітній простір: зб. тез доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25 жовтня 2024 р.)*. Київ: ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2024. С. 258-259.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено важливе науково-практичне завдання стосовно подальшого розвитку теоретичних положень, вдосконалення і розроблення методичного забезпечення та практичних рекомендацій щодо організації корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств на засадах економічної безпеки.

Найбільш вагомими висновками та рекомендаціями полягають у наступному:

1. Теоретично узагальнено підходи до наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. Систематизовано сучасні наукові підходи до організації інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах, розглянуто методи, принципи та моделі управління цим процесом. Уточнено сутність понять "інноваційна діяльність" і "проектна діяльність" у контексті позашкільної мистецької освіти, що сприяє уніфікації їх використання в науковому та педагогічному середовищі. Визначено основні чинники, які впливають на ефективність інноваційно-проектної діяльності, серед яких інтеграція традиційних та сучасних підходів, застосування міждисциплінарного підходу та впровадження педагогічних технологій. Особлива увага приділена значенню інноваційно-проектної діяльності для розвитку креативності, естетичної свідомості та самореалізації учнів позашкільних мистецьких закладів.

2. Досліджено інноваційно-проектний розвиток позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». Проаналізовано особливості інноваційно-проектного розвитку позашкільної мистецької освіти в контексті впровадження концепції «Нова українська школа». З'ясовано, що концепція визначає нові орієнтири для позашкільної мистецької освіти, зокрема, акцент на особистісному розвитку, формуванні креативності, компетентнісному підході та інтеграції мистецьких дисциплін. Визначено вплив сучасних педагогічних технологій і методів на формування інноваційних проєктів, що відповідають вимогам часу та потребам учнів. Виокремлено

успішні практики впровадження таких проєктів, які забезпечують гармонійне поєднання традиційних і новаторських підходів до організації навчального процесу. Особливу увагу приділено питанням підвищення професійної компетентності педагогів, розвитку партнерської взаємодії з різними соціальними інституціями та використанню цифрових ресурсів у мистецькій освіті.

3. Систематизовано інституціональне забезпечення інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів, що охоплює нормативно-правову, організаційну та методичну складові. Визначено роль державних і громадських інституцій у створенні умов для розвитку інноваційно-проєктної діяльності, зокрема через формування відповідної нормативної бази, надання ресурсної підтримки та сприяння професійному розвитку педагогічних працівників. Розглянуто можливості співпраці позашкільних мистецьких закладів із закладами формальної освіти, культурними установами та іншими партнерами для розширення меж інноваційної діяльності. Наголошено на значенні стратегічного планування та управління проєктами для підвищення ефективності діяльності закладів. Окрему увагу приділено розробці рекомендацій для посилення інституціональної підтримки, яка спрямована на інтеграцію сучасних підходів до управління та забезпечення стійкого розвитку інноваційно-проєктної діяльності у позашкільній мистецькій освіті.

4. Розглянуто динаміку основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України, що дозволило оцінити їхній сучасний стан, тенденції розвитку та виявити ключові проблеми. Встановлено, що в умовах суспільних і освітніх трансформацій показники охоплення дітей позашкільною мистецькою освітою залишаються нестабільними, що зумовлено впливом соціально-економічних і демографічних чинників. Досліджено зміни в структурі мережі закладів, чисельності учасників освітнього процесу та кадрового забезпечення. Наголошено на зростанні потреби в оновленні матеріально-технічної бази та впровадженні інноваційних

технологій, які відповідають сучасним викликам. Окремо підкреслено значення державної підтримки та партнерської взаємодії з громадськими і міжнародними організаціями для забезпечення сталого розвитку системи. Висновки акцентують увагу на важливості моніторингу діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів для визначення стратегічних напрямів їх удосконалення.

5. Проведено аналітичний огляд діючих інноваційних проєктів у сфері позашкільної мистецької освіти, за результатами якого визначено їхні головні особливості, тенденції реалізації та вплив на розвиток освітнього середовища. Виявлено, що інноваційні проєкти у цій сфері орієнтовані на інтеграцію сучасних технологій, міждисциплінарний підхід та розширення партнерської співпраці з освітніми, культурними і громадськими організаціями. Проаналізовано успішні практики впровадження проєктів, спрямованих на розвиток творчих здібностей, формування естетичних і соціальних компетенцій учнів, а також залучення їх до участі у культурних ініціативах регіонального і національного рівня. Визначено, що ключовими умовами ефективності проєктів є підтримка з боку місцевих органів влади, професійна підготовка педагогів і забезпечення сучасних ресурсів. Особливу увагу приділено перспективам розвитку інноваційних проєктів у контексті цифровізації освіти, глобалізації та змін у запитах учнівської молоді.

6. Сформовано підходи до факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. Виявлено ключові фактори, що впливають на ефективність цієї діяльності, серед яких ресурсне забезпечення, професійна компетентність педагогів, нормативно-правова підтримка, а також рівень управлінських і партнерських взаємодій. Запропонована система критеріїв оцінювання включає якісні та кількісні показники, що дозволяють комплексно аналізувати організаційно-економічні умови для впровадження інновацій. Оцінювання базується на показниках матеріально-технічного стану, фінансової стійкості, кадрового потенціалу, а

також здатності закладів до адаптації в умовах сучасних викликів. Здійснений аналіз підтвердив значущість інтегрованого підходу до формування сприятливих організаційно-економічних передумов, що сприяють розвитку інноваційно-проектної діяльності.

7. Розроблено стратегію економічного розвитку та надано рекомендації щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. Стратегія передбачає використання комплексного підходу, який поєднує оптимізацію ресурсного забезпечення, вдосконалення управлінських процесів, впровадження сучасних фінансово-економічних механізмів та активізацію партнерських взаємодій. Сформульовано рекомендації щодо ефективного планування інноваційних проєктів, які враховують специфіку позашкільної мистецької освіти, орієнтацію на запити учнівської молоді та потреби суспільства. Наголошено на важливості підвищення професійної підготовки педагогічного персоналу, вдосконалення системи моніторингу ефективності проєктної діяльності та впровадження інструментів цифровізації для забезпечення конкурентоспроможності закладів. Запропоновані заходи спрямовані на забезпечення фінансової стійкості закладів через диверсифікацію джерел фінансування, розвиток грантової діяльності, залучення приватного сектора та зміцнення державно-приватного партнерства.

8. Обґрунтовано особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті. Визначено, що ефективна підготовка педагогічних кадрів базується на поєднанні традиційних підходів із сучасними технологіями навчання, а також на орієнтації на формування креативних, проєктних та управлінських компетенцій. Розглянуто складові компоненти професійної підготовки, такі як безперервний розвиток педагогічної майстерності, здатність до роботи в умовах інноваційних змін, опанування цифрових інструментів та розвиток навичок міждисциплінарної взаємодії. Наголошено на важливості адаптації освітніх програм до сучасних потреб позашкільної мистецької освіти та індивідуалізації підходів до навчання персоналу. Запропоновано

рекомендації щодо створення системи підтримки професійного розвитку, яка включає підвищення кваліфікації, обмін досвідом через професійні спільноти, участь у тренінгах, семінарах і практичних воркшопах.

9. Визначено перспективи економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями, які відкривають нові можливості для зміцнення їхнього фінансово-економічного стану та підвищення ефективності освітньої діяльності. З'ясовано, що така співпраця сприяє обміну ресурсами, розширенню можливостей для реалізації інноваційних проєктів та залученню додаткових джерел фінансування. Розглянуто перспективи створення спільних програм, проведення культурно-освітніх заходів, участі в грантових проєктах і розвитку державно-приватного партнерства. Наголошено на важливості побудови стійких партнерських відносин, що базуються на взаємних інтересах та спільній зацікавленості у розвитку мистецької освіти й культури загалом. Особливу увагу приділено ролі творчих індустрій як інноваційного середовища для розвитку позашкільної мистецької освіти, зокрема через залучення сучасних технологій, медіа-ресурсів і формування нових форматів навчання.

ДОДАТКИ

Додаток А

Список опублікованих праць здобувача за темою дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Пасечник І.В. Формування економічних підходів до наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. *Управління економікою: теорія та практика. Чумаченківські читання*. 2023. С. 211-220. DOI: <https://doi.org/10.37405/2221-1187.2023.211-220>. URL: <https://www.chumachenko-readings.org/download/2023/16-Pasechnik.pdf> (0,51 д.а.)

2. Пасечник І.В. Аналітичний огляд розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів України. *Економічний вісник Донбасу*. 2024. № 1-2 (75-76). С. 109-122. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2024-1-2\(75-76\)-109-122](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2024-1-2(75-76)-109-122). URL: <http://www.evd-journal.org/download/2024/1-2/15-Pasechnik.pdf> (0,64 д.а.)

3. Пасечник І.В. Економічне стратегування та заходи щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. *Вісник економічної науки України*. 2024. № 1 (46). С. 104-112. DOI [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.1\(46\).104-112](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.1(46).104-112). URL: <http://www.venu-journal.org/download/2024/1/14-Pasechnik.pdf> (0,49 д.а.)

Публікації за матеріалами науково-практичних конференцій:

4. Пасечник І.В. Вектори економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки. *Сучасні проблеми економічної теорії, маркетингу та моделювання соціально-економічних систем: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції*

(м. Кропивницький, 25-26 квітня 2024 р.). Кропивницький: ЦНТУ, 2024 р. С. 108-111. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/0d5a31d4-6070-40b7-9d48-74ea76f0959c/content> (0,16 д.а.)

5. Пасечник І.В. Місце підготовки персоналу в реалізації інноваційних проєктів позашкільної мистецької освіти. *Економіка, менеджмент і бізнес-адміністрування в системі транскордонного співробітництва: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Черкаси, 19-20 вересня 2024 р.)*. Черкаси: ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова», 2024. С. 33-36. URL: <https://suem.edu.ua/konferenciyi> (0,15 д.а.)

6. Пасечник І.В. Вплив інноваційно-проєктної діяльності на розвиток гармонізації культурного середовища з європейським освітнім простором. *Інтеграція системи освіти України в європейський освітній простір: зб. тез доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25 жовтня 2024 р.)*. Київ: ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2024. С. 258-259. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/theses_2024_ssi-iea.pdf (0,12 д.а.)

Додаток Б

Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження
від Департаменту освіти і науки Кіровоградської ОВА

**ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ**

вул. Театральна, 32/29, м. Кропивницький, 25022, тел. (0522) 24-15-28,
e-mail: public@osvita.kr-admin.gov.ua, сайт: osvita.kr-admin.gov.ua, код згідно з ЄДРПОУ 38802700

21.06.2024 № 01-18/17 Н-Н

на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

У сучасних умовах позашкільна освіта набуває виняткового значення. У цьому сенсі вона має значні переваги, зважаючи на її специфіку: мобільність, варіативність, соціально-педагогічну спрямованість, добровільність, доступність та можливості здійснення у різноманітних формах (гурток, студія, клуб або інше творче об'єднання); орієнтацію на інклюзивність та освітню безбар'єрність.

Даною довідкою засвідчується, що певні результати та окремі пропозиції дисертаційного дослідження Пасечник Ії Валеріївни на тему: «Економічний розвиток інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», враховуються у діяльності Департаменту освіти і науки Кіровоградської обласної державної адміністрації.

Під час виконання завдань щодо забезпечення реалізації державної політики у регіоні використано напрацювання автора стосовно розробки стратегій та рекомендацій щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів та їх факторно-критеріальне оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку, запропоноване здобувачем.

Довідка видана без фінансових зобов'язань перед автором.

Директор департаменту

Ельза ЛЕЩЕНКО

Додаток В

Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження
від КПНЗ «Кіровоградський обласний центр дитячої та юнацької творчості»

УКРАЇНА
КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА ВІЙСЬКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
КОМУНАЛЬНИЙ ПОЗАШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КІРОВОГРАДСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ
ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ»

25006, м. Кропивницький, вул. Шульгиних, 36 тел./факс (0522) 35-12-86; 35-12-89
e-mail: ocdut@ukr.net, www.ocdut.kr.ua, код в ЄДРПОУ 02140679

від 13.06.2024р. № 26101-18

ДОВІДКА

про використання результатів та окремих пропозицій
Пасечник Ії Валеріївни, поданих в дисертації на
здобуття наукового ступеня доктора філософії
на тему: «Економічний розвиток інноваційно-проектної діяльності
позашкільних мистецьких освітніх закладів»,
за спеціальністю 051 Економіка,
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Позашкільна освіта є складовою системи безперервної освіти, визначеної Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», і спрямована на розвиток здібностей та обдарувань вихованців, учнів і слухачів, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні.

В таких умовах актуальним й практично значущим є дослідження Пасечник І.В., спрямоване на удосконалення стратегій економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів.

У діяльності Кіровоградського обласного центру дитячої та юнацької творчості враховані авторські здобутки та напрацювання дисертанта, а саме:

- запропоновані теоретичні підходи до наукового обґрунтування та інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів;

- розглянуті та обґрунтовані особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті.

Довідка видана без фінансових зобов'язань перед автором.

Директор

Ганна СУРКОВА

Додаток Г

Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження
від ГО «Міжнародна фундація науковців та освітян»ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«МІЖНАРОДНА ФУНДАЦІЯ НАУКОВЦІВ ТА ОСВІТЯН»
ЄДРПОУ 4325464001023, м.Київ, печерський район, вулиця Мечнікова, будинок 16, корпус А, кабінет 404
e-mail: iesfukr@gmail.com тел.: +380505556950

05.07.2024 р. №005/07

На № _____ від _____

ДОВІДКА
про впровадження результатів
дисертаційного дослідження

Даною довідкою засвідчується, що деякі результати та окремі пропозиції дисертаційного дослідження Пасечник Ії Валеріївни на тему: «Економічний розвиток інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки використовуються в діяльності громадської організації «МІЖНАРОДНА ФУНДАЦІЯ НАУКОВЦІВ ТА ОСВІТЯН», а саме:

отримані результати від досліджень автора щодо інноваційно-проектного розвитку позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»;

сформовані та запропоновані здобувачем до впровадження перспективи економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями.

Довідка видана без фінансових зобов'язань перед автором, для пред'явлення за місцем вимоги.

Голова правління
ГО «МФНО»
доктор юридичних наук,
професор

Олег БАТЮК

Додаток Г

Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження
від ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова»СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ РАУФА АБЛЯЗОВАвул. Печуя-Левитського, 16, м. Черкаси, 18036, Україна
тел.: /0472/ 64-70-55
тел./факс: /0472/ 64-73-00
e-mail: rauniver@sueu.edu.uaRAUF ABLYAZOV
UNIVERSITY EAST EUROPEAN16. Nechuy-Levitsky str., Cherkasy, 18036, Ukraine
tel.: 38 /0472/ 64-70-55
tel./fax: 38 /0472/ 64-73-00
e-mail: rauniver@sueu.edu.ua30.08.2024 № 208/3
На № _____

ДОВІДКА

про впровадження у навчальний процес результатів, окремих пропозицій та рекомендацій Пасечник Ії Валеріївни, поданих в дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії на тему: «Економічний розвиток інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів» за спеціальністю 051 Економіка, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Основні положення дисертаційної роботи Пасечник Ії Валеріївни використовуються кафедрою економіки, обліку і оподаткування у навчальному процесі ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова», а саме:

- для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, що навчаються за освітньо-професійною програмою «Цифрова економіка» спеціальності 051 Економіка під час викладання дисциплін: «Економіка та організація інноваційної діяльності» та «Управління проектами»;
- для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, що навчаються за освітньо-професійною програмою «Цифрова економіка» спеціальності 051 Економіка під час викладання дисципліни: «Інноваційний розвиток економіки».

Ректор

Ія ЧУДАЄВА